

Een ontwerponderzoek over hoe creativiteit kan bijdragen aan het verduurzamen van de wereld

Naam: Sarah Gugler

Klas: DV4

Vak: Educatie

Studentnummer: 1527464

Datum: 10 juni 2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Aanleiding	3
Praktijkplek en doelgroep	3
Theoretisch Kader	4
Begrip definiëring en -afbakening	6
1. Welke werkvormen zijn volgens de vakliteratuur geschikt voor kunsteducatie aan kinderen van 6-12 jaar?	8
2. Hoe zou kunst van duurzaam materiaal eruit kunnen zien?	12
3. Welke kenmerken van vergelijkbare instellingen zijn toepasbaar in creatieve thuischallenges?	20
4. Product	28
5. Reflectie	31
Geraadpleegde bronnen en literatuur	33
Bijlagen	36
Bijlage 1 – Interview Reinier Snel van Walhallab	36
Bijlage 2 – Beeldbank kunstenaars/kunstprojecten	39
Bijlage 3 - Eigen test bioplastic maken	49
Bijlage 5 – Prototype een – Groene Challenges	70
Bijlage 6 – Prototype twee – Groene Challenges	72
Bijlage 7 - Prototype drie – Groene Challenges	75
Bijlage 8 – Brainstorm product & gedachtegangen	78
Bijlage 9 – Feedback Begeleider	79
Bijlage 10 – Feedback kunstwerkplaatsen en basisschooldocenten	81
Kunstwerkplaatsen	81
Basisschooldocenten	83
Bijlage 11 – Product	88

Inleiding

Aanleiding

In de kunstwereld zijn er veel duurzame initiatieven. Hierbij kan je bijvoorbeeld denken aan duurzame kunstfestivals. Het Internationaal Lichtkunstfestival in Zeist is er bijvoorbeeld ook zo één. Dit festival wordt als duurzaam gezien omdat veel van de kunstwerken deels of compleet recyclebaar zijn. Daarnaast wordt alles met ledverlichting verlicht. Ledverlichting is een zuinigere vorm van verlichting dan bijvoorbeeld de verlichting van een gloeilamp. In Amsterdam is het museum Fashion for Good te vinden. Dit is het eerste interactieve museum ter wereld dat wordt toegewijd aan duurzame mode-innovatie. In het museum draait het allemaal om Good Fashion, hiermee bedoelen ze niet mode die er simpelweg goed uit ziet. Met Good Fashion doelt het museum op de volgende vijf manieren: goede materialen (veilig, gezond en ontworpen voor hergebruik en recycling), goede economie (groeiend, circulair, gedeeld en iedereen profiteert ervan), goede energie (hernieuwbaar en schoon), goed water (schoon en voor iedereen beschikbaar), goed leven (leef- en werkomstandigheden die rechtvaardig, veilig en waardig zijn) (Fashion for Good, z.d.). Zo zijn er nog meer van dit soort duurzame initiatieven in de kunstwereld te vinden. Dit onderzoek richt zich op het specifieke onderdeel duurzaam materiaal.

Het gebruiken van duurzaam materiaal is belangrijk omdat dit bijdraagt aan duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling ontstaat wanneer een ontwikkeling voorziet in de behoeftes in de generatie van nu, zonder dat behoeftes van generaties uit de toekomst, hier maar ook in andere werelddelen, in gevaar worden gebracht (CBS, 2015). Wanneer er evenwicht is tussen economische, sociale en ecologische belangen ontstaat er duurzame ontwikkeling. Alle ontwikkelingen die op technologische, politieke, ecologische, economische of sociaal vlak iets toevoegen aan een gezondere aarde met daarop welvarende bewoners en ecosystemen die goed functioneren worden als duurzaam beschouwd (CBS, 2015). Door gebruik te maken van duurzaam materiaal wordt er op het gebied van ecologische ontwikkelingen dus iets bijgedragen aan een gezondere aarde. Bij het productieproces van reguliere materialen als zoals leer en wol wordt veel water gebruikt. Voor het maken van een spijkerbroek wordt bijvoorbeeld ongeveer 1200 liter water in het productieproces verbruikt. Studio Tjeerd Veenhoven is een kunst studio die er naar streeft om in het proces van het creëren van bijvoorbeeld palmleer, een duurzaam initiatief voor normaal leer, maar 20 liter water per vierkante meter te verbruiken (Studio Tjeerd Veenhoven, z.d.). Dit is een voorbeeld dat goed laat zien waarom het gebruiken van duurzame materialen een betere impact op de aarde heeft dan het gebruiken van reguliere materialen.

Praktijkplek en doelgroep

De doelgroep van mijn onderzoek zijn de kinderen en jongeren die kunstwerkplaats De Vrijstaat in Utrecht bezoeken. Op deze kunstwerkplaats zijn kinderen en jongeren van de leeftijd 6-26 jaar welkom. Het product dat ik zal ontwikkelen zal specifiek zijn voor de doelgroep 6-12 jaar. Op de kunstwerkplaats kan het jongere deel van de doelgroep (6-8 jaar) experimenteren met kunst en verschillende soorten materiaal in de KunstKeet. Ook kunnen zij inspiratie opdoen van verschillende soorten kunstenaars. Het oudere gedeelte van de doelgroep kan ook zijn creativiteit ontwikkelen door middel van leren van ambacht, hier geldt namelijk het meester-gezel-principe: het leren door in de praktijk bezig te zijn en te leren van een meester (De Vrijstaat, z.d.). Het product dat ik zal gaan

ontwikkelen, zal voor een al bestaand project binnen De Vrijstaat zijn, namelijk het project van de Groene Mobiele Eenheid. Samen met kunstenaar Jasper van de Boezem werken de deelnemers aan 'transformers', kunstige voertuigen gebaseerd op de oerelementen van de fiets; wielen die in beweging worden gezet door de eigen (trap)kracht. Een belangrijke vraag in het project is wat er gedaan zal worden met de energie die vrijkomt tijdens dit proces. De *transformers* zoeken naar nuttige oplossingen om deze energie te gebruiken. Bijvoorbeeld een voertuig dat muziek kan voortbrengen, een fiets die je haar droogt, een driewieler die een verhaal vertelt of een skelter die kan koffie zetten. De gemaakte transformers vormen samen De Groene Mobiele Eenheid, een groep van voertuigen die plezier en de meest basale vorm van groene energie combineren. De Groene Mobiele Eenheid is een publieksevent in Leidsche Rijn in Utrecht. Tijdens de presentatie van de Groene Mobiele Eenheid wordt er een evenement georganiseerd waarin bewoners kunnen toetreden tot de Groene Mobiele Eenheid door middel van een fietsrally voor het hele gezin. Vanaf De Vrijstaat start de rally die je als team aflegt. De rally voert je langs 6 verschillende plekken in de Leidsche Rijn waar je een 'groene challenge' moet uitvoeren om de route naar de volgende locatie te bemachtigen. De groene challenges zijn duurzaam georiënteerde challenges die ze moeten uitvoeren om verder te komen. Na de rally krijgen de deelnemers ook groene challenges mee naar huis die ze thuis kunnen uitvoeren met bijvoorbeeld hun ouders, het gezin, of alleen. Het project is georganiseerd vanuit de kunstwerkplaats, hierdoor is het project creatief en kunstzinnig georiënteerd. Om deze reden zal het bij het beoogde product om creatieve thuischallenges voor de leeftijd 6-12 jaar gaan.

Theoretisch Kader

KUNSTEDUCATIE

Kunsteducatie gaat over doelbewust leren met en over kunst. Dit gebeurt via doelgerichte aanwijzingen op zowel binnenschools als buitenschools gebied. Bij binnenschoolse kunsteducatie zijn er drie aspecten die apart of ook gezamenlijk kunnen voorkomen: produceren (zelf bezig zijn met het maken van kunst), receptie (het beschouwen van kunst) en reflectie (het nadenken over kunst) (Herfs, Van der Lei, Risken & Rutten, 2005). Kunsteducatie is erg breed en bevat educatie over verschillende vormen van kunst. Hierbij kan je denken aan bijvoorbeeld: beeldende kunst en vormgeving, film, dans, muziek, theater, architectuur, poëzie en literatuur. Niet alleen de traditionele kunstvormen zijn hierbij van belang, ook actuele kunst vormen zoals mediakunst zijn belangrijk binnen kunsteducatie. Daarnaast zijn ook cross-overs tussen verschillende soorten disciplines en de toegepaste vormen zoals design en mode belangrijk (LKCA, z.d.).

Het gebied van de buitenschoolse kunsteducatie is erg breed. Er zijn dan ook veel personen en instellingen actief binnen dit gebied, zoals jongerencentra, buurt- en clubhuizen, volksuniversiteiten, docenten die privélessen geven, amateurkunstverenigingen en kunstenaars organisaties met educatieve activiteiten. Er zijn ook organisaties die vakantie cursussen aanbieden en er is een breed aanbod van buitenschoolse opvang. Bij al deze verschillende soorten plekken van buitenschoolse kunsteducatie komen ook veel verschillende werkvormen en methodes van kunsteducatie kijken. Zo zijn er bijvoorbeeld verschillende soorten centra voor de kunsten waar je terecht kan. Hierbij kan je denken aan: kunsteducatieve instellingen die werken voor het onderwijs, creativiteitscentra die lessen aanbieden buiten school om (dit valt dus onder buitenschoolse educatie) en instellingen die beide combineren. Daarnaast zijn er ook veel variaties binnen de amateurkunst te vinden. Hieronder vallen bijvoorbeeld dansgroepen, toneelverenigingen, schilderclubs en nog veel meer. Binnen de buitenschoolse kunsteducatie vallen ook instellingen als musea en verscheidene podia. Steeds meer

van dit soort plekken werken met een educatie afdeling. Als laatste kun je ook voor jezelf starten, dit valt onder eigen lessen of projecten. Je kunt jezelf dan bijvoorbeeld als kunstenaar aanbieden voor kunstlessen op scholen of zelf aanbod ontwikkelen voor scholen of juist buitenschoolse opvang plekken (BeroepKunstenaar, z.d.).

De Vrijstaat is een kunstwerkplaats en valt daarmee binnen het buitenschoolse kunsteducatie gebied. Op De Vrijstaat kan je deelnemen aan verschillende soorten kunsteducatieve activiteiten. Sommigen kan je bijvoorbeeld een keer samen met school of je ouders bezoeken. Andere activiteiten zijn langer van duur en daarom kan je je daarvoor bijvoorbeeld inschrijven. Het aanbod varieert van theater tot beeldende kunst tot kookcursussen. Binnen de verschillende kunstactiviteiten staat talentontwikkeling voorop (Vrijstaat, z.d.).

DE ROL VAN DE KUNSTEN BIJ DE OPVOEDING VAN HET KIND

Elliot Eisner was een Amerikaanse professor in kunst en onderwijs. Volgens Eisner (2002) verschillen kunstonderwijs en alle andere vormen van onderwijs van elkaar. Kunstonderwijs helpt ons namelijk om buiten gebaande paden te treden en denken. Omdat kunst subjectief is, richt het zich op creativiteit en beoordelingsvermogen. Taal- en rekenvaardigheden zijn gekoppeld aan feiten. Een antwoord kan hierbij goed zijn en fout zijn, bij kunst is hier geen sprake van omdat het subjectief is. Binnen kunst kunnen alle interpretaties goed zijn. Je leert om verschillende uitgangspunten naast elkaar te zien en hoe je hier op kritische en bewuste wijze mee kunt omgaan. In deze tijd worden we overspoeld door zowel veel tekstuele als beeldende informatie. Daarom is het belangrijk dat we op kritische wijze een eigen oordeel leren vormen. Ook is het belangrijk om daarnaast voor meerdere perspectieven open te staan (Dekeyzer, 2010).

De volgende tien punten van Elliott Eisner vatten samen waarom kunst een belangrijke rol speelt in de opvoeding van het kind:

1. Kunst leert kinderen om een goed oordeel te vellen over kwalitatieve relaties.
2. Kunst leert kinderen dat problemen meer dan een oplossing kunnen hebben.
3. Kunst juigt meerdere perspectieven toe.
4. Kunst leert kinderen dat doelen niet vast komen te staan bij complexere vormen van probleemoplossing. Onder invloed van omstandigheden en kansen veranderen doelen daarmee ook.
5. Kunst leert het kind het vermogen en de bereidheid zich over te geven aan onverwachte mogelijkheden.
6. Kunst leert kinderen dat kleine verschillen grote effecten kunnen hebben.
7. Kunst leert kinderen na te denken door en met materiaal.
8. Kunst helpt kinderen te leren zeggen wat ze normaal niet zouden kunnen uitdrukken.
9. Kunst helpt ons dingen te ervaren die we via andere wegen niet zouden kunnen ervaren.
10. De positie van van de kunsten in het schoolcurriculum symboliseert voor jongeren wat volwassenen belangrijk vinden.

DUURZAME ONTWIKKELING

Bij duurzame ontwikkeling gaat het om het voorzien in de behoeften in de generatie van nu. Dit houdt ook in dat er aan de vele generaties na ons ook nog voorzien kan worden in hun behoeftes. Dat betekent dat er twee zijdes zitten aan het fenomeen duurzame ontwikkeling, namelijk:

1. Het voorzien aan de behoeften van de huidige generatie
2. Het voorzien aan de behoeften van de toekomstige generaties (Roorda, 2010).

Wanneer we het hebben over het voorzien in de behoeften van deze generatie, dan gaat het over de uitbreiding op het gebied van welvaart over steeds meer mensen. Je zou dit ook wel een verspreiding van welvaart van het ene punt naar het andere punt kunnen noemen. Voorzien in de behoeften van de toekomstige generaties heeft te maken met de toekomst, het is de connectie tussen de tijd van nu en de toekomst. Het ene gedeelte gaat dus over een 'plaats' of plek en het andere gedeelte heeft betrekking tot 'tijd'. Plaats en tijd zijn dus de twee verschillende dimensies wat betreft duurzame ontwikkeling (Roorda, 2010).

Om te blijven voorzien in de behoeften van de toekomstige generaties, is het bijvoorbeeld belangrijk dat we de aarde en haar grondstoffen minder uitputten. De grondstoffen van de aarde zijn namelijk eindig en blijven ons niet voor eeuwig voorzien. Om deze reden is het belangrijk om op een duurzame wijze met materiaal om te gaan. Dit draagt namelijk bij aan duurzame ontwikkeling.

Hoofdvraag: Welke creatieve thuischallenges zijn geschikt voor het maken van kunst met duurzame materialen voor kinderen op De Vrijstaat?

1. Welke werkvormen zijn volgens de vakliteratuur geschikt voor kunsteducatie aan kinderen van 6-12 jaar?
2. Hoe zou kunst van duurzaam materiaal er uit kunnen zien?
3. Welke kenmerken van vergelijkbare instellingen zijn toepasbaar in de creatieve thuischallenges?

De hoofdvraag bestaat uit drie componenten: het kunsteducatieve gedeelte of ook wel de 'creatieve thuischallenges', 'kunst met duurzame materialen' en 'voor kinderen'. Deze drie zijn vertaald naar bovenstaande deelvragen. Om het onderzoek geschikt voor de doelgroep (de kinderen) te maken, is het allereerst van belang om de behoeften van de doelgroep duidelijk in kaart te brengen. Er is veel geschreven over didactiek, pedagogiek en kunsteducatie voor verschillende leeftijden. Daarnaast zal in worden gegaan op welke duurzame materialen gebruikt zouden kunnen worden in het beoogde product. Ook zal er naar worden gekeken op welke manieren de materialen in het beoogde product gebruikt zullen kunnen worden. Als laatst zal er ook nog gekeken worden naar welke kenmerken van vergelijkbare instellingen toepasbaar zijn in het product.

- Doelstelling: geschikte duurzame challenges ontwerpen die de doelgroep op een laagdrempelige manier in contact laten komen met het onderwerp duurzaamheid.

Begrip definiëring en -afbakening

- Creatieve thuischallenges

Buitenschoolse kunsteducatie is breed en kan voorkomen in allerlei soorten en vormen. Kunsteducatie kan worden gedefinieerd als: *"Alle vormen van leren waarbij kunst en-of kunstzinnige middelen als doel of als middel worden gebruikt. Kunsteducatie kan zowel kunstgericht, persoonsgericht als maatschappijgericht zijn. De leerstrategie kan actief, receptief, reflectief of (re)productief zijn."* (Nederlandse Encyclopedie Online, z.d.) In mijn

onderzoek zal ik mij alleen op de buitenschoolse kunsteducatie richten omdat mijn onderzoek gericht is op een kunstwerkplaats. Een kunstwerkplaats is zo'n plaats waarbij kunst en-of kunstzinnige middelen als doel of middel worden gebruikt. Nog specifiek zal ik uiteindelijk toewerken naar een creatief product dat thuis gemaakt kan worden door de doelgroep van De Vrijstaat, namelijk: creatieve thuischallenges die georiënteerd zullen zijn op duurzaam materiaalgebruik.

- **Kinderen**

Volgens art. 1 Wet IVRK wordt men als kind beschouwd tot de leeftijd van 18 jaar. Vanaf de leeftijd 18 wordt men dus officieel als volwassene beschouwd. In mijn onderzoek zal het bij kinderen echter om de leeftijd van 6-12 jaar gaan. De kinderen van de doelgroep van De Vrijstaat zullen zich tussen deze leeftijd bevinden.

- **Duurzaam materiaal**

Duurzaam materiaal kan op meerdere manieren worden opgevat. Zo is leer bijvoorbeeld een duurzaam materiaal in hoe lang het meegaat omdat het relatief gezien niet snel slijt. Daarentegen is leer bijvoorbeeld weer wel vervuilend in haar productieprocessen (Fredwel & Kelly, 2018). In mijn onderzoek zal het vooral gaan over twee verschillende uitgangspunten van duurzaamheid met betrekking tot materiaal. Allereerst zal het gaan over nieuwe, duurzame materialen die kunstenaars of creatieve ondernemers zelf hebben gecreëerd. Hierbij kan je bijvoorbeeld denken aan fruitleer of palmleer. Het een is een leerachtig materiaal dat gecreëerd is van fruitresten en het ander een leerachtig materiaal dat wordt gemaakt van het blad van een bepaald soort palmboom. Daarnaast zal het ook gaan over materiaal dat duurzaam is doordat het gerecycled wordt. Recyclen is ook een vorm van duurzaamheid omdat dit helpt bij het verkleinen van afvalbergen en ook bij het verminderen van het gebruik van bepaalde grondstoffen.

- **Vergelijkbare instellingen**

In mijn onderzoek zal ik verschillende vergelijkbare instellingen aanhalen. Met instellingen doel ik op kunstwerkplaatsen. Een kunstwerkplaats is een plek waar (ambachtelijk) gewerkt wordt aan de vaardigheid van het scheppen van schoonheid en het opwekken van esthetisch genot. Dit wordt vaak gedaan in het samen zijn van andere mede-makers en ook vaak door middel van meerdere disciplines. Dit wordt gedaan in het samen zijn van andere mede-makers. Vaak is er sprake van meerdere leeftijdsgroepen door elkaar heen en men is aanwezig op basis van eigen vrijwilligheid. De kunstwerkplaatsen in mijn onderzoek zijn vergelijkbaar met elkaar omdat ze werken met een soortgelijke leeftijdscategorie. Ook zijn ze vergelijkbaar met elkaar omdat ze duurzaamheid een overkoepelend belangrijk thema vinden. In deelvraag drie kan je meer lezen over hoe ik aan de definitie van kunstwerkplaats ben gekomen. Ik heb hierbij gebruik gemaakt van de instellingen: De Vrijstaat, Kunstform Velsen en Walhallab.

1. Welke werkvormen zijn volgens de vakliteratuur geschikt voor kunsteducatie aan kinderen van 6-12 jaar?

METHODE

In deze deelvraag heb ik onderzoek gedaan via de onderzoeksmethode literatuur onderzoek. Voor dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van de boeken 'Handbook of Self-determination Research' van Deci & Ryan en 'Visual Thinking Strategies' van Philip Yenawine. Ook heb ik gebruik gemaakt van het artikel 'De basisbehoeften van de Zelf Determinatie Theorie: een samenvatting van de literatuur' uit het Journal of Management. Het Journal of Management is een academisch tijdschrift. Ik heb gekozen voor deze vorm van onderzoek omdat ik op deze manier kon starten met een theoretische onderbouwing als basis van mijn onderzoek. Dit heb ik gedaan door te kijken naar bestaande vakliteratuur over kunsteducatie.

INLEIDING

Het buitenschoolse kunsteducatie gebied is zeer breed. Er zijn dan ook veel personen en instellingen actief binnen dit gebied, waaronder jongerencentra, buurt- en clubhuizen, volksuniversiteiten, docenten die privélessen geven, amateurkunstverenigingen en kunstenaars organisaties met educatieve activiteiten. Er zijn ook organisaties die vakantie cursussen aanbieden en er is een groot aanbod van buitenschoolse opvang. Bij al deze verschillende soorten plekken van buitenschoolse kunsteducatie komen ook veel verschillende werkvormen en methodes van kunsteducatie kijken (BeroepKunstenaar, z.d.). In deze deelvraag zal ik mij meer verdiepen in theorieën die geschikt zijn voor de doelgroep. Ik denk dat het belangrijk is dat (kunst)educatie op een motiverende manier wordt overgebracht omdat dat ervoor zorgt dat men tot actie wordt aangezet. Vaak helpt motivatie ook bij een positieve beleving van het bezig zijn met iets. Via het product dat ik ontwikkel wil ik de doelgroep bezig laten gaan met het maken van beeldend werk. Daarom vind ik het belangrijk dat het product motiverend is opgesteld zodat ze hier graag mee aan de slag gaan. Om deze reden zal ik in deze eerste deelvraag in de theorie duiken en kijken naar welke bestaande geschikte vormen van buitenschoolse kunsteducatie er bestaan.

MOTIVATIE, DECI & RYAN

Volgens het van Dale online woordenboek wordt motivatie gedefinieerd als: "*beweeegreden, drijfveer*" (van Dale online woordenboek, z.d.). Motivatie is dus een beweegreden die ervoor zorgt dat je ergens mee bezig gaat of blijft, en het vaak ook belangrijk vindt om te doen.

Anekdote

Als ik voor mezelf spreek denk ik dat motiverende vormen belangrijk zijn binnen kunsteducatie. In het eerste of tweede jaar van de Academie kregen we les over vormgeven en design. Iedereen in de klas moest een venkel kopen. De opdracht was dat we verschillende vormen van verpakking moesten ontwerpen en creëren voor deze venkel. Ik weet nog dat ik deze opdracht motiverend vond werken omdat een venkel een bijzondere vorm heeft. Het heeft geen simpele basisvorm zoals een cirkel of een kubus, dat zorgde er voor mij juist voor dat ik er graag mee aan de slag ging. Ik vond het leuk en uitdagend om voor deze bijzondere vorm een verpakking te maken. De bijzondere vorm werkte voor mij dus als een motivatie factor om ermee bezig te gaan.

DECI & RICE

Edward Deci en Richard Ryan zijn beide aan de Universiteit van Rochester hoogleraar psychologie en sociale wetenschappen. Al sinds ongeveer veertig jaar onderzoeken zij het onderwerp motivatie. Dit jarenlange onderzoeken heeft uiteindelijk geleid tot de zelf determinatie theorie. Vandaag de dag is deze theorie een van de belangrijkste en meest aangehaalde theorieën over motivatie. Samen met

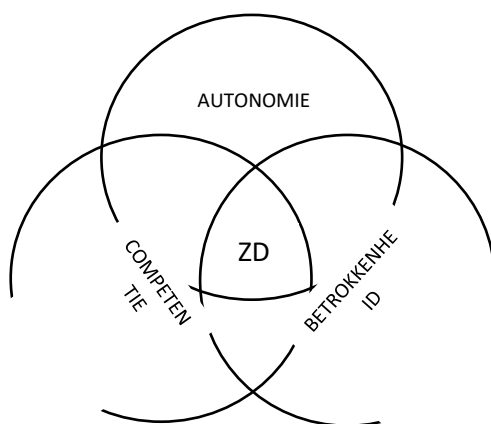
ongeveer dertig andere onderzoekers hebben zij een handboek gepubliceerd over motivatie. Dit handboek heet *Self-Determination Theory*.

Als eerst wordt er bij deze theorie een verschil aangeduid tussen twee verschillende soorten van motivatie. Ze noemen deze ook wel de intrinsieke en extrinsieke motivatie. Het verschil tussen deze beide motivaties is dat de intrinsieke motivatie de motivatie is die van binnenuit ontstaat. De desbetreffende persoon voelt zich gemotiveerd omdat hij of zij iets moet doen waarin hij of zij geïnteresseerd is. Bij de extrinsieke motivatie zorgen de factoren die van buitenaf ontstaan ervoor dat de persoon geprikkeld raakt om iets te doen, zoals voor een beloning, een prijs of een heel goed cijfer. Meestal zorgt een intrinsieke motivatie voor betere eindresultaten. Dit komt doordat het dan van binnenuit een stimulans krijgt (Deci & Ryan, 2002).

BASISBEHOEFTE

Volgens de zelfdeterminatietheorie van Deci & Ryan heeft de mens drie aangeboren psychologische basisbehoeften. Die basisbehoeften kunnen worden samengevat volgens het acroniem ABC. Daarmee bedoelt men: A) de behoefte aan *Autonomie*, B) de behoefte aan *Betrokkenheid* en C) de behoefte aan *Competentie*. Om goed te leren is het van belang dat er aan al deze drie behoeftes wordt voldaan. Wanneer dit gedaan wordt ontstaat er zin in het leren en motivatie. Wanneer er te kort komt aan een van deze drie behoeftes kunnen er motivatieproblemen ontstaan (Van den Broeck, Ferris, Chang, & Rosen, 2016).

Volgens Deci en Ryan heeft elk mens de psychologische behoefte aan het gevoel van competentie. Daarmee wordt bedoeld dat een persoon graag het gevoel wil hebben dat ze bepaalde activiteiten goed kunnen doen. Dus het gevoel hebben dat ze iets uitmuntend hebben gedaan of dat ze dus ergens erg goed in zijn. Het is belangrijk om rekening te houden met het cognitieve niveau van een persoon om bij te dragen aan de intrinsieke motivatie van een persoon. Als een activiteit te lastig is of niet haalbaar is kan het demotiverend werken op het competentiegevoel. Om een hoog niveau van intrinsieke motivatie te creëren is alleen het stimuleren van een competitief gevoel niet voldoende. Hierin is de competentie van autonomie essentieel. Het is van belang dat een persoon het gevoel heeft dat hij of zij vrij is om eigen keuzes te maken. Het toepassen van beloningen of straffen verzwakt het gevoel van autonomie. Daarnaast draagt het gevoel van betrokkenheid of ook wel de interpersoonlijke verbondenheid bij aan een sterke intrinsieke motivatie. Als iemand persoonlijke verbinding voelt met andere mensen en een veilige start heeft om vanuit te werken, helpt dit ook bij de intrinsieke motivatie (Schuit, Sleegers, & de Vrieze, 2011).

VISUAL THINKING STRATEGIES

Visual Thinking Strategies of ook wel VTS genoemd is gecreëerd door Abigail Housen en Philip Yenawine in de jaren negentig. In die tijd waren ze beide hoofd educatie van het MOMA in New York. Na een jarenlange samenwerking is hier de VTS uitgekomen die we kennen van nu. Philip Yenawine heeft een achtergrond in de psychologie en was ook onderzoeker aan de universiteit van Harvard. Abigail Housen had een achtergrond als hoogleraar in de kunsteducatie en was ook directeur van het Graduate Program van het Massachusetts College of Art. Daarnaast was ze ook werkzaam als adviseur en beoordelaar in veel verschillende musea en scholen. Men maakte de ontdekking dat bezoekers in musea zich wel vermaakten maar daarnaast relatief weinig opstaken en onthielden van wat ze zagen en hoorden tijdens rondleidingen. Om deze reden werd uiteindelijk deze methode voor musea gecreëerd. Al ongeveer twintig jaar voordat de VTS werd ontwikkeld dacht Housen al na over de vraag 'Wat gebeurt er in de hoofden van mensen als ze naar kunst kijken?' In deze tijd ontwikkelde ze een innovatieve methodiek die uiteindelijk dus ook de basis vormde voor de VTS die nu bekend is. Samen met Yenawine gingen ze de zoektocht aan om een interventie te ontwikkelen die het leren van de museumbezoekers ondersteunde en hielp. Het was belangrijk dat de ervaring niet langer alleen voor het plezier was.

Wat is VTS nu precies dan? VTS is een leerstrategie voor zowel volwassenen als kinderen waarbij het stellen van open vragen over kunst voor op staat. Vaardigheden als waarnemen, kritisch denken en (visuele) geletterdheid worden beter gemaakt door middel van groepsgesprekken die iemand leidt. Als je zo'n gespreksleider bent hoef je geen bepaalde kennis achtergrond te hebben omdat je de discussie altijd leidt volgens een vast patroon.

Vragen die bij een VTS-gesprek zouden kunnen voorkomen zijn:

1. Wat gebeurt er in deze afbeelding?
2. Waaraan zie je dat?
3. Wat kunnen we nog meer ontdekken?

VTS zorgt ervoor dat mensen zich persoonlijk gaan verbinden met een kunstwerk. Doordat er gebruik wordt gemaakt van het stellen van open vragen worden referentiekaders en inlevingsvermogens vergroot. Ook zorgt het ervoor dat de nieuwsgierigheid wordt geprikkeld en dat de verschillende manieren van kijken met elkaar gedeeld kunnen worden. Op deze manier is het niet alleen plezierig maar gebeurt het ook in een veilige omgeving waarin respect tegenover een ieders mening voorop staat (Yenawine, 2013).

CONCLUSIE

Een persoon kan zowel extrinsiek als intrinsiek gemotiveerd worden. Intrinsieke motivatie is echter beter en duurzamer op de langere termijn. Om intrinsieke motivatie te stimuleren zijn een aantal dingen belangrijk, namelijk: autonomie, betrokkenheid en competentie. Wanneer een persoon het gevoel heeft dat hij de touwtjes in eigen handen heeft en dus zelf inspraak heeft, draagt dit bij aan de motivatie. Ook het hebben van een relationeel gevoel met de mensen om je heen is belangrijk. Een veilige werkomgeving draagt ook bij aan de intrinsieke motivatie. De mens moet gevoed worden door zijn of haar sociale omgeving. Als laatst is ook het gevoel van iets goed kunnen doen een belangrijke bijdrage aan de intrinsieke motivatie. Wanneer de lat te hoog wordt gelegd kan een persoon al snel gedemotiveerd worden. Daarom is een goede inschatting van het cognitieve niveau van een persoon ook erg van belang. De conclusie die ik hieruit trek is dat een goede balans tussen alle drie de competenties noodzakelijk is.

Een andere motiverende vorm binnen buitenschoolse kunsteducatie is het voeren van een open discussie. Door het stellen van open vragen aan een persoon worden referentiekaders en het

inlevingsvermogen vergroot. Door deze manier van bespreken van kunst wordt de nieuwsgierigheid van de mens op verschillende manieren geprikkeld, dit motiveert de desbetreffende persoon om een persoonlijke verbinding met het kunstwerk aan te gaan.

De challenges die ik ga maken hebben als doel dat de kinderen op een laagdrempelige manier in contact komen met het onderwerp duurzaamheid. Dit kan goed bereikt worden wanneer de doelgroep zich gemotiveerd voelt om bezig te gaan met de challenges en met de materialen. Omdat de challenges opdrachten worden die zijn uitgetypt is een echte discussie met open vragen niet mogelijk. Om deze reden wil ik graag dat er in de challenges open vragen of opdrachten worden verwerkt. Op deze manier wordt niet alles te veel voorgekauwd en kan dit helpen bij het vergroten van de referentiekaders van de doelgroep. Door challenges te creëren die niet tot in elk detail zijn vastgelegd wordt ook bijgedragen aan het gevoel van autonomie van de doelgroep. Ze krijgen wel richtlijnen over wat ze moeten doen, maar kunnen binnen deze richtlijnen ook zelf hun wegen kiezen. Deze vrijheid zal bij de ouderen van de doelgroep waarschijnlijk iets groter zijn dan bij de jongeren van de doelgroep. Dit helpt bij een juiste mate van competentie, wanneer een challenge te lastig is kan de doelgroep het gevoel van 'iets goed kunnen' mislopen maar ze moeten zich wel uitgedaagd voelen om er mee aan de slag te gaan.

ONTWERPEISEN PRODUCT

- Juiste mate van competentie, het product moet de juiste moeilijkheidsgraad hebben
- Het product moet het gevoel geven van autonomie en vrijheid
- Het product moet open vragen of opdrachten bevatten zodat de nieuwsgierigheid van de doelgroep geprikkeld wordt

2. Hoe zou kunst van duurzaam materiaal eruit kunnen zien?

METHODE

Voor deze deelvraag heb ik gebruik gemaakt van de methode literatuuronderzoek. Ik heb als eerst voor onderzoek gedaan door alle informatie van websites te zoeken van verschillende kunstenaars, musea, kunstprojecten en creatieve ondernemers die mij interessant leken. Later heb ik de informatie geanalyseerd en ingedeeld in verschillende categorieën waaruit de indeling van deze deelvraag is ontstaan.

INLEIDING

Mijn grootste inspiratie voor het starten van dit onderzoek waren verschillende kunstenaars die zich bezig hielden met duurzaamheid. Kunstenaars die zich op een duurzame manier bezighielden met materiaalgebruik. Kunstenaars kunnen op verschillende duurzame manieren bezig zijn met materiaal. Om deze reden zal ik in deze deelvraag onderzoek doen via de websites van verschillende kunstenaars en kunstprojecten. Kunstprojecten die met duurzaamheid bezig zijn, zijn om verschillende redenen gestart hiermee en gaan hier ook op verschillende manieren mee om. Om zelf een goed product te ontwikkelen dat zal gaan over het gebruik van materialen op een duurzame manier, is het belangrijk om eerst te kijken naar hoe anderen hier mee omgaan. Aangezien ik ook een kunsteducatief productontwerp over duurzaamheid, leek het me interessant om niet alleen naar reguliere kunstenaars te kijken, maar ook naar kunstenaars te kijken die dit met een vorm van educatie combineren. Er zijn veel verschillende vormen van educatie. In deze deelvraag zal ik kijken naar de verschillende soorten van educatie die deze kunstenaars gebruiken.

INSTELLINGEN / EVENEMENTEN

Dutch Design Week

Door naar veel verschillende websites van kunstenaars en kunstprojecten te kijken ben ik achter het volgende gekomen. Een groot evenement dat zich bezighoudt met innovatieve en duurzame ideeën is de Dutch Design Week, of ook wel de DDW. De DDW vindt ieder jaar in Eindhoven plaats en is een groot festival dat negen dagen duurt in de maand oktober. De DDW toont vaak veel innovatieve en duurzame concepten. In heel Noord-Europa is dit het festival van grootste omvang op het gebied van design. Er wordt ieder jaar weer veel werk getoond van veel verschillende ontwerpers. Ongeveer 2600 werken worden aanschouwd door wel meer dan 350.000 bezoekers die niet alleen uit Nederland komen maar ook uit het buitenland. Er worden tentoonstellingen, lezingen, prijsuitreikingen, netwerkbijeenkomsten, debatten maar ook festiviteiten getoond en beleefd op zo'n 120 verschillende plekken in Eindhoven. Er is een divers aanbod van verschillende soorten disciplines en aspecten van design maar het zwaartepunt ligt op het experiment en de vernieuwing. Het werk van jong talent wordt ook als zeer belangrijk geacht op de DDW. Een van de presentaties van de Dutch Design Week uit 2016 was een project dat gericht was op innovatie en duurzaamheid. Binnen dit project zocht men naar een duurzame oplossing voor grootschalige voedselverspilling en daarmee creëerden ze een duurzaam materiaal. Onder het kopje kunstprojecten die zelf duurzame materialen creëren zal ik hier nog wat meer over schrijven (Dutch Design Week, z.d.).

- Visie: "DDW is optimistisch en gelooft in het probleemoplossend vermogen van ontwerpers. Zij hebben aangetoond dat ze beschikken over de inventiviteit en lenigheid van denken die kan leiden tot relevante innovaties waar onze snel veranderende wereld om vraagt".
- Aanpak:
 1. Een podium bieden aan ontwerpers met een Dutch design mentaliteit.
 2. Kansen bieden aan ontwerpers.
 3. Talentontwikkeling.

Boijmans van Beuningen: tentoonstelling Change the System

Van 14 oktober 2017 tot en met 14 januari 2018 was de Change the System tentoonstelling te zien in het Boijmans van Beuningen museum. Bij deze tentoonstelling draaide het er allemaal om dat er designs werden getoond van kunstenaars met een wereld veranderings ambitie. In de tentoonstelling waren de werken van vijftig Nederlandse maar ook buitenlandse ontwerpers en kunstenaars te aanschouwen. Er waren vooral oplossingen te zien voor grote wereldwijde problemen als vervuiling, conflict, grondstofschaarste en ook spanning in de politiek. Naast hedendaags design waren er ook kunstenaars en ontwerpers die interactieve experimenten uitvoerden met het publiek. Voor sommige ontwerpers waren er productieplekken aanwezig zodat zij samen met het publiek konden gaan maken. Andere ontwerpers waren meer gericht op het maken van experimenten, momentums of communities. Wat voor deze ontwerpers en kunstenaars belangrijk was, was dat zij niet alleen voor bewustzijn wilden zorgen. Naast het creëren van bewustzijn over een duurzamere wereld wilden zij ook echt het actieve handelen op gang brengen. Een van de kunstenaars uit deze tentoonstelling was Tjeerd Veenhoven. Ook hij is zo'n ontwerper die echt verandering in de wereld wil aanbrengen. Iets verderop in deze deelvraag zal nog meer over hem te lezen zijn (Museum Boijmans van Beuningen, z.d.).

- Visie: Het museum wil vrijheid en expressie uitdrukken samen met het respect voor ideeën (oude ideeën, nieuwe ideeën maar ook tegendraadse ideeën). Daarnaast biedt zij aan iedereen een uitdagend maar waarde vrij perspectief op de wereld.
- Aanpak: Ze bieden beeldende kunst en vormgeving uit deze tijd maar ook uit het verleden levenslustig, aantrekkelijk en cross-overs aan.

ZELF DUURZAAM MATERIAAL MAKEN

Fruitleather Rotterdam

Een van de presentaties tijdens de Dutch Design Week in 2016 was die van Koen Meerkerk en Hugo de Boon. Dit waren toendertijd twee studenten van de Willem de Kooning academie in Rotterdam. Zowel Koen als Hugo zien er de uitdaging in om dingen die als nutteloos worden gezien weer een waarde te geven. Vanuit hun designer achtergrond proberen ze problematieken om te draaien in oplossingen. Dit is bijvoorbeeld duidelijk terug te zien in het project Fruitleather dat zij samen hebben opgezet. In dit project zijn ze vooral bezig met de ontwikkelingen van materialen. Dit idee is tot stand gekomen toen ze op de academie als opdracht kregen om naar voedselverspilling te kijken. De ontdekking die ze deden was dat er iedere dag enorme voedselverspilling aan groente en fruit was op de markt. Toen ze dit hadden geconstateerd ontstond hun drang om hier iets mee te gaan doen. Om het leerachtige materiaal te krijgen moesten ze eerst het fruit pureren en koken. Van het leermateriaal dat ontstond ontwierpen ze daarna bijvoorbeeld weer tassen. Een belangrijk punt in hun visie is niet alleen het creëren van bewustzijn over deze voedselverspilling kwestie. Ze vinden het ook erg belangrijk om mensen te laten inzien hoe afval over het algemeen op een positieve manier kan worden ingezet (Fruitleather Rotterdam, z.d.).

- Visie: Niet alleen bewustzijn over voedselverspilling verspreiden, ook laten zien hoe afval op een positieve manier gebruikt kan worden.
- Aanpak: Ze constateren het probleem: voedselverspilling. Vervolgens gaan ze hiermee aan de slag en creëren ze een nieuw duurzaam soort materiaal van product wat normaal weggegooid zou worden. Ze geven restproducten weer een nieuwe waarde.

Studio Tjeerd Veenhoven

Een van de kunstenaars uit de tentoonstelling Change the System van het Boijmans museum is Tjeerd Veenhoven. Tjeerd Veenhoven heeft een studio opgericht genaamd Studio Tjeerd Veenhoven. Deze studio heeft een soortgelijke werkwijze als Fruitleather. Hij ziet net als Fruitleather een

problematiek, bijvoorbeeld het overtollig waterverbruik bij productieprocessen, en gaat hiermee aan de gang. Tjeerd Veenhoven is een product designstudio, maar wel op een vernieuwende manier. De studio ontwerpt zo bijvoorbeeld waardeketens, van grondstoffen tot producten en ook consumentenervaringen.

Palmleather is daarom bijvoorbeeld bedacht als vervanger voor niet duurzame materialen als: dierlijk leer, plastic en rubber. Bij productieprocessen wordt vaak overtollig veel water verbruikt, denk aan ongeveer 1200 liter per gemaakte jeans. Bij het produceren van Palmleather wordt er gestreefd naar gebruik van 20 liter per m² Palmleather. Alleen al in het waterverbruik in het productieproces zit er dus al een groot verschil in duurzaamheid. Van het Palmleather worden bijvoorbeeld stoelen, slippers en tassen gemaakt.

De mode-industrie staat voor veel uitdagingen aangezien het textiel verbruik naar verwachting drie keer zal toenemen in 2050. Bovendien is er in de industrie bijna geen circulariteit omdat 95% van de textiel na de levensduur van het product is verbrand. Studio Tjeerd Veenhoven wil daarom dus toewerken naar een meer duurzame mode-industrie, het project Algae Fabrics is ook om deze reden op gericht. Project AlgaeFabrics ziet algen als een toekomstig ruw textiel materiaal en ontwikkelt een strategie om dit te kunnen bereiken. Organische algen organismen worden wereldwijd verspreid in de oceanen en meren en zijn het cruciale element in de koolstof flux omdat het grote hoeveelheden CO₂ omzet in zuurstof. Dit heeft een positief effect op het omgaan met de opwarming van de aarde. Op plaatsen met een buitensporige groei, veroorzaken ongewenste algen problemen zoals verslechtering van de waterkwaliteit en negatieve effecten op lokale gemeenschappen. Van sommige meren wordt het al verwijderd, maar meestal wordt het gewoon afgebroken of verbrand zonder dat er daadwerkelijk gebruik van gemaakt wordt. Dit roept de vraag op welke nieuwe toepassingen kunnen worden bedacht voor algen. Cladophora is een algensoort waarmee Studio Tjeerd Veenhoven werkt. Deze soort alg is rijk aan cellulose en maakt tot 70% zijn gehalte aan. Dit biedt een groot potentieel om de algenwaarde te verbeteren en toe te passen in de textielindustrie. Door het toepassen van ontwerp-denken en experimenteren toe te passen in ons studio lab ontwikkelen ze manieren om dit te bereiken (Studio Tjeerd Veenhoven, z.d.).

- Visie: Hun visie is om kansen te zoeken waar ze worden gemist en om gewoon goed te doen.
- Aanpak: Constateren van een problematiek: bijvoorbeeld overtollig waterverbruik en een nieuw soort materiaal ontwerpen waar minder water voor verbruikt wordt in productieprocessen. Of: overtollig algengroei wat een negatief impact op de aarde heeft, dit omzetten tot iets goeds, namelijk een textielsoort gemaakt van alg.

AIR: Ink

Er zijn nog een aantal projecten die niet per se onder het kopje kunst vallen, maar die ik wel interessant vind en dus ook in dit onderzoek wil betrekken en AIR:Ink is er hier een van. Anirudh Sarma zag luchtvervuiling altijd al als een groot probleem waar hij zich machteloos over voelde, totdat hij medeoprichter werd van Graviky Labs. Graviky Labs is een spin-off van MIT dat werkt aan innovaties die een positieve impact op de wereld kunnen maken (MIT = Massachusetts Institute of Technology). Het is dus niet per se een kunstproject, maar wel een creatief bedrijf dat een problematiek constateert en dit wil omzetten tot iets goeds. Samen met zijn team bedacht Anirudh Sarma dus een slimme manier om smog te transformeren tot iets nieuws. Het team bouwde een apparaatje dat precies past op de uitlaat van een auto. Het apparaatje vangt schadelijke stoffen als koolstof, roet en andere stoffen op. Het materiaal dat wordt opgevangen wordt in het lab gezuiverd en weer omgezet tot inkt. Op deze manier wordt niet alleen de smog uit de lucht gefilterd, maar ontstaat er ook een nieuw product. De eerste batch van deze bijzondere inkt is gebruikt door allerlei kunstenaars en graffiti artiesten. Graviky Lab heeft als missie om uiteindelijk alle vervuiling uit de

lucht te filteren zodat het niet langer in onze longen terecht komt, maar in inspirerende kunstwerken (Graviky Labs, z.d.).

- Visie: Graviky Labs gelooft dat de kracht voor verandering in de handen van de consument ligt, aangezien we allemaal een keuze hebben en de kracht om nieuwe consumentenmentaliteit vorm te geven, ligt in de handen van de industrieën. Ze willen de stedelijke luchtverontreiniging zo stoppen dat deze onze longen of afvalstromen niet bereiken.
- Aanpak: Ze vangen de luchtvervuiling van auto's op en zetten dit om tot inkt, ook zij creëren van iets slechts iets goeds. De vervuiling die in onze longen had kunnen komen laten zij terecht komen in kunst zoals bijvoorbeeld graffiti.

Mestic

Ook Inspidere is geen kunstproject maar een biotechbedrijf. Het zit gevestigd in Brainport regio Eindhoven. Inspidere voorziet, ontwikkelt, ontwerpt en implementeert duurzame nieuwe materialen en producten. Intensieve landbouw in vele delen van de wereld zorgt ervoor dat de bodem verzadigd raakt met voedingsstoffen uit mest. Een gemiddelde koe eet ongeveer 50 kilo gras per dag, wat betekent dat hij ook veel poep produceert. In koemest zitten de stoffen fosfaat en stikstof, wat in kleinere hoeveelheden goed is voor de bodem. Door de intensieve landbouw wordt er helaas een overschot aan mest geproduceerd, dit is weer schadelijk voor de bodem, water en lucht. De overtollige mest is een acuut probleem dat moet worden aangepakt om grote milieurampen te voorkomen. Mestic is een gepatenteerde methode van Inspidere voor het produceren van papier dat gemaakt wordt van mest; bioplastics; en geregenereerde cellulose vezels. Hiermee wordt geprobeerd om het wereldwijde mestprobleem om te zetten in een nieuwe duurzame, lokale bron van grondstoffen voor meerdere industrieën. Door de implementatie van Mestic probeert Inspidere dus het wereldwijde mestprobleem te veranderen in een nieuwe duurzame en lokale bron van biologische afbreekbare materialen. Hiermee ontstaat een lokale mest economie (Inspidere, z.d.).

- Visie: We bedenken, ontwikkelen, ontwerpen en implementeren duurzame nieuwe materialen en producten en versnellen hun weg naar de markt.
- Aanpak: De overtollige mest die de grond oververzadigd zetten zij om in een duurzaam materiaal, namelijk: bio plastic. Door het bioplastic te maken zetten zij een wereldwijd mestprobleem om in een nieuwe, duurzame bron van ruwe en biologisch afbreekbare materialen.

RECYCLEN / DUURZAAM MATERIAAL GEBRUIKEN

FAUQ Studio

Jaynie Jannink is een Nederlandse kunstenares die FAUQ Studio heeft opgericht.

Ze heeft de studio opgericht omdat ze er altijd al van droomde om te realiseren dat mensen betaalbare abstracte kunstwerken konden kopen. Op deze manier maakt Jaynie kunst op maat voor eenieder mogelijk. Een belangrijk uitgangspunt van de studio is dat de kunstwerken worden gemaakt door middel van milieuvriendelijke materialen. Ze gebruikt om deze reden arches papier voor haar kunstwerken, dit bestaat voor 100% uit katoen. Daarnaast bestaan de abstracte kunstwerken weer uit hout dat gerecycled is. "*Are you ready for sustainable art?*" Bij FAUQ Studio geeft men dus vorm aan duurzaamheid door duurzame materialen en onderdelen te gebruiken voor het creëren de kunstwerken (FAUQ Studio, z.d.).

- Visie: FAUQ Studio wil niet alleen maar toegankelijke en betaalbare kunst maken. Ook duurzame en milieuvriendelijke materialen zijn een belangrijk uitgangspunt in de filosofie van de studio.

- Aanpak: Door middel van duurzame en milieuvriendelijke materialen worden betaalbare en toegankelijke abstracte kunstwerken gerealiseerd.

Bioplastic Planter

De Bioplastic Planters zijn een project van Studio Bas van der Veer, een studio voor product design. De uit Bioplastic bestaande Planters bevatten een jonge boom of plant en bestaan compleet van plastic van hernieuwbare middelen. Na het planten van de boom met de Bioplastic Planter, zal de planter de boom beschermen van omvallen. Ook zal het plastic langzaam beginnen met afbreken in de grond. Op deze manier keert de planter volledig terug naar de natuur, terwijl hij de boom voedt en ondersteunt. De handgrepen op de planter maken het transporteren en het planten van de boom erg handig. De lange nek beschermt de boom niet alleen van het omvallen, maar ook van het beschadigd worden door dieren. Terwijl de wortels van de boom hun weg vinden door de grond, voedt de planter zich letterlijk met de Bioplastic Planter terwijl hij langzaam afbreekt. De Planter van bio plastic is een manier om traditionele kunststoffen te vervangen door gebruik te maken van kunststoffen die bestaan uit hernieuwbare bronnen. Dit project was genomineerd voor de Rene Smeets Award en de Melkweg Award (Studio Bas van der Veer, z.d.).

- Visie: Met een diep begrip voor de materialen waar ze mee werken combineren ze dit met een minimalistisch gevoel voor esthetiek om verse producten te creëren die vanzelfsprekend, expressief en slim ontworpen zijn.
- Aanpak: Ze vervangen traditionele kunststoffen in de Planter met kunststoffen uit hernieuwbare bronnen. Deze hebben biologisch afbreekbare eigenschappen.

DUURZAME KUNST IN COMBINATIE MET EDUCATIE

Michelle Reader

Michelle Reader is een kunstenares die werkt met afvalstoffen in haar beeldende werk. Ze maakt bijvoorbeeld beelden van huiselijk afval. Al sinds 1997 werkt ze met gerecyclede materialen. Naast dat ze zelf autonoom werk maakt is ze ook werkzaam als freelance educator binnen de kunsten. Je kunt verschillende educatieve workshops bij Michelle Reader volgen, hierbij kun je denken aan familie workshops, school workshops of ook workshops voor volwassenen. Binnen deze workshops ga je zelf aan de slag met afvalstoffen maar word je tegelijkertijd ook onderwezen over recyclen. Ook is ze soms werkzaam op festivals en geeft ze hier haar workshops. Reader is dus een goed voorbeeld van hoe autonome kunst samen met een educatie gecombineerd kan worden. Ze maakt haar eigen kunst maar onderwijst daarnaast ook mensen over hoe duurzaam om te gaan met materiaal (het recyclen). Michelle haalt vaak haar inspiratie uit de natuurlijke wereld. Zo maakt zij beelden van vogels, dieren en planten met behulp van een breed scala van afvalstoffen. Deze beelden benadrukken de invloed van de mens op de natuurlijke wereld, in een tijdperk van massaconsumptie (Reader, z.d.).

- Visie: Houd van de onvoorspelbaarheid van gevonden materialen en geniet van de inventiviteit die nodig is om ze tot een sculptuur te transformeren. De materialen die ze gebruikt benadrukken voor haar niet alleen de noodzaak om de hoeveelheid afval die ieder van ons produceert aan te pakken, maar vertellen ook het verhaal van elk individu door de dingen die ze weggooien.
- Educatie vorm: Educatieve workshops waarin deelnemers zelf ook aan de gang gaan met gevonden voorwerpen.

Njola

Njola is groeide op in een sloppenwijk bij Nalukolongo. Ze werkt in gemeenschappen waar er slechte afvalverwijdering is, vooral van plastic. De leefomstandigheden zijn er vaak erg slecht. Njola

transformeert plastic tassen, autobanden en afgedankte sandalen in kunstwerken. Innovatieve vaardigheden heeft ze geleerd van haar moeder die een wever is van traditionele palmmatten. Ze vindt het belangrijk om een positieve verandering te brengen door de materialen een nieuwe betekenis te geven na de slecht associaties die men ermee had. Njola vindt juist de schoonheid en potentie in het niet-gewaardeerde of in het onbegrepen. Via georganiseerde evenementen geeft ze ook les in afvalbeheer en in ontwerp om zo de 'Njola boodschap' weer door te geven. In de evenementen kan je ook deelnemen aan bijvoorbeeld educatieve conversaties en gesprekken over afvalmanagement. Op deze manier hoopt ze de werkloosheid en vervuiling te verkleinen in hun buurt. Njola betekent 'bandprofielen' in Luganda (de taal van Oeganda), bandprofielen laten een textuur achter in de grond. Ze stelt zich voor dat ze zelf ook een afdruk achterlaat met haar werk door een impact te creëren en positieve verandering aan te brengen. Ook Njola vindt het dus belangrijk om niet alleen bewustzijn te creëren maar ook om te laten zien op wat voor positieve manieren afval gebruikt kan worden (Njola, z.d.).

- Visie: Het brengen van positieve verandering door materialen een nieuwe betekenis te geven en door mensen te onderwijzen in de afvalproblematiek.
- Educatie vorm: Evenementen met educatieve conversaties en gesprekken over afvalmanagement

Dave Hakkens

Dave Hakkens is een kunstenaar die in 2013 is afgestudeerd aan de Design Academy in Eindhoven. Hij werkt graag aan wereldwijde problemen, waaronder dus ook het verduurzamen van de wereld. Dave realiseerde zich op een bepaald moment dat het maken van een fysiek product niet altijd het afvalprobleem zal oplossen. Het kost energie en materiaal om het te maken en op het einde zal het hoogstwaarschijnlijk weer afval worden. Wat hij zich ook realiseerde was dat het oplossen van het probleem bij onszelf begint. Een klein verhaal over wat je denkt of doet kan eenvoudig een hoop mensen bereiken. Het kan ideeën naar voren brengen en mensen inspireren. Dit alles is de reden waarom Dave Hakkens het project Story Hopper heeft bedacht, binnen dit project neemt hij allemaal korte filmpjes op. Dit kunnen theorieën zijn waar hij over heeft gedacht, iets wat hij heeft geleerd, iets wat hij heeft gedaan, of gewoon een idee. Ook is er een optie die heet 'share your story', waarin iedereen net als hij een filmpje kan uploaden over bepaalde gedachtegangen, ideeën, theorieën etc. Op deze manier ontstaat een soort community waarin dit alles gedeeld en bediscussieerd kan worden. Een van de story's die Hakkens geüpload heeft heet 'skip the straw'. Dit filmpje gaat over waarom het beter is om geen plastic rietjes te gebruiken en wat voor vervanging je zou kunnen gebruiken. Ook zie je in het filmpje hoe hij een sticker ontwerpt die als kleine herinnering moet dienen om geen rietje te gebruiken. Het project Story Hopper is een vorm van educatie die Dave Hakkens dus verpakt in kleine leerzame en inspirerende verhaaltjes. Door de toevoeging van de optie 'share your story' creëert hij ook nog eens een community waarbinnen mensen van elkaar en met elkaar kunnen leren. Het is misschien geen typische vorm van kunsteducatie zoals een les of een workshop. Toch zijn de filmpjes educatief en daarom denk ik dat het zeker onder het kopje kunsteducatie geschaard kan worden (Hakkens, z.d.).

Een ander project van Dave Hakkens is het Precious Plastic project. Het project loopt al sinds 6 jaar en inmiddels is Precious Plastic 4 alweer gelanceerd. Deze versie is een geüpdatete en nog betere versie dan haar voorgaande versies. Binnen dit project zijn eindelijk alle puzzelstukjes bij elkaar gevonden om een oplossing te bieden voor het plastic afvalprobleem. Met versie 4 is het Precious Plastic Universe uitgebracht. Dit is een masterplan waarbij mensen op vele niveaus betrokken zijn met grotere machines, meer tools, meer technieken, digitale platforms en zakelijke tools. Versie 4 is echt gericht op het helpen van mensen om een bedrijf te starten met plastic afval en fulltime plastic te recyclen. Als mensen geld kunnen verdienen met recyclen, zouden ook meer mensen het doen. Voor elk soort recyclingruimte is er een starterkit gemaakt. De informatiepakketten bevatten alles

wat men nodig heeft om een recyclingruimte te starten, inclusief video-tutorials, how-tos, blauwdrukken, 3D-bestanden, zakelijke tools, handleidingen, grafisch materiaal en nog veel meer. Door middel van machines die bij de Precious Plastic 4 behoren kunnen mensen ook producten designen en creëren van gerecycled plastic. Je kunt de recyclingruimte kiezen die het beste bij hen past, een starterkit kiezen en je reis naar lokale plastic recycling beginnen. Dit is een hele andere vorm van educatie dan de Story Hoppers. Via de pakketten van Precious Plastic Universe worden mensen onderwezen in recycle processen. Ze leren over hoe ze zo'n proces zelf kunnen opstarten en met welke tools ze dit kunnen doen. Ook leren ze hoe ze hiermee geld zouden kunnen verdienen en dus echt een bedrijf mee op te starten. Kunsteducatie kan zowel kunstgericht, persoonsgericht als maatschappij gericht zijn. In het geval van dit project is de maatschappij gericht. Via Precious Plastic 4 probeert Hakkens mensen iets bij te brengen zodat de maatschappij weer een stukje beter kan worden (Hakkens, 2020).

- Visie: Werkt graag aan globale problemen door er verschillende ideeën op los te laten. (Terug te zien aan zijn manier van werken. Hij creëert voor verschillende soorten problematieken verschillende soorten kunst projecten zoals Story Hopper of Precious Plastic).
- Educatie vorm: Via leerzame video's op een laagdrempelige manier onderwijzen en daarbij een leerzame community opzetten. Via educatieve, creatieve starter kits mensen onderwijzen over recycling. Daarnaast niet alleen onderwijzen maar ook daadwerkelijk helpen met daden in kracht zetten via de starterkits.

CONCLUSIE

Ik ben erachter gekomen dat eigenlijk alle kunstenaars of en creatieve ondernemers om eenzelfde soort reden zijn gestart met het maken van duurzame kunst. Ze constateren een bepaalde problematiek op milieugebied, bijvoorbeeld grootschalig voedselverspilling, overtollig waterverbruik of luchtvervuiling. De problematiek die ze geconstateerd hebben willen ze vervolgens omzetten tot iets artistieks wat vervolgens een positieve impact heeft op het milieu. Ze transformeren dus iets slechts in iets goeds. Ook het geven van een nieuwe waarde aan oud en niet-gewaardeerd materiaal is veel terugkomend uitgangspunt. Op het gebied van aanpak zijn wel verschillen op te merken. Het grootste verschil zit hem in hoe duurzaamheid op de materialen wordt toegepast. Sommige kunstenaars creëren zelf nieuw duurzaam materiaal, en andere kunstenaars recyclen oud materiaal voor het creëren van hun werk. Nadat ik alle informatie beter had geanalyseerd kon ik het in verschillende categorieën verdelen: instellingen of musea die duurzaam materiaal belangrijk vinden, kunstenaars die zelf duurzaam materiaal creëren, kunstenaars die duurzaam materiaal gebruiken voor hun kunst en kunstenaars die ook met een vorm van educatie werken.

Alle drie de educatieve kunstenaars waar ik naar heb gekeken pakken het onderwijzen, of ook wel hun manier van educatie op een hele andere manier aan. Zo onderwijst Michelle Reader bijvoorbeeld op een meer klassieke wijze over het thema duurzaamheid. Door middel van het krijgen van deze workshops leren mensen over recycling terwijl ze zelf beeldende sculpturen maken. Ik denk dat dit een goed voorbeeld is van leren tijdens het doen. Wanneer ik zelf iets meteen kan toepassen dan blijft het vaak ook beter hangen omdat ik het aan een activiteit kan koppelen. Njola pakt het ook weer op een andere manier aan, namelijk door middel van het organiseren van evenementen waar informatieve activiteiten plaatsvinden. Omdat er in de buurt waar Njola woont weinig kennis is over afval en afvalverwerking probeert zij de mensen hierover te leren. Dit doet ze door middel van educatieve gesprekken die ze aangaat met mensen. Door dit te doen probeert ze niet alleen een impressie in de hoofden van de mensen achter te laten. Ze probeert hiermee ook iets in haar tastbare omgeving te veranderen. Door het onderwijzen van mensen hoopt ze namelijk dat de werkloosheid en de vervuiling wordt verminderd. Als laatst heeft Dave Hakkens weer een hele andere manier van onderwijzen dan de eerste twee kunstenaars. Ik vind het mooi dat hij het in het eerste project laagdrempelig houdt door korte filmpjes te maken die tegelijkertijd wel inspirerend en educatief zijn. Ik denk dat mensen hierdoor ook sneller geïnteresseerd blijven om te kijken dan

wanneer ze naar een informatieve film van een uur moeten kijken. In het tweede project leert hij mensen over een heel recycle proces dat zij zelf kunnen starten en blijven doorlopen, ook zonder hem. Wat hij de mensen leert is dus niet alleen voor korte duur, maar ook een meer duurzaam omdat het ook doorwerkt op de langere termijn. Omdat de mensen hiermee ook zelf een werkend bedrijf kunnen starten.

Ik denk dat het een heel mooi uitgangspunt is om te leren door de praktijk, dus wat je leert meteen toe te passen in wat je maakt. Dit uitgangspunt wil ik ook graag meenemen in het maken van mijn product. Ik wil de doelgroep graag iets leren over duurzaamheid en het hen meteen laten toepassen zodat het misschien ook beter in hun hoofd blijft hangen. Wat ik ook belangrijk vind om mee te geven is een meer positieve lading aan restmateriaal of afval. Afval of restmateriaal hoeft niet gezien te worden als iets nutteloos of negatiefs, er kan hiermee nog zoveel gedaan worden. Ik hoop ook als kinderen dit gaan inzien dat er nieuwe deuren en opties open gaan voor hen. Als laatst zou ik het ook mooi vinden als ik de doelgroep iets voor de langere termijn kan bijbrengen. Mijn doel is niet om alle kinderen meteen in wereldveranderaars te veranderen. Als ze na het maken van de challenges al iets meer gaan nadenken over duurzaamheid dan eerst, dan is mijn doel al behaald.

Daarnaast denk ik dat het een goed idee is om in het product terug te laten komen dat oud materiaal een nieuwe waarde kan krijgen. Dit is een laagdrempelige manier om de doelgroep na te laten denken over duurzaamheid. Materiaal dat normaal al als afvalmateriaal bestempeld wordt kan daardoor nog gezien worden als iets waardevols. Uit dat materiaal kunnen nog creatieve en artistieke werken ontstaan. Ook denk ik dat het goed is om in het product kort iets van een 'milieuproblematiek' aan te halen, ook al is het maar een kleine zin. Op deze manier koppelen ze misschien het positieve aspect van de nieuwe waarde dat het materiaal krijgt, met het aanpakken van het zo'n milieuproblematiek. Wanneer ze dus aan het verbeteren van het milieu denken hoeft dit niet met een negatief aspect geassocieerd te worden.

ONTWERPEISEN PRODUCT

- Product dat focust op materiaal recyclen (zelf nieuw materiaal maken is misschien te ingewikkeld voor de doelgroep)
- Iets van een 'milieuproblematiek' terug laten komen in het product (bijvoorbeeld kort vertellen over overmatig CO2 uitstoot, geen nieuw materiaal gebruiken, etc.)
- Oud materiaal nieuwe waarde geven
- Leren door de praktijk, wat je leert meteen toepassen
- Positieve lading aan restmateriaal en afval meegeven
- Doelgroep op een laagdrempelige manier laten nadenken over duurzaamheid

3. Welke kenmerken van vergelijkbare instellingen zijn toepasbaar in creatieve thuischallenges?

METHODE

In deze deelvraag heb ik onderzoek gedaan via de onderzoeksmethode in de vorm van een interview. Het interview dat ik heb afgenomen was telefonisch omdat door COVID-19 echt contact helaas niet mogelijk was. Ik heb ervoor gekozen om een semi gestructureerd interview af te nemen met Reinier Snel van Walhallab. De reden hiervoor was zodat ik in ieder geval de belangrijkste vragen kon stellen. Zo was er daarnaast ook nog ruimte om eventueel door te vragen op interessante informatie. Ik heb ervoor gekozen om Reinier te interviewen omdat hij in het uitvoerend bestuur zit van Walhallab, hij is bijvoorbeeld ook projectleider. Om deze reden beschikt hij tot veel informatie over Walhallab. Op deze manier wilde ik erachter komen hoe Walhallab in elkaar zit en welke punten bijvoorbeeld goed werken binnen de kunstwerkplaats. Daarnaast heb ik ook literatuuronderzoek gedaan via digitale folders van de kunstwerkplaatsen: De Vrijstaat, Kunstform Velsen en de creatieve broedplek: de WAR. Ik heb dit gedaan zodat ik daarna de informatie van de verschillende kunstwerkplaatsen naast elkaar kon zetten en vergelijken en zodat ik een eenduidige definitie van het woord kunstwerkplaats kon maken.

INLEIDING

Allereerst zal ik in deze deelvraag kijken naar de definitie van het woord kunstwerkplaats. Dit zal ik doen aan de hand van hoe twee verschillende kunstwerkplaatsen zichzelf definiëren en aan de hand van het woordenboek. Door de verschillende definities samen te voegen zal ik tot een eind definitie van het woord komen. Om goed te kunnen begrijpen waar het nou eigenlijk om gaat is het belangrijk om eerst een duidelijk beeld te scheppen van wat het woord kunstwerkplaats precies inhoudt. Er bestaan veel kunstwerkplaatsen in allerlei soorten en maten en ze komen allemaal met verschillende invullingen en manieren van aanpakken. Daarom zal ik ook kijken naar digitaal foldermateriaal van twee kunstwerkplaatsen die zich bezighouden met duurzaamheid. Daarna zal ik deze analyseren aan de hand van de volgende categorieën: doelgroep, bestuur, missie/visie, activiteiten, manier van werken en duurzaamheid. Aan de hand van de categorieën zal ik proberen te ontdekken wat er kenmerkend is voor kunstwerkplaatsen die zich met duurzaamheid bezighouden. Ook zal ik kenmerken van kunstwerkplaats Walhallab verzamelen door een interview af te nemen. Het doel van mijn product is om de doelgroep op een laagdrempelige manier in contact te laten komen met het onderwerp duurzaamheid. Dit wil ik bereiken via creatieve challenges die ze thuis uit kunnen voeren. Verschillende kunstwerkplaatsen hebben verschillende kenmerken die soms minder goed werken en soms juist heel goed lijken te werken. Ik ga kijken naar de kenmerkende aspecten die goed lijken te werken zodat ik deze mee kan nemen in het ontwerpen van mijn product.

HET WOORD KUNSTWERKPLAATS

Binnen mijn onderzoek richt ik mij op een buitenschoolse instelling. De plek waarmee ik mijn onderzoek doe is een kunstwerkplaats. Het woord kunstwerkplaats an sich bestaat niet en heeft dus geen vaste definitie. Daarom zal ik als eerst het woord uit een zetten door het woord uit elkaar te trekken. Wanneer ik dit doe houd ik de woorden 'kunst' en 'werkplaats' over. Deze beide woorden bestaan wel en hebben dus ook ieder zijn eigen definitie. Volgens het van Dale pocketwoordenboek Nederlands (2005) worden de woorden 'kunst' en 'werkplaats' gedefinieerd als:

kunst: **de;** v- en **1** verkregen vaardigheid in het een of ander: *de ~ vh koken* **2** het vermogen om schoonheid te scheppen en esthetisch genot op te wekken **3** kunstwerken **4** vaardigheid, handigheid: *dat is geen ~ is eenvoudig; een koud ~ je iets gemakkelijk* **5** rare streek; frats

werk•plaats: *de; v(m) -en* plaats waar gewerkt wordt, m.n. ambachtelijk

Nu zal ik kijken naar de verschillende definities van kunstwerkplaatsen, die zij zichzelf hebben gegeven en deze naast elkaar zetten en hier een overkoepelende conclusie uit te trekken.

De Vrijstaat definieert hun kunstwerkplaats als volgend: “De Vrijstaat is een kunstwerkplaats voor kinderen en jongeren tussen de 6 en 26 jaar. Kunst maken, ervaren en beleven is ons motto. Samen met kunstenaars uit diverse disciplines kun je bij ons aan de slag om je creatieve skills te ontdekken en te ontwikkelen. De Vrijstaat is een werkplaats en podium voor iedereen die wil kennis maken met kunst in al zijn vormen.” (De Vrijstaat, z.d.)

Kunstwerkplaats Kunstform Velsen definieert hun kunstwerkplaats als volgend: “De Kunstwerkplaats van KunstForm Velsen biedt verdieping voor jongeren die meer willen leren over verschillende technieken en materialen en over beeldende kunst. Ze gaan aan de slag met tekenen en schilderen maar ook in 3D, bijvoorbeeld met keramiek. Daarnaast leren ze foto’s en tekeningen in Photoshop te combineren of maken ze een kort animatiefilmpje met tekeningen of ruimtelijke materialen. Om inspiratie op te doen kijken we hoe professionele kunstenaars te werk gaan.” (Kunstform Velsen, z.d.)

Walhallab definieert hun kunstwerkplaats als volgend: “Wij zijn gasten die weten wat jongeren willen: vooral GEEN school! Haha! Wat wel dan? Nou, lekker aan de slag met het maken van mooie dingen, samen met anderen of alleen – als je daaraan toe bent. Het WALHALLab is de übercoole leer- en werkplaats waar je met coole leraren kan werken aan dingen die op school en thuis bijna nooit kunnen! Wij zijn er trots op dat we een beetje ánders zijn. Dat moeten we wel zijn als je ziet wat we voor je in de aanbieding hebben: een stoere 14e -eeuwse Kruittoren en gigagrote maakplaatsen.” (Walhallab, z.d.)

Wanneer je naar de drie hier bovenstaande kunstwerkplaatsen en hun definities kijkt valt al gauw een ding op. Een ding dat vooral overeen lijkt te komen is dat ze werken binnen verschillende disciplines en soorten activiteiten. Een ander ding dat overeenkomend is dat het ook over het samen zijn gaat. Je gaat bijvoorbeeld aan de slag met andere kunstenaars maar ook is er meestal plek voor jong en oud, onervaren en ervaren. Ook is het ontdekken van creatieve skills en het opdoen van ervaring hierin een belangrijk uitgangspunt. Als ik alle vorige punten weer bij elkaar pak komen we op de volgende definitie van kunstwerkplaats uit:

Een plaats waar (ambachtelijk) gewerkt wordt aan de vaardigheid van het scheppen van schoonheid en het opwekken van esthetisch genot. Dit wordt vaak gedaan in het samen zijn van andere mede-makers en ook vaak door middel van meerdere disciplines. Dit wordt gedaan in het samen zijn van andere mede-makers. Vaak is er sprake van meerdere leeftijdsgroepen door elkaar heen en men is aanwezig op basis van eigen vrijwilligheid.

Een ‘kunstwerkplaats’ moet echter niet in de war gebracht worden met een ‘creatieve broedplek’. Aan het begin van mijn onderzoek vond ik de website van de WAR, een creatieve broedplaats in Amersfoort. In eerste instantie startte ik dus ook met de gedachte dat mijn onderzoek over creatieve broedplaatsen ging. Nadat ik de definities van beide woorden beter had gedefinieerd zag ik dat mijn onderzoek gericht was op kunstwerkplaatsen en niet op creatieve broedplaatsen. Een kunstwerkplaats lijkt in eerste instantie best wel op een creatieve broedplaats, toch zijn er wel degelijk verschillen. Volgens het Bureau Broedplaatsen (2015) is de definitie van een ‘broedplaats’: “verzamelgebouw die een basis vormt voor beginnende artistieke talenten die een ruimte zoeken om zich in Amsterdam te vestigen”. Het grootste verschil zit hem dus in het laatste gedeelte. Bij een creatieve broedplaats gaat het er vaak om dat artistieke mensen of bedrijven (bijvoorbeeld zzp’ers) een ruimte zoeken waarin men zich kan vestigen in de desbetreffende stad. Ook gaat het vaak om creatieve bedrijven, kunstenaars e.d. die in de startende fase van hun onderneming zitten. Bij een kunstwerkplaats is men meestal niet op zoek naar een plek in de stad om zich te vestigen en gaat het

ook niet over bedrijven of ondernemingen. Bij een kunstwerkplaats gaat het over losse individuen graag iets willen doen met hun creativiteit.

De WAR definieert haar creatieve broedplaats als volgend: “ De WAR is een veelzijdige broedplaats voor kunst, wetenschap en innovatie in Amersfoort. In gemeenschappelijke werkplaatsen, ateliers, kantoor- en publieksruimtes werken mensen aan onderzoek, kunst, techniek en duurzaamheid. Ze ontwikkelen experimenten, geven voorstellingen, houden lezingen, ontmoeten elkaar, leggen nieuwe verbindingen, werken, praten, eten en drinken wat met elkaar.” (De WAR, z.d.)

KENMERKEN

De Vrijstaat

Missie/visie

Een belangrijk punt in de visie van De Vrijstaat is het zoeken van verbinding met de samenleving. Dit doen ze bijvoorbeeld door hun activiteiten. De verbinding is terug te zien door samenwerkingen met verscheidene kunstenaars en andere culturele organisaties. De verbinding komt ook terug doordat ze in hun nabije buurt (Leidsche Rijn) via kunst en cultuur een gedeelde identiteit proberen te zoeken. Door kinderen nieuwe invalshoeken te tonen wordt hun creatieve vermogen vergroot en leren zij ook hun eigen wereld en die van anderen te vorm te geven. Daarnaast helpen zij de kinderen en jongeren ook om buiten dezelfde denkpatronen te treden door middel van kunst. Dit helpt bij het vergroten van hun referentiekaders. Kunst helpt volgens hen een samenleving vorm te geven waarin respect, nieuwsgierigheid en inlevingsvermogen het fundament vormen.

Doelgroep

Bij De Vrijstaat zijn kinderen en jongeren van de leeftijd zes tot en met zesentwintig jaar welkom. Bij de werkplaats is iedereen welkom die geïnteresseerd is in alle soorten van kunst. Alle kinderen en jongeren die graag iets met kunst zouden willen doen zijn welkom om De Vrijstaat te bezoeken.

Bestuur

Het team van De Vrijstaat is opgedeeld in verschillende onderdelen. De Vrijstaat is een stichting met een raad van toezicht en een bestuur. Deze bestaat bijvoorbeeld uit een artistiek en zakelijk leider, dit is ook meteen de directie. Er zijn ook vijf vaste medewerkers en dit vaste team wordt daarnaast aangevuld met zo'n twintig freelance medewerkers. Zo zijn er bijvoorbeeld educatiemedewerkers, workshopbegeleiders en begeleiders die de verjaardagsfeestjes doen. Samen proberen zij met het hele team het programma waar te maken. Jaarlijks zijn er ook meerdere stageplekken beschikbaar binnen de educatie hoek, de communicatiehoek maar ook productie.

Manier van werken

Samenwerking tussen de verschillende generaties is een belangrijk punt in hun manier van werken. Bij de activiteiten en workshops is intergenerationeel denken dus ook een belangrijke manier van denken. Mensen van verschillende leeftijden hebben altijd weer een andere kijk op het leven waardoor men elkaar hierin kan inspireren en helpen. Een andere werkwijze bij De Vrijstaat is de meester-gezel-leerling werkwijze. Bij de verschillende werkplekken waar je terecht kan wordt jou het ambacht geleerd van een meester. De leeromgeving op de kunstwerkplaats is vooral op de praktijk gericht. Je leert er dus voornamelijk door lekker bezig te zijn en door te doen. Door andere kunstenaars goed te volgen en door gebruik te maken van de aangeboden technieken en materialen ontstaat praktische leeromgeving.

Activiteiten

Voor verschillende leeftijdscategorieën hebben ze ook verscheidene soorten activiteiten die hierop aansluiten. Voor de kinderen die van toneel houden hebben ze bijvoorbeeld De Vrijstaat TheaterAcademie. Een heel jaar lang werken ze samen toe naar een voorstelling. Deze voorstelling wordt uiteindelijk gegeven in Podium Hoge Woerd. Als je meer van het handenwerk bent kan je ook naar De Vrijstaat Kunstacademie. Hier zal je gedurende het jaar verschillende soorten lessen krijgen van verschillende soorten kunstenaars. Ook in de zomer zijn er activiteiten die je kunt volgen, zo is er in augustus bijvoorbeeld de kunst-vakantieweek. Hierbij wordt gewerkt aan een openbaar kunstfestival dat Kunst in de Openbare Ruimte heet. Daarnaast organiseren ze ook kinderfeestjes die plaatsvinden op de boerderij of exposities die in het Gebouw worden gegeven. De kinderfeestjes zullen per seizoen net weer anders zijn maar hebben altijd te maken met de vaste activiteiten.

Alle soorten activiteiten op de Kunstacademie, de TheaterAcademie en de Theaterfamilie zijn bedoeld voor jongeren vanaf de leeftijd twaalf plus. Daarnaast hebben ze ook educatieve trajecten die ze aanbieden aan middelbare scholen. Dit doen ze door middel van zogenaamde masterclasses of 'leerwerkplaatsen' die zich in verschillende soorten kunstdisciplines bevinden. Voor de wat oudere jongeren vanaf de leeftijd zestien plus wordt via het Kunstenaar in Huis JONG programma een open werkplaats aangeboden. In dit programma kunnen de jongeren hun eigen projecten en ideeën waarmaken.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is voor De Vrijstaat ook een belangrijk thema. Omdat de manier waarop we nu leven ook gevolgen heeft voor de latere generaties, hebben ze als thema van dit jaar 'Kids on Fire' gekozen. Om kinderen vorm te laten geven aan hun stem bieden ze via hun programma verschillende kunst- en culturele handvatten aan om dit waar te maken. Zo'n handvat is bijvoorbeeld een project als De Groene Mobiele Eenheid waarin duurzaamheid centraal staat. Het is een publieksevenement waar kunst, sport en bewustwording alle drie samenkomen. Op deze manier willen ze aandeel doen aan een bewustere manier van omgaan met energie. Op een leuke en laagdrempelige manier laten ze zo de kinderen nadenken en spelen met een duurzame soort van stroom, de dynamo (De Vrijstaat, z.d.).

Walhallab

Missie/visie

Het belangrijkste uitgangspunt voor Walhallab is dat er niets is dat niet kan bij hen. Dit motto straalt eigenlijk in alles door. De visie van Walhallab is misschien ook wel een beetje ontstaan uit hun verleden. Er was weinig tot geen budget beschikbaar dus ze moesten het doen met wat ze hadden. Daardoor werd er altijd goed gekeken of dingen nog (her)bruikbaar waren. Deze manier van doen is er eigenlijk altijd gebleven. Een vuilniszak kan je misschien na een keer nog een keer gebruiken, en na twee of drie keer nog een keer, maar daarna houdt het een keer op. Dan moet je eigenlijk terug naar de basis gaan en bedenken of die vuilniszak in eerste instantie überhaupt wel aangeschaft had moeten worden omdat hij maar zo weinig gebruikt kan worden. Ook in het materiaalgebruik proberen ze dus vooral in mogelijkheden te denken en niet in valkuilen. Verder is het motto ook goed terug te zien in de doelgroep en in hun manier van werken. Hieronder kan je nog meer hierover lezen.

Doelgroep

De Kunstwerkplaats is bedoeld voor jongeren vanaf 7 jaar, om de jongeren draait het uiteindelijk allemaal. Alle soorten jongeren van alle niveaus, leeftijden en achtergronden zijn welkom bij Walhallab. De groep jongeren bestaat uit reguliere jongeren die komen om met hun bekende en

onbekende talenten bezig te zijn, maar er komen ook jongeren die met een hindernis bij ons aankomen. Deze laatste groep bestaat uit ongeveer 45% van de jongeren die ons bezoekt. Er bestaat dus een grote diversiteit in leeftijden, woonplaatsen, problematieken etc. Het grote doel is om de groep jongeren met een hindernis weer mens te laten worden, met een positieve blik naar zichzelf te laten kijken en weer in staat zijn om kansen te zien en durven te pakken. Het andere deel van de jongeren komt gewoon uit interesse bij ons en we houden deze verdeling strak aan.

Bestuur

De structuur van het bestuur van Walhallab bestaat uit de oprichter en het hoofd van Walhallab, een projectleider, verschillende begeleiders, een houtvakman en een techniekvakman. Het hoofd geeft nog vaak lessen in houtbewerking en beeldhouwen en de projectleider draait zijn hand nergens voor om en kan overal bij helpen. Daarnaast zijn er ook leerling meesters, dit zijn leerlingen die ergens al zo goed in zijn dat ze hier lessen over geven. Naast het vaste team zijn er ook vrijwilligers die regelmatig komen helpen om alles te realiseren. En ook voor stagiaires is er ruimte bij Walhallab. Sommige stagiaires zijn er maar voor een week en anderen weer voor een aantal maanden.

Manier van werken

Binnen Walhallab wordt er geen voorkeur gegeven aan bepaalde werkvormen. Er zijn geen vaste werkvormen omdat er vooral gekeken wordt naar de individuen en hoe zij in elkaar zitten en wat werkt voor hen. Er komen veel verschillende personen met veel verschillende achtergronden binnen. Daarom is het voor Walhallab belangrijk om te kijken naar wat wel kan en dus niet naar wat niet kan, of wat de jongeren niet kunnen. Wanneer er bijvoorbeeld kinderen of jongeren met autisme of adhd binnenkomen, willen wij niet kijken naar wat ze niet kunnen door hun autisme of adhd. We willen juist kijken naar wat ze wel kunnen.

Activiteiten

Bij Walhallab kan je je bezighouden met verschillende soorten activiteiten, namelijk: techniek, kunst, design, media en architectuur. Bij techniek kan je van alles maken en in elkaar zetten maakt niet uit of het lastig of eenvoudig is. Als eerst houd je je bezig met de basis, namelijk het leren van solderen, metaal-, hout- en kunststofbewerking, sterk- en zwakstroom en hoe je veilig kan werken. Ook bij kunst zijn de mogelijkheden eindeloos, ook hier wordt weer gezegd dat er niets is wat niet kan. Bij design leer je van alles over ontwerpen via je handen maar ook via de design computer. Je houdt je bijvoorbeeld bezig met maquettes en ontwerpen. Onder media valt ook van alles, bijvoorbeeld stopmotion, drone filmen, interviewen, schoolkranten maken en nog veel meer. Samen helpen ze om een goede mediaproductie neer te zetten met jou. Ook bij architectuur ga je aan de gang met het ontwerpen en het maken van maquettes voor gebouwen. Dit gaat vaak nauw in samenwerking met toparchitect bureaus. Dat betekent dat er extra kansen zijn om te leren van professionals. Wat wel duidelijk wordt is dat ook bij de activiteiten duidelijk naar voren komt dat de mogelijkheden eindeloos zijn.

Duurzaamheid

Walhallab vindt duurzaamheid een belangrijk onderwerp en houdt zich hier ook veel mee bezig. In het stuk bij visie heb ik hier al iets meer over geschreven. Walhallab vindt het belangrijk om de wereld duurzamer te maken en om naar een duurzamere toekomst toe te leven. Door hier mee bezig te gaan proberen zij hier op hun manier een steentje aan bij te dragen.

Naast dat ze een kunstwerkplaats zijn, zetten zij zich soms in als een soort bedrijf dat je kunt inhuren. Op deze manier verdienen ze bijvoorbeeld ook wat geld bij omdat ze hun plek natuurlijk draaiende moeten kunnen houden. Samen met een school en haar leerlingen kijken ze naar hoe de school verduurzaamd kan worden. Dit gebeurt dan op een dag in samenwerking met de leerlingen uit groep

6-7-8 van de desbetreffende school. Op deze manier slaan ze meerdere vliegen in een klap. Op deze manier wordt de school namelijk duurzamer. Ook worden de leerlingen echt betrokken bij de verduurzaming. Samen kijken ze namelijk naar wat dit precies is en wat het precies betekent. Er vindt ook techniekonderwijs plaats waar bijvoorbeeld wordt gekeken naar wat tl-verlichting en ledverlichting precies is. Ook wordt er dan gekeken naar welk soort verlichting er meer verbruikt dan de ander en waarom dit precies zo is. Naast het verduurzamen komt er ook een stuk educatie bij kijken. Naast dat ze dus een kunstwerkplaats zijn proberen ze ook onderwijs te geven over duurzaamheid.

Ook met hun materialen proberen ze zo duurzaam mogelijk te werken. Zo proberen ze bijvoorbeeld van afvalmateriaal weer dingen te maken, dit noemen zij 'recycle education'. Het creëren van bewustwording vinden ze belangrijk en ook het leren begrijpen van de waarde van het materiaal, zodat ze hier op een bewuste en duurzame manier mee om kunnen gaan. Ze hopen zo ook dat ze iets van die bewustwording mee naar huis kunnen geven aan de jongeren. Zodat ze in hun alledaagse leven hier ook iets mee kunnen doen.

VERSCHILLEN EN OVEREENKOMSTEN

Missie/visie

In de missie en visie tussen de twee kunstwerkplaatsen is een groot verschil te zien. Waar De Vrijstaat hierbij vooral gericht is op gedeelde identiteit en het samen zijn. Is Walhallab veel meer gericht op de eindeloze mogelijkheden. De Vrijstaat ziet kunst ook veel meer als middel dan Walhallab. Door middel van kunst wil De Vrijstaat verbinding zoeken, een gedeelde identiteit creëren, het creatieve vermogen vergroten, leren vorm te geven aan werelden en nog meer. En bij Walhallab gaat het meer de richting op van persoonlijkheidsvorming. Wat is er mogelijk voor mij? En wat kan ik allemaal?

Doelgroep

Bij beide doelgroepen zijn zowel overeenkomsten als verschillen op te merken. Bij beide kunstwerkplaatsen zijn jongeren van ongeveer dezelfde leeftijd welkom. Bij de een vanaf 6 jaar en bij de ander vanaf 7 jaar. Alle jongeren binnen die leeftijdscategorie die interesse hebben in kunst of creativiteit zijn welkom bij beide plaatsen. Echter gaat het bij Walhallab daarnaast nog verder dan dat. Bij Walhallab zijn ook nadrukkelijk jongeren met een hindernis welkom. Hun grote doel is om deze jongeren weer mens te laten voelen en hen met een positieve blik naar zichzelf te laten kijken.

Bestuur

Binnen beide besturen zijn ook weer zowel verschillen als overeenkomsten te zien. Beide kunstwerkplaatsen hebben zowel een vast team als een team dat te zijner tijd in komt vliegen om het team te versterken. Ook is er bij beide kunstwerkplaatsen plek om stage te kunnen lopen. Een verschil bijvoorbeeld dat Walhallab aan leerling meesters doet. Een leerling meester is een leerling die ergens goed in is en hierover lessen mag geven. Een ander verschil is dat Walhallab vakmannen in dienst heeft, bijvoorbeeld een houtvakman en een techniekman. Dit komt omdat zij binnen de activiteiten ook meer gericht zijn op bijvoorbeeld houtbewerking en techniek. Daarentegen heeft De Vrijstaat bijvoorbeeld weer educatiemedewerkers en workshopbegeleiders.

Manier van werken

Binnen de manieren van werken is een verschil op te merken. Walhallab is binnen hun manier van werken meer gericht op het individu. Ze kijken naar wat goed werkt voor elk specifiek persoon die bij hun binnenkomt, het is dus meer persoonsgebonden gericht. Bij De Vrijstaat is intergenerationeel denken een belangrijk punt. Bij hen is dus juist het samenwerkingsaspect belangrijk binnen hun

manieren van werken. Ook werkt men bij De Vrijstaat volgens het meester-gezel-leerling principe, ook hier betekent het weer dat je dus van de ander kunt leren.

Activiteiten

Bij beide kunstwerkplaatsen kan je je bezighouden met verschillende soorten activiteiten. Bij Walhallab zit het net wat meer in de technische en bouwrichting. Bij De Vrijstaat zitten de activiteiten meer in de kunstachtige hoek.

Duurzaamheid

Beide kunstwerkplaatsen vinden duurzaamheid een belangrijk onderwerp, het grote verschil hier zit hem denk ik in op wat voor manier beide kunstwerkplaatsen om gaan met duurzaamheid. Bij Walhallab kreeg ik uit het interview meer het idee dat het echt een groot overkoepelend thema is waar ze altijd mee bezig zijn, ook in de kleinere dingen zoals op een zo duurzaam mogelijke manier omgaan met materiaal. Ze hopen ook echt dat de leerlingen iets mee naar huis nemen over duurzaamheid. Ze proberen zo duurzaam als mogelijk om te gaan met de materialen, en proberen ook in hun lessen de leerlingen bij te brengen hoe ze iets zo duurzaam mogelijk in elkaar kunnen zetten. Zo geven ze bijvoorbeeld ook verduurzamingslessen op andere scholen zodat er ook op andere plekken daadwerkelijk verandering komt wat betreft dit gebied. Bij De Vrijstaat wordt duurzaamheid volgens mij meer ingezet in losse projecten zoals de Groene Mobiele Eenheid. Binnen dit project wordt dan de aandacht gefocust op het thema duurzaamheid en komt dit bijvoorbeeld ter sprake doordat ze bezig gaan met recyclen en upcyclen. Op een laagdrempelige manier proberen ze binnen dit project ook de kinderen na te laten denken over, en experimenteren met vormen van groene stroom.

CONCLUSIE

Aan het begin van deze deelvraag ben ik erachter gekomen dat er geen eenduidige betekenis van het woord kunstwerkplaats bestaat in het woordenboek. Daarom heb ik ervoor gekozen om zelf het woord te definiëren door te kijken naar de betekenissen van het woord 'kunst' en 'werkplaats' in het van Dale woordenboek. Ook heb ik gekeken naar wat voor definitie De Vrijstaat en Walhallab zichzelf geven. Die dingen heb ik uiteindelijk samengevoegd tot een uiteindelijke definitie voor het woord kunstwerkplaats. Nadat ik duidelijk had gekregen wat het woord kunstwerkplaats precies inhield ben ik gaan kijken naar kenmerkende aspecten van De Vrijstaat en Walhallab. Ik ben erachter gekomen dat er vooral veel overeenkomsten zitten in de 'zakelijke' aspecten van de kunstwerkplaatsen. Hiermee bedoel ik bijvoorbeeld de doelgroepen en hoe de beide besturen zijn opgebouwd. Beide kunstwerkplaatsen hebben een soortgelijke doelgroep en een soortgelijke opbouw van bestuur. De grote verschillen merkte ik vooral in de meer inhoudelijke kant van de beide kunstwerkplaatsen. Zo is het hele programma van De Vrijstaat meer gericht op het samen zijn en het leren van elkaar en andere kunstenaars en zo is het bij Walhallab juist weer meer op individuele trajecten gericht en dus op wat bij verschillende individuen zou passen. Dit zijn twee belangrijke punten die binnen een creatieve opdracht of challenge belangrijk zouden kunnen zijn. Een creatieve challenge zou zich zo bijvoorbeeld meer kunnen richten op een meer individuele aanpak, of meer op een gezamenlijk aanpak.

Het recyclen en het op een duurzame manier bezig zijn met materiaal is ook een belangrijk uitgangspunt dat in mijn product zal terug komen. Mijn doel is niet dat ze meteen veranderen in wereldverbeteraars en hun hele gedragspatronen aanpassen. Mijn doel is wel dat ze door het bezig gaan met mijn product met het onderwerp bezig zijn en misschien ook wat vaker gaan nadenken over het onderwerp duurzaamheid.

ONTWERPEISEN PRODUCT

- Kan alleen uitgevoerd worden of samen met andere familieleden (intergenerationele samenwerking)
- Zet aan tot nadenken over het onderwerp duurzaamheid

4. Product

INLEIDING

Dit gedeelte van het onderzoek zal ik wijden aan het product dat ik heb ontworpen door middel van mijn onderzoek. Hier kan je lezen over hoe het product is ontstaan en welk proces ik dus heb doorlopen om tot het uiteindelijke product te komen. Ook komen hier de producteisen terug die ik opgedaan heb uit de eerdere deelvragen.

PRODUCT EISEN AAN DE HAND VAN DE DEELVRAGEN

1. Juiste mate van competentie, het product moet de juiste moeilijkheidsgraad hebben
2. Het product moet een beetje het gevoel geven van autonomie en vrijheid
3. Het product moet open vragen of opdrachten bevatten zodat de nieuwsgierigheid van de doelgroep geprikkeld wordt.
4. Product dat focust op materiaal recycleren (zelf nieuw materiaal maken is misschien te ingewikkeld voor de doelgroep)
5. Iets van een 'milieuproblematiek' terug laten komen in het product (bijvoorbeeld kort vertellen over overmatig CO2 uitstoot, geen nieuw materiaal gebruiken, etc.)
6. Oud materiaal nieuwe waarde geven
7. Leren door de praktijk, wat je leert meteen toepassen
8. Positieve lading aan restmateriaal en afval meegeven
9. Doelgroep op een laagdrempelige manier laten nadenken over duurzaamheid
10. Kan alleen uitgevoerd worden of samen met andere familieleden (intergenerationele samenwerking)
11. Zet aan tot nadenken over het onderwerp duurzaamheid

ONTSTAAN PRODUCT

Helemaal aan het begin van mijn onderzoek nog voordat ik een opdrachtgever had gevonden was ik bezig met het uitwerken van wat productideeën. Omdat ik geïnspireerd was door kunstenaars die zelf duurzaam materiaal creëerden, wilde ik eerst een soort do it yourself handboekje maken. In dit handboek zouden verschillende soorten recepten voor verschillende soorten materialen komen te staan, die je zou kunnen maken. Ook had ik het idee om bijvoorbeeld stukken tekst en afbeeldingen van kunstenaars die hier mee bezig zijn toe te voegen als inspiratie. Om toch aan de gang te blijven ook al had ik nog geen opdrachtgever gevonden ben ik de eerste ideeën van dit do it yourself handboekje gaan uitwerken. In het handboekje stonden ook voorbeelden van hoe je zelf bioplastisch kan maken. In deze periode heb ik dit ook zelf uitgetest om te kijken hoe eenvoudig of lastig het was om te maken. In de bijlagen zijn het prototype van het diy-handboekje en foto's van de tests van het bioplastisch te vinden.

Na een tijd had ik een opdrachtgever gevonden en natuurlijk past het idee van het product zich dan weer aan. Ik kreeg toen namelijk te maken met een andere context. Vanaf toen was bijvoorbeeld pas duidelijk met wat voor soort doelgroep ik te maken zou hebben en wat de richtlijnen zouden zijn van mijn opdrachtgever. Precies toen ik mijn opdrachtgever had gevonden begon de situatie van COVID-19 op te starten. Iedereen moest zoveel mogelijk binnen blijven en contact met andere mensen was haast niet mogelijk. Om deze reden is het contact met mijn opdrachtgever niet via face to face contact verlopen maar vooral via email contact. Nadat we wat gesprekken hadden uitgewisseld over wat mijn ideeën waren van het onderzoek en over wat zij als kunstwerkplaats te bieden hadden,

kwamen we op een idee uit. Binnen de kunstwerkplaats liep een al bestaand project, namelijk het project van de Groene Mobiele Eenheid. Het project is bedoeld voor de leeftijdscategorie 6-12 jaar. De Groene Mobiele Eenheid is een publieksevenement in Leidsche Rijn in Utrecht. Samen met kunstenaar Jasper van de Boezem werken de deelnemers aan 'transformers', kunstige voertuigen gebaseerd op de oerelementen van de fiets; wielen die in beweging worden gezet door de eigen (trap)kracht. Maar wat doen we met de opgewekte energie die vrijkomt tijdens dit proces? De *transformers* zoeken naar nuttige oplossingen om deze energie te gebruiken. Wat te denken van een voertuig dat muziek kan voortbrengen, een fiets die je haar droogt, een driewieler die een verhaal vertelt of een skelter die kan koffie zetten? De gemaakte transformers vormen samen De Groene Mobiele Eenheid, een groep van voertuigen die plezier en de meest basale vorm van groene energie combineren. Tijdens de presentatie van de Groene Mobiele Eenheid wordt er dus een evenement georganiseerd waarin bewoners kunnen toetreden tot de Groene Mobiele Eenheid door middel van een fietsrally voor het hele gezin. Vanaf De Vrijstaat start de rally die je als team aflegt. De rally voert je langs 6 verschillende plekken in de Leidsche Rijn waar je een 'groene challenge' moet uitvoeren om de route naar de volgende locatie te bemachtigen. De groene challenges zijn duurzaam georiënteerde challenges die ze dus moeten uitvoeren. Na de rally krijgen de deelnemers ook groene challenges mee naar huis die ze thuis kunnen uitvoeren met bijvoorbeeld hun ouders, het gezin, of alleen. Deze groene challenges zijn het product dat ik uiteindelijk heb ontworpen.

Nadat duidelijk werd binnen wat voor soort context ik het product zou gaan maken begon ik met het uitwerken van verschillende ideeën. Ik merkte dat ik dit aan het begin enorm lastig vond omdat ik een beetje in de knoop raakte met de uitgangspunten van wat ik wilde met mijn eigen onderzoek, de ontwerpeisen vanuit de opdrachtgever en daarnaast ook nog de leeftijd waarvoor het moest zijn. Het waren veel dingen waar ik rekening mee moest houden in het ontwerpen van mijn product. Ten eerste moest het iets zijn waar ik zelf tevreden mee zou zijn, ten tweede moest het passen binnen de stijl van de Groene Mobiele Eenheid en ten derde moest het ook nog realistisch zijn om te maken voor de leeftijd 6-12 jaar. Om deze reden duurde het ook even voordat ik lekker op gang kwam in het proces van het ontwerpen van mijn product. In de eerste ideeën die ik uitwerkte van het product, focuste ik mij nog meer op oudere informatie die ik had opgedaan uit mijn onderzoek. In de beginfase had mijn onderzoek meer de insteek van het zelf creëren van materiaal. Om deze reden had ik in van een van de challenges het maken van papierpulp en papier verwerkt. Ook werkte ik in deze fase meer richting het uitgangspunt van de categorieën autonome kunst en toegepaste kunst toe omdat ik eerder in mijn onderzoek nog vanuit deze categorieën werkte. Deze twee uitgangspunten had ik daarom ook uitgewerkt in een van mijn eerste prototypes van het product. Later begon ik steeds meer tegen het probleem aan te lopen dat ik eigenlijk niet echt meer verder kwam (wat ik hierboven al even uitlegde). Ik had wel nieuwe challenges verzonnen maar eigenlijk leken deze voor mijn gevoel meer op een soort van Pinterest knutselwerkjes die ook weinig met het thema van de Groene Mobiele Eenheid te maken hadden. Een van de challenges was bijvoorbeeld het maken van een windvanger.

Nadat ik weer even goed voor de geest had gehaald waar het mij nou om ging en waar ik naartoe wilde werken, heb ik weer wat aanpassingen gedaan aan het product. Het kantelpunt van het zelf creëren van materiaal waar ik aan het begin mee bezig was, was verlegd naar materiaal hergebruiken en een nieuwe waarde geven. Hierop heb ik toen het product ook weer aangepast. Ik heb de kwantiteit ook teruggedraaid en het aantal challenges verminderd naar 4 stuks. Het uiteindelijke product is dus veranderd naar 4 challenges waarvan ik 2 soorten challenges heb uitgewerkt voor de jongere kinderen en de ouderen. De challenges zijn dus bedoeld voor bij het project van de Groene Mobiele Eenheid en voor de leeftijdscategorie 6-12. Met het product wil ik graag bereiken dat de doelgroep op een laagdrempelige manier in contact komt met het onderwerp duurzaamheid doordat

ze creatief bezig zijn. Sommige kinderen zullen al zelfstandiger zijn dan anderen, daarom heb ik de challenges uitgewerkt voor verschillende leeftijden. Mocht het nog steeds aan de lastige kant zijn dan kan een van de ouders of een ander familielid helpen. Dit sluit mooi aan bij een belangrijk uitgangspunt van De Vrijstaat, namelijk: intergenerationeel samenwerken. Ik ben mij ervan bewust dat de challenges voor de leeftijd 6-8 aan de lastige kant kunnen zijn. Toch heb ik ervoor gekozen om zulke challenges te ontwerpen omdat ze toch iets van duurzaamheid en de milieuproblematiek aanstippen. Ik had ook eenvoudige challenges kunnen ontwerpen, maar dan zou mijn hele uitgangspunt over duurzaamheid er niet meer toe doen. Om deze reden vond ik het belangrijker om de duurzaamheid wel terug te laten komen en dat de opdrachten eventueel samen gedaan moeten worden, dan dat de opdrachten helemaal alleen gedaan konden worden maar dat er niets in terug zou komen over duurzaamheid. Dit kan bijvoorbeeld juist een mooi aansluitingspunt zijn voor het kind en de ouder(s) om het eens samen over duurzaamheid te hebben.

Omdat we ons momenteel in de COVID-19 situatie bevinden heb ik het product nooit met de doelgroep kunnen uittesten om het te verbeteren. Om deze reden heb ik het product continu verbeterd en aangepast door middel van de feedback en terugkoppelingen die ik tussendoor kreeg van mijn begeleider. In de eindfase heb ik contact gezocht met meerdere deskundigen in het vakgebied. Ik heb aan verschillende kunstwerkplaatsen die met een soortgelijke leeftijdscategorie werken gevraagd of zij mij feedback op het product wilden geven. Ook heb ik verschillende basisschool docenten benaderd met de vraag of zij ook feedback op het product konden geven. Ik heb ervoor gekozen om ook basisschool docenten te benaderen omdat zij met een soortgelijke leeftijdscategorie werken en ook verstand hebben van educatie. Kunstwerkplaatsen en basisschooldocenten verschillen wel van elkaar en kunnen daarom misschien weer een hele andere blik op bepaalde dingen hebben. Aan de hand van de verkregen feedback van de kunstwerkplaatsen en basisschooldocenten heb ik het product nog een keer aangepast.

5. Reflectie

Het onderzoek begon allemaal bij mijn interesse voor materiaalgebruik en duurzaamheid. Dit volgde op in de vraag: Welke creatieve thuischallenges zijn geschikt voor het maken van kunst met duurzame materialen voor kinderen op De Vrijstaat? Ik heb er altijd al in geloofd dat kunst meer kan doen dan alleen op zichzelf staan. Geëngageerde kunst vind ik hier een goed voorbeeld van. Geëngageerde kunstenaars werpen een kritische blik op de wereld om ons heen. Een geëngageerd kunstwerk is bijvoorbeeld maatschappij kritisch en heeft daarom soms als doel om een kritische boodschap over te brengen naar de maatschappij. Terwijl een regulier schilderij van bijvoorbeeld een bloem dit niet heeft. Om deze reden heb ik er ook voor gekozen om op het onderwerp duurzaamheid in te zetten in mijn onderzoek. Juist omdat ik denk dat heel goed samen gaat in combinatie met kunst en kunsteducatie.

In dit onderzoek was het voor mij een lastige zoektocht om een goede balans te vinden in alles. Het product moest voldoen aan mijn eigen wensen van dit onderzoek, het product moest passen binnen de lijnen van De Vrijstaat en het project van de Groene Mobiele Eenheid, het product moest over duurzaamheid gaan en ook nog eens geschikt zijn voor de doelgroep. Dit waren veel dingen waar ik rekening mee moest houden in het ontwerpen van het uiteindelijke project. Eerst was ik in mijn onderzoek erg gefocust op het creëren van nieuw materiaal, dit wilde ik ook verwerken in mijn product. Het creëren van nieuw materiaal, bezig zijn met het onderwerp duurzaamheid, en ook nog iets artistieks neerzetten leek mij uiteindelijk wat veel gevraagd van de doelgroep en was waarschijnlijk ook te ingewikkeld. Om deze reden heb ik ervoor gekozen om het zwaartepunt te verleggen naar het recyclen van materiaal. Hierdoor kunnen de kinderen aan de slag met wat ze thuis al voor handen hebben, dit neemt in ieder geval al een lastigheidsgraad weg uit de challenges. Daarnaast heb ik hierdoor een mooi nieuw uitgangspunt gevonden: het geven van nieuwe waarde aan materiaal dat eerst geen waarde leek te hebben.

Tijdens mijn opleiding ben ik mij gaan afvragen wat ik na deze opleiding zou willen gaan doen. Ik heb tijdens deze studie ontdekt dat het worden van een reguliere docent niet voor mij is weggelegd. In ieder geval voor nu, wie weet dat dit later nog wel zal veranderen. Tijdens een van mijn stages heb ik ook gewerkt in het speciaal onderwijs. In deze tijd heb ik lesgegeven aan kleinere klasjes en de werkzaamheden waren toen veel meer persoonsgericht, soms bijna een op een. Deze vorm van onderwijs gaf mij veel meer plezier dan voor een grote klas van 30 personen staan. Om deze reden leek het mij ook leuk om mijn onderzoek te richten op een buitenschoolse instelling omdat deze toch vaak wat persoonlijker en minder massaal zijn dan bijvoorbeeld een middelbare school klas. Als ik na deze opleiding iets met kunsteducatie zal gaan doen zal de kans ook groot zijn dat ik dit eerder op een plek zal doen als een kunstwerkplaats dan op een middelbare school.

Naar mijn idee is duurzaamheid echt een onderwerp dat van deze tijd is. Daarom is het denk ik juist belangrijk om het hier al op een jonge leeftijd met kinderen over te hebben. Om verandering in deze wereld te brengen is het nodig om duurzaamheid te normaliseren. Eigenlijk zou duurzaamheid niet iets aparts of bijzonders zijn waar alleen sommige mensen zich mee bezig houden. Duurzaam gedrag zou naar mijn mening normaal moeten zijn voor iedereen. Natuurlijk begrijp ik zelf ook dat het voor sommige mensen beter haalbaar is om meer duurzaam te leven dan voor anderen. Als iemand al een klein beetje meer met duurzaamheid bezig is dan helemaal niet, dan is dit denk ik al mooi meegenomen en een vooruitgang op helemaal geen duurzaamheid.

Dit is waarom ik denk dat dit onderzoek en de resultaten ervan nuttig kunnen zijn om te gebruiken voor een plek als een kunstwerkplaats. Het product dat ik heb ontwikkeld is specifiek gemaakt voor De Vrijstaat en het project van de Groene Mobiele Eenheid. Ik denk echter wel dat dit product ook zeker gebruikt kan worden op bijvoorbeeld andere kunstwerkplaatsen of creatieve instellingen. Aan

de challenges zelf kan je ook niet zien dat het specifiek voor één kunstwerkplaats is ontwikkeld. De challenges zouden zelfs gebruikt kunnen worden als opdrachten voor een basisschool. Ik heb ook van meerdere basisschooldocenten teruggekoppeld gekregen dat dit zeker bruikbaar zou kunnen zijn voor op een basisschool. Het zou dan denk ik ook interessant zijn om het uit te breiden in een lessenserie waarin je bijvoorbeeld in de eerste les het onderwerp duurzaamheid introduceert. Je zou de kinderen bijvoorbeeld materiaal kunnen laten verzamelen dat ze kunnen recyclen. Daarna zou je bijvoorbeeld weer een les kunnen wijden aan het brainstormen en bespreken over wat bijvoorbeeld een duurzaam voertuig zou kunnen zijn etc. Het product dat ik heb ontwikkeld is dus specifiek gemaakt voor De Vrijstaat maar zou ook zeker op andere kunsteducatieve instellingen gebruikt en geïntegreerd kunnen worden.

Geraadpleegde bronnen en literatuur

- BeroepKunstenaar. (z.d.). Buitenschoolse Kunsteducatie. Geraadpleegd op 01 juni 2020, van:
<https://www.beroepkunstenaar.nl/disciplines/werkveld-kunsteducatie/buitenschoolse-kunsteducatie/#c1011225>
- CBS. (2015). Duurzame Ontwikkeling. Geraadpleegd op 14 januari 2020, van:
<https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2015/42/duurzame-ontwikkeling>
- De Bruijn, P. (2015, 29 maart). Visual Thinking Strategies: Een inspirerende methode om jezelf én de wereld om je heen te ontdekken. Geraadpleegd op 27 januari 2020, van:
<https://kennisplatform.specialarts.nl/home/blog/17-visual-thinking-strategies-een-inspirerende-methode-om-jezelf-en-de-wereld-om-je-heen-te-ontdekken>
- De Vrijstaat. (z.d.). Ons aanbod. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van:
<https://www.devrijstaat.nl/kinderen/>
- De Vrijstaat. (z.d.). *Over De Vrijstaat*. Geraadpleegd op 24 maart 2020, van:
<https://www.devrijstaat.nl/over-de-vrijstaat/>
- De WAR. (z.d.). Home. Geraadpleegd op 27 maart 2020, van:
<https://www.dewar.nl/>
- Deci, E., & Ryan, R. (2002). *Handbook of Self-determination Research* (1^e ed.). Geraadpleegd op 04 juni 2020, van:
https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=DcAe2b7LRgC&oi=fnd&pg=PA3&dq=self+determination+theory&ots=drDK3I32_n&sig=uyfRVXoN3rUcGjA1z4XVIEjqW_k#v=onepage&q=self%20determination%20theory&f=false
- Dekeyzer, B. (2010). *Education through art*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant-Uitgevers n.v.
- Dutch Design Week (z.d.). Over DDW. Geraadpleegd op 19 december 2019, van:
<https://ddw.nl/nl/over-ddw>
- Eisner, E. (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. Yale: NAEA Publications.
- Fashion for Good. (z.d.). *About us*. Geraadpleegd op 08 juni 2020, van:
<https://fashionforgood.com/about-us/>
- FAUQ Studio. (z.d.). Duurzame Kunst. Geraadpleegd op 23 januari 2020 van:
<https://fauq.nl/duurzame-kunst/>
- Fredwel, M., & Kelly, D. (2018). *Complete Geography for Cambridge IGCSE & 0 Level*. Oxford: Oxford University Press.
- Fruitleather Rotterdam. (z.d.). About us. Geraadpleegd op 11 februari 2020, van:
<https://fruitleather.nl/about-us/>
- Gemeente Amsterdam. (2015). *Herzien Amsterdams Atelier- en Broedplaatsenbeleid 2015 – 2018*. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van:
<http://catalogus.boekman.nl/pub/P15-0745.pdf>

- Graviky Labs. (z.d.). Air-Ink. Geraadpleegd op 24 februari 2020, van:
<http://www.graviky.com/air-inktrade.html>
- Hakkens, D. (2020, 7 januari). Version 4 Release. Geraadpleegd op 13 april 2020, van:
<https://davehakkens.nl/preciousplastic/version-4-release-a-big-bang-for-plastic-recycling/>
- Herfs, J., van der Lei, R. & Rutten, M. (2005). *Muziek Leren*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Inspidere. (z.d.). Technologies. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van:
<https://www.inspidere.com/mestic/>
- Kielzog. (z.d.). Kunstwerkplaats. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van:
<https://www.kielzog.nl/kunstwerkplaats/>
- Kunsteducatie. (z.d.). In *Nederlandse Encyclopedie Online*. Geraadpleegd 23 maart 2020, van:
<https://www.scribbr.nl/apa-voorbeelden/woordenboek/>
- Kunstform Velsen. (z.d.). Kunstwerkplaats. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van:
<https://www.kunstformvelsen.nl/ateliers/kunstwerkplaats>
- Kunstwerkplaats de Pauw. (z.d.). Over de Pauw. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van:
<https://skvs.nl/>
- LKCA. (z.d.). Begrippen en definities. Geraadpleegd op 25 mei, 2020 van:
<https://www.lkca.nl/faq/begrippen-en-definities/>
- Njola. (z.d.). About. Geraadpleegd op 19 december 2019, van:
<https://www.njolaimpressions.com/about>
- |
- Reader, M. (z.d.). Educational Workshops. Geraadpleegd op 19 december 2019, van:
<http://www.michelle-reader.co.uk/education/index.html>
- Roorda, N. (2010). *Basisboek Duurzame ontwikkeling*. Houten: Noordhoff Uitgevers bv Groningen.
- Schuit, H., Slegers, P., & De Vrieze, I. (2011). *Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren*. Geraadpleegd op 03 juni 2020, van:
<https://newsroom.didactiefonline.nl/bundles/newsroom/legacy/images/Motiveren%20RDM C%202011.pdf>
- Studio Bas van der Veer. (z.d.). Plastic Bio Planter. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van:
<https://basvanderveer.nl/portfolio/bioplastic-planter/>
- Studio Tjeerd Veenhoven. (z.d.). AlgaeFabrics. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van:
https://www.tjeerdveenhoven.com/portfolio_page/algaefabrics/
- Van den Broeck, A., Ferris, D. L., Chang, C. H., & Rosen, C. C. (2016). De basisbehoeften van de Zelf Determinatie Theorie: een samenvatting van de literatuur. *Journal of Management*. 1195-1229. <http://doi.org/10.1177/0149206316632058>.

Walhallab. (z.d.). *Over ons*. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van:
<https://www.walhallab.nl/>

Wet IVRK. (1989, 20 november). Geraadpleegd op 05 juni 2020, van:
<https://wetten.overheid.nl/BWBV0002508/2002-11-18>

Wiekens, J. (2019). *Duurzaam Gedrag* [Oratie]. Geraadpleegd op 14 mei 2020, van
https://research.hanze.nl/ws/files/25839185/Lectorale_Rede_boekje_Carina_Wiekens.pdf

Yenawine, P. (2013). *Visual Thinking Strategies* (1^e ed.). Geraadpleegd op 13 april 2020, van:
<https://books.google.nl/books?id=66VhDwAAQBAJ&pg=PT27&dq=visual+thinking+strategies&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEwjJ2N7msvTpAhX8JMUKHbGdA1MQ6AEIkzAA#v=onepage&q=visual%20thinking%20strategies&f=false>

Bijlagen

Bijlage 1 – Interview Reinier Snel van Walhallab

Interview Walhallab – Semigestructureerd interview

Wie zijn jullie?

Wij bij Walhallab maken mensen door bezig te gaan met het creatief bezig zijn en door talentontwikkeling. Voor ons is het ontwikkelen door het doen erg belangrijk. Wij zien kunst dan ook echt als middel en niet als los ding op zichzelf. Walhallab is een spannend vormgegeven ruimte(n) waar jongeren zich kunnen ontwikkelen op elk denkbaar terrein.

Wat is jullie visie?

Onze visie komt misschien wel een beetje voort uit ons verleden. Ooit begonnen wij als plek in de kruittoren van Zutphen. Er was weinig/niet echt budget beschikbaar dus we moesten het doen met wat we hadden. Daardoor werd er altijd goed gekeken naar of dingen bijvoorbeeld nog bruikbaar waren, en of ze nog hergebruikt konden worden. Deze manier van doen is er eigenlijk altijd ingebleven. Een vuilniszak kan je misschien na een keer nog een keer gebruiken, en na twee of drie keer ook nog een keer, maar daarna houdt het een keer op. Dan moet je eigenlijk weer terug naar de basis gaan en bedenken of we die vuilniszak in eerste instantie wel hadden moeten aanschaffen, omdat hij maar zo weinig gebruikt kan worden. **Dus jullie visie komt eigenlijk ook weer terug in de materiaalkeuze?** Ja zeker, we proberen telkens goed na te denken over wat wel een duurzame keuze zou kunnen zijn en wat bijvoorbeeld niet. Iets wat wij bijvoorbeeld belangrijk vinden zijn de eindeloze mogelijkheden die er kunnen zijn binnen het maken van kunst. Er is niets dat bij ons niet kan. Deze manier van denken komt dus inderdaad ook terug in bijvoorbeeld het gebruiken en hergebruiken van materiaal.

Voor wie is de kunstwerkplaats bedoeld?

De Kunstwerkplaats is bedoeld voor jongeren vanaf 7 jaar, om de jongeren draait het uiteindelijk allemaal. Alle soorten jongeren van alle niveaus, leeftijden en achtergronden zijn welkom bij Walhallab. De groep jongeren bestaat uit reguliere jongeren die komen om met hun bekende en onbekende talenten bezig te zijn, maar er komen ook jongeren die met een hindernis bij ons aankomen. Deze laatste groep bestaat uit ongeveer 45% van de jongeren die ons bezoekt. Er bestaat dus een grote diversiteit in leeftijden, woonplaatsen, problematieken etc. Het grote doel is om de groep jongeren met een hindernis weer mens te laten worden, met een positieve blik naar zichzelf te laten kijken en weer in staat zijn om kansen te zien en durven te pakken. Het andere deel van de jongeren komt gewoon uit interesse bij ons en we houden deze verdeling strak aan.

Aan de website viel mij op dat jullie website qua taal op een hele jeugdige manier is opgezet. Op wat voor manieren proberen jullie nog meer bij jullie doelgroep aan te sluiten?

De jongeren moeten zich 'thuis' voelen, ze moeten daarom in hoge mate betrokken worden bij de inrichting. De open en brede verwelcoming van jongeren geeft hen de kans te leren om gaan met een grote diversiteit aan mensen, meningen en methodieken. Ook biedt Walhallab een hoge mate van vrijheid aan, wel binnen duidelijke fysieke en geestelijke grenzen. Vrolijke autoriteit en heldere instructies zijn de gewoonte.

Wat onderscheid jullie van andere kunstwerkplaatsen en wat is dus typerend aan jullie kunstwerkplaats?

Naast dat wij een kunstwerkplaats zijn, zetten wij ons soms ook in als een soort bedrijf dat je kunt inhuren. Op deze manier verdienen wij ook wat geld bij omdat we onze plek natuurlijk draaiende moeten kunnen houden. Samen met een school en haar leerlingen kijken we naar hoe de school verduurzaamd kan worden. Dit gebeurt dan op een dag in samenwerking met de leerlingen uit groep 6-7-8 van de desbetreffende school. Op deze manier slaan we meerdere vliegen in één klap. Op deze manier wordt de school namelijk duurzamer. Ook worden de leerlingen echt betrokken bij de verduurzaming. Samen kijken we namelijk naar wat dit eigenlijk is en wat het precies betekent. Er vindt ook techniekonderwijs plaats waar bijvoorbeeld wordt gekeken naar wat tl-verlichting en ledverlichting precies is. Ook wordt er dan gekeken naar welk soort verlichting er meer verbruikt dan de ander en waarom dit precies zo is. Naast het verduurzamen komt er ook een stuk educatie bij kijken. Wij zijn een kunstwerkplaats maar proberen daarnaast ook te onderwijzen.

Op jullie website zag ik dat jullie ook dat jullie specifiek met bijvoorbeeld techniek, design en ontwerp bezig zijn. Dit is natuurlijk anders dan veel andere kunstwerkplaatsen doen. Deze kant is wat meer gericht op het 'bouwen'. Waarvoor kiezen jullie ervoor om dit zo te doen?

Je ziet tegenwoordig in deze tijden dat ook in de kunst en tekenlokalen steeds meer het gereedschap begint te verdwijnen. Ook zie je steeds minder echte handarbeid docenten op scholen, die beginnen ook steeds meer te verdwijnen. Kinderen leren zo op deze manier veel minder hoe ze met bepaalde materialen, gereedschappen en machines om moeten gaan. Een voorbeeld is bijvoorbeeld als ik ze twee materialen geef, iets van plastic en iets van metaal wat ze aan elkaar moeten krijgen. Dan zullen ze al gauw bijvoorbeeld lijm pakken, een prittstift om het aan elkaar te maken. In eerste instantie zal dit natuurlijk even werken, maar op de lange termijn werkt dit natuurlijk niet. Ook hier kom ik dan weer terug op de duurzaamheid. De prittstift is natuurlijk geen duurzame oplossing dan. Omdat het maar voor even houdt is de eigenlijk verspilling van het materiaal. Daarom vinden wij het belangrijk om ook bezig te gaan met deze dingen, zodat ze het materiaal en de gereedschappen leren begrijpen. Ambacht is dus ook belangrijk om op een duurzame manier bezig te gaan.

Zijn er bepaalde werkvormen waar jullie de voorkeur aan geven?

Nee, wij geven geen voorkeur aan bepaalde werkvormen. Wij hebben geen vaste werkvormen omdat wij vooral kijken naar de individuen en hoe zij in elkaar zitten en wat werkt voor hen. Bij ons komen veel verschillende personen met veel verschillende achtergronden. Daarom is het voor ons belangrijk om te kijken naar wat wel kan, en niet naar wat niet kan, of wat zij niet kunnen. Wanneer er bijvoorbeeld kinderen of jongeren met autisme of adhd binnenkomen, willen wij niet kijken naar wat ze niet kunnen door hun autisme of adhd. We willen juist gaan kijken naar wat ze wel kunnen. Hierbij komen we eigenlijk weer bij het uitgangspunt van onze visie uit, er is niets dat niet kan bij ons. Het altijd kijken naar de oneindige mogelijkheden is voor ons ook hierbij dus een uitgangspunt.

Waarom zijn onderwerpen als duurzaamheid belangrijk in jullie programma?

Wij vinden het belangrijk om de wereld duurzamer te maken en om naar een duurzamere toekomst toe te leven. Door hier mee bezig te gaan bij Walhallab proberen wij hier op onze manier een steentje aan bij te dragen.

Op jullie website zag ik al iets staan over 'greenbase' en 'recyclededucation'. Hoe geven jullie vorm aan thematieken als duurzaamheid binnen jullie programma?

Dit slaat op de recyclededucation die we geven. Het draait er hierbij om dat we zoveel mogelijk spullen en materialen proberen te hergebruiken. Het creëren van bewustwording vinden wij belangrijk en

ook het leren begrijpen van de waarde van het materiaal, zodat ze hier op een bewuste en duurzame manier mee om kunnen gaan.

Wanneer jullie het met je doelgroep over duurzaamheid hebben gehad, of hier iets mee gedaan hebben in de bijeenkomst. Hopen jullie dan dat ze hier iets van mee naar huis nemen? Op wat voor manier?

Ja, natuurlijk hopen wij dat ze hier iets van meenemen. We hopen echt dat we ze iets kunnen bijbrengen wat ze ook gaan meenemen in hun manier van denken thuis. Duurzaamheid is niets iets wat als een los iets gezien kan worden. Het is eigenlijk iets dat verweekeld zou moeten zijn in je hele denken en doen. Dat het eigenlijk vanzelf gaat om bepaalde dingen op een duurzame manier aan te pakken. Bijvoorbeeld dat je automatisch bijvoorbeeld afval scheidt, om maar even als voorbeeld te noemen. We hopen dus dat we ze iets kunnen bijbrengen wat ze ook thuis zo kunnen aanpakken.

Lopen jullie soms tegen dingen aan als jullie bezig zijn met de doelgroep met het thema duurzaamheid?

Ja, soms lopen we wel tegen dingen aan. Een voorbeeld zou kunnen zijn als we iemand een plaat van hout geven waar ze een cirkel uit kunnen zagen, dan tekenen ze de cirkel in het midden van de plaat en zagen ze hem uit. Op deze manier blijft er natuurlijk veel resthout over wat niet meer te gebruiken valt, dit is natuurlijk zonde. Het is natuurlijk beter om de cirkel in de hoek te tekenen en uit te zagen, zodat de rest nog door anderen gebruikt kan worden. Dit is iets waar we bijvoorbeeld soms tegen aanlopen.

Wanneer ontstaan er volgens jullie waardevolle momenten in het maken van kunst/in het creatief bezig zijn met betrekking tot duurzaamheid?

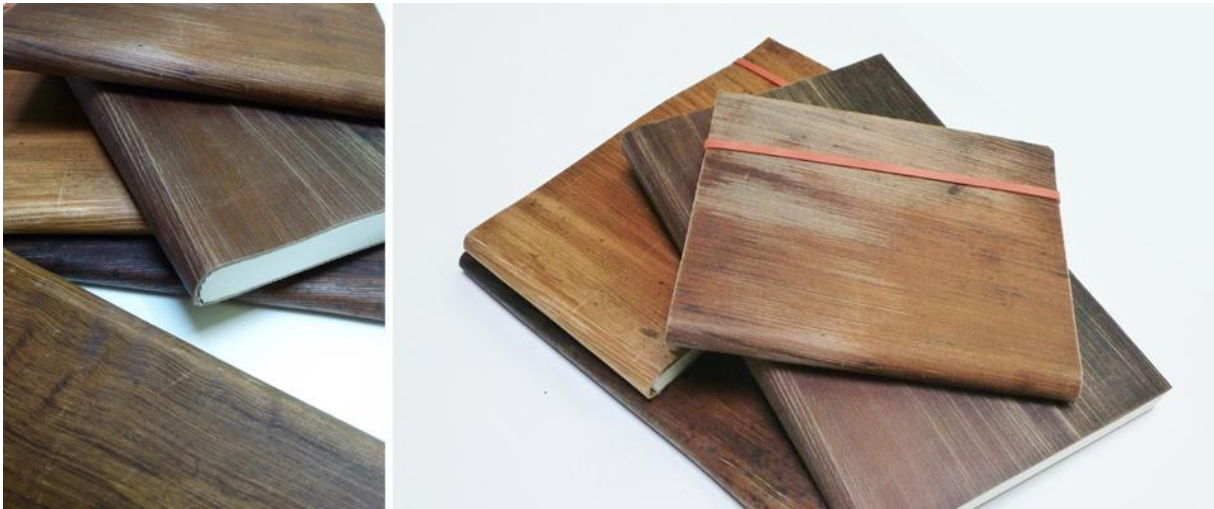
Ja, dit gebeurt eigenlijk op veel verschillende momenten. Wij vinden het vooral mooi wanneer er bewustwording ontstaat die ze ook in de praktijk meteen kunnen toepassen. Een voorbeeld hiervan is toen ze bijvoorbeeld een muur gingen beschilderen. Ik liep langs en op een gegeven moment rook ik terpentijn, dit klopte natuurlijk niet dacht ik al meteen. Bij het schilderen van een muur gebruik je geen verf op terpentijn basis. Daarna gingen ze de verfkwasten onder de kraan uitspoelen, wat natuurlijk niet goed is voor het milieu. Dus het kiezen van het verkeerde materiaal was een niet duurzame keuze omdat het materiaal eigenlijk verspild was. En het uitspoelen van terpentijn kwasten onder de kraan is ook niet goed voor het milieu. Wanneer we ze iets hebben bijgebracht over duurzame keuzes, en ze dit begrijpen en ook uit zichzelf kunnen toepassen. Dan is dit natuurlijk een heel mooi moment. Dit heeft ook weer alles met die bewustwording te maken die eigen moet worden.

Fruitleather Rotterdam – Fruitleather Mango Sheet, Natural Smooth

Op de afbeelding is een nieuwe variatie van Fruitleather te zien waarover een cognac kleur is aangebracht. Er is ook een reliëf aan toegevoegd om het een echte leerachtige afwerking te geven. Door de jaren heen is geëxperimenteerd met het omzetten van overgebleven fruit in leerachtig materiaal. Hierdoor is het mogelijk gemaakt om een milieuvriendelijk en diervriendelijk product op de markt te zetten (Fruitleather Rotterdam, z.d.).

Studio Tjeerd Veenhoven – Project Algae Fabrics & Palmleather

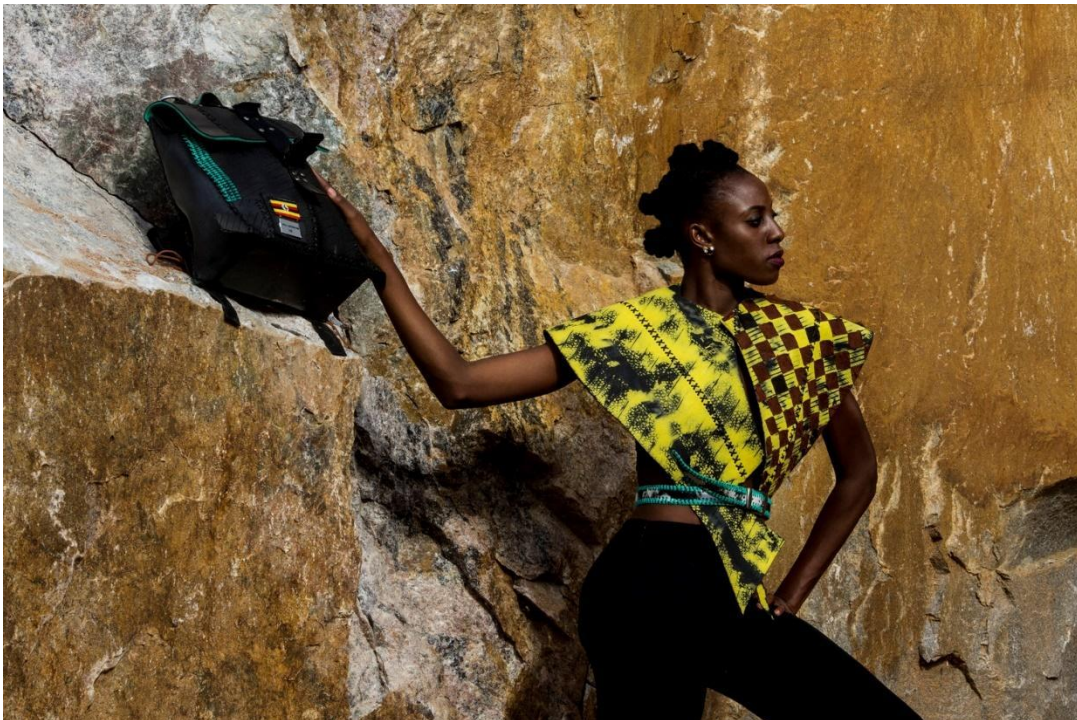
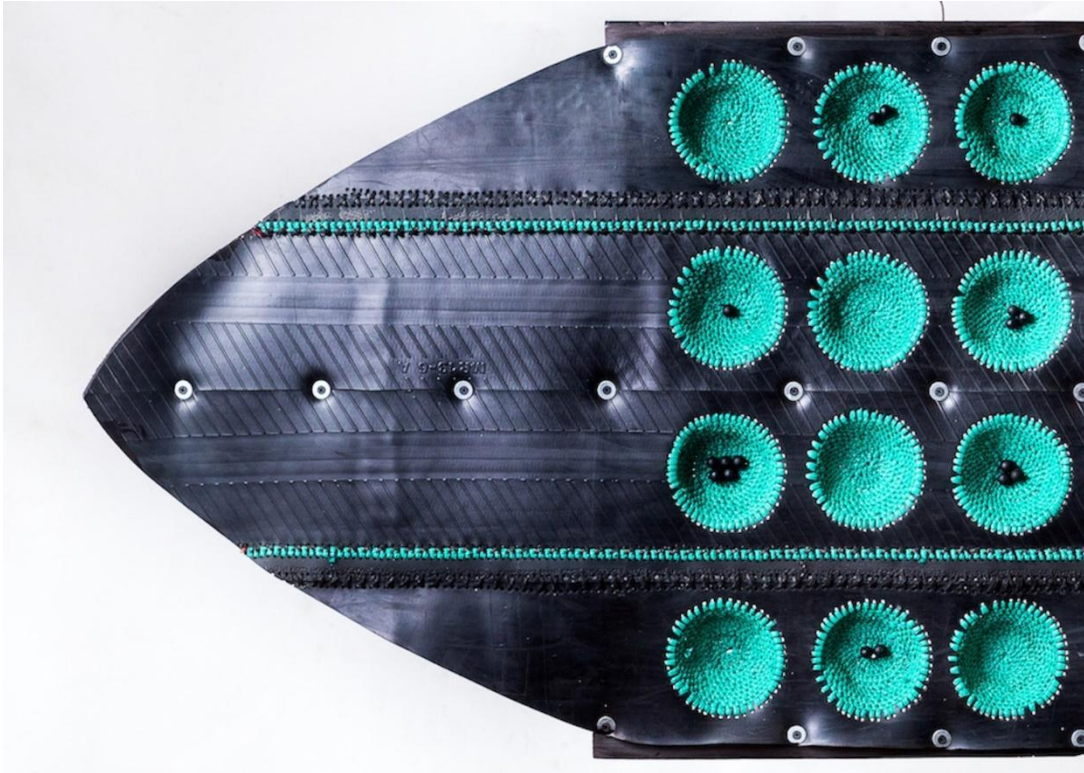

De boekjes op de bovenste afbeeldingen zijn gemaakt van Palmleather. Palmleather is gemaakt door het droge en broze blad van de Arecae Betel Nut in een biologische verzachtende oplossing te dopen die in 2011 ontworpen is. Na een paar dagen wordt het materiaal permanent zacht en flexibel en vertoont het een geweldige esthetische kwaliteit. Het materiaal kan worden verwerkt op conventionele machines (Studio Tjeerd Veenhoven, z.d.).

De mode-industrie staat voor veel uitdagingen, aangezien de textielconsumptie naar verwachting tegen 2050 driemaal zal toenemen. Bovendien is er in de branche bijna geen sprake van circulariteit, aangezien 95% van de textielen na hun levensduur is verbrand. Daarom ziet Studio Tjeerd Veenhoven dit als een kans voor veranderingen naar een duurzamere mode-industrie. Hieronder zijn algen te zien die worden gebruikt bij het maken van de Algae Fabrics (Studio Tjeerd Veenhoven, z.d.).

Njola – Bodywear & Artwork

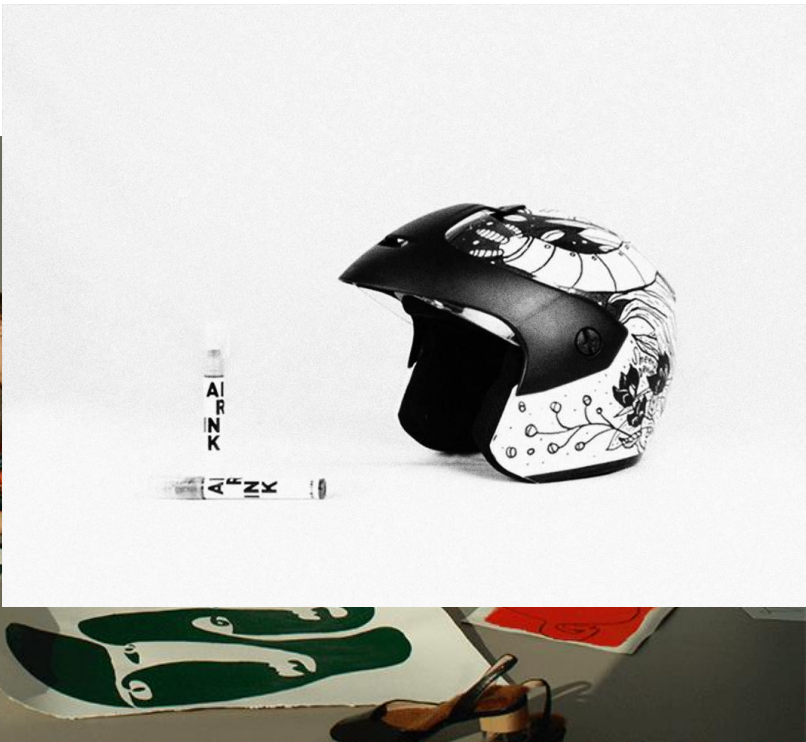
Njola is een artiest die kunstwerken maken vaak gerecycled materiaal. Ze probeert weer een positieve lading aan het materiaal te geven. Dit doet ze onder andere door het maken van haar kunstwerken maar ook door mensen hierin te onderwijzen. Op de afbeeldingen hierboven zie je een kunstwerk dat ze heeft gecreëerd en een kledingstuk dat ze heeft ontworpen en gecreëerd (Njola, z.d.).

FAUQ Studio

FAUQ Studio maakt abstracte, minimalistische en figuratieve kunst op maat voor iedereen mogelijk. FAUQ Studio verkent thema's van vrouwelijkheid, karakter, kracht, passie en het perfecte imperfecte lichaam. Deze thema's komen terug in de abstracte schilderijen door het gebruik van unieke texturen, het klieren met acrylverf en het experimenteren met graffiti. Op de afbeeldingen hieronder zijn de uitkomsten hiervan te zien (FAUQ Studio, z.d.).

Graviky Labs - AIR: Ink

AIR: Ink gebruikt de uitstoot van auto's voor het creëren van hun inkt. Ze buigen iets dat slecht is dus weer om in iets goeds. De inkt die ze creëren wordt vervolgens dus weer gebruikt voor kunst. Op de afbeeldingen is bijvoorbeeld te zien hoe de inkt weer wordt verwerkt in muurschilderingen of op een schildering op een helm (Graviky Labs, z.d.).

Mestic is een gepatenteerde methode voor het produceren van van mest afkomstig papier; bioplastics; en geregenereerde cellulose vezels. Van het wereldwijde mestprobleem proberen ze een nieuwe, duurzame, lokale bron van grondstoffen te maken voor meerdere industrieën. (Inspidere, z.d.)

Bas van der Veer - Bioplastic Planter

Op de afbeelding zijn bomen in een Bioplastic planter te zien. De planter helpt de boom tegen omvallen maar zal ook langzaam op een biologische manier afbreken in de aarde naarmate de tijd vordert. Op deze manier keert de planter volledig terug naar de natuur terwijl hij de boom voedt en ondersteunt (Studio bas van der Veer, z.d.).

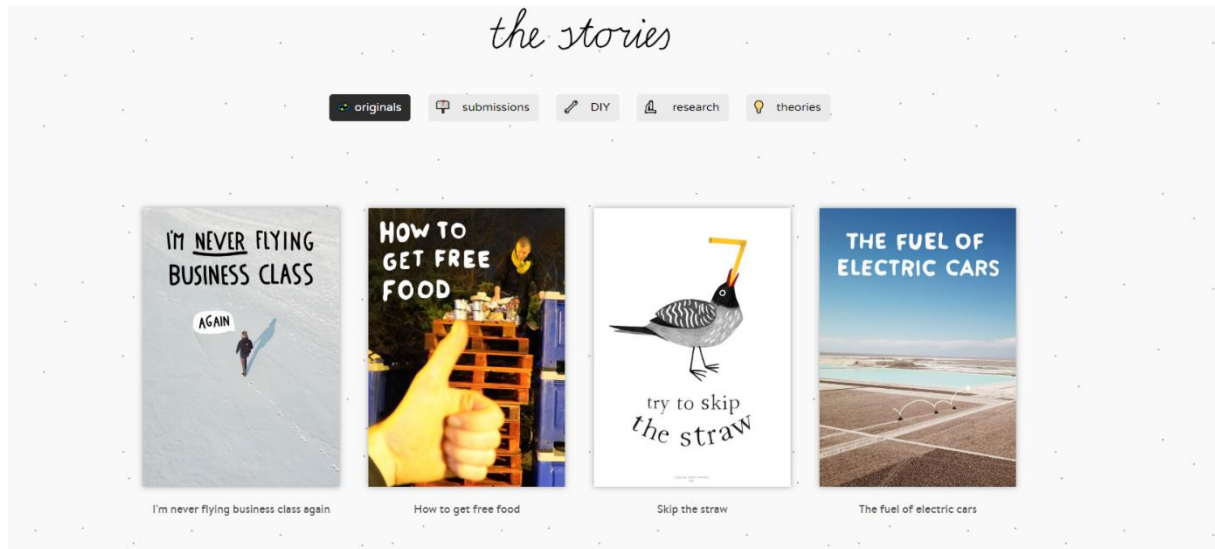
Michelle Reader

Michelle Reader creëert haar kunstwerken door gebruik te maken van oud materiaal. Ze recyclet dus afvalmateriaal voor het maken van haar sculpturen. Op de afbeeldingen hierboven is een tweetal sculpturen te zien die Reader heeft gecreëerd (Michelle Reader, z.d.).

Dave Hakkens – Story Hoppers

Op de afbeelding hieronder is de website story-hopper.com te zien. Deze website gebruikt Hakkens als platform om leerzame korte filmpjes te presenteren die hij gecreëerd heeft. Bij de website hoort ook een community waarin andere mensen zelf filmpjes kunnen tonen of bediscussiëren.

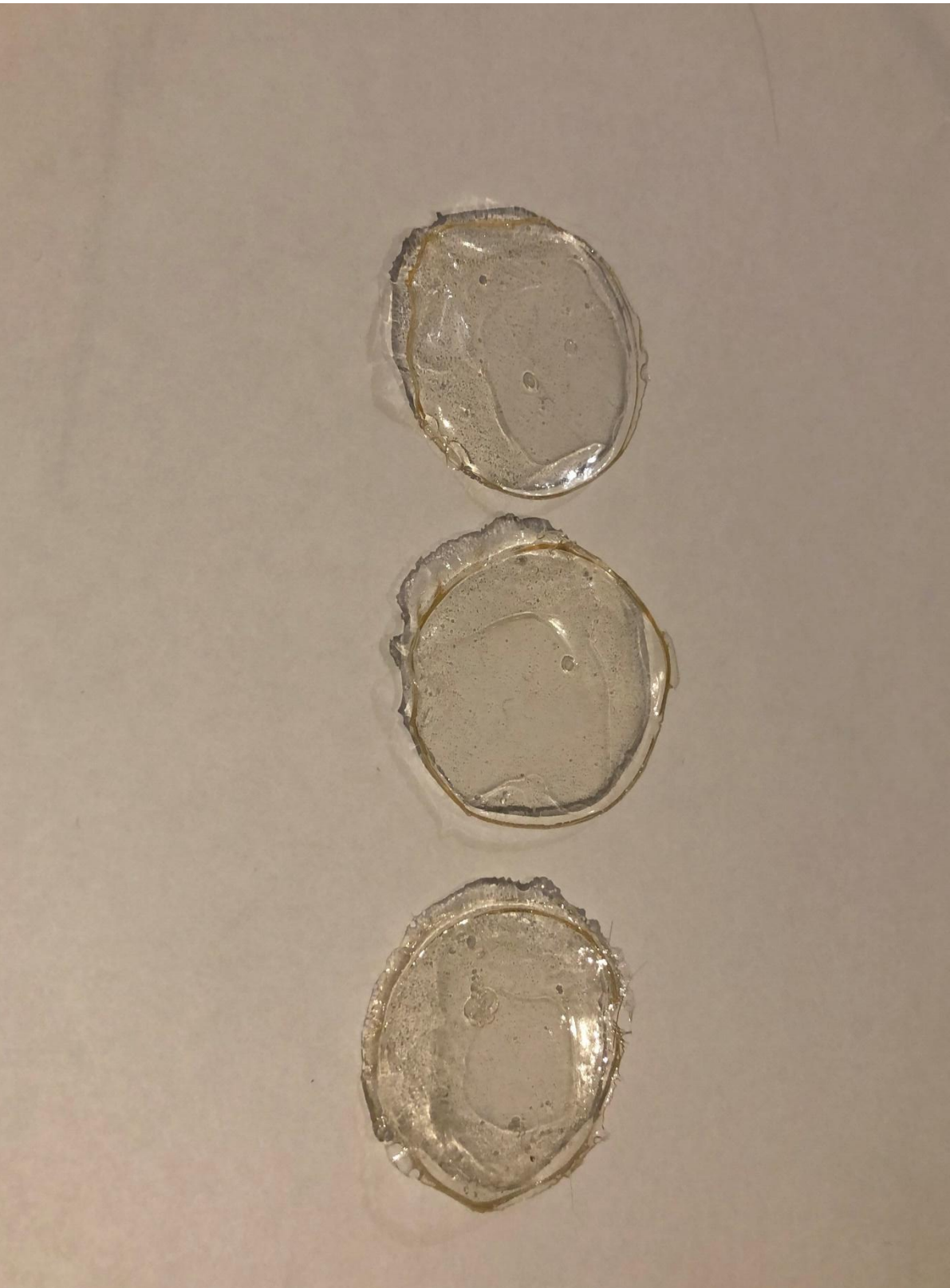

Bijlage 3 - Eigen test bioplastic maken

Bijlage 4 – Prototype – DIY-handleiding materialen

HANDLEIDING VOOR HET MAKEN VAN DUURZAME MATERIALEN

Veel traditionele materialen die we gebruiken zijn een belasting voor het milieu en voor de aarde. Gedurende een lange tijd breekt plastic bijvoorbeeld af in microscopische kleine delen die kleiner zijn dan een diameter van 5 millimeter. Deze deeltjes worden aangeduid als microplastics. Deze deeltjes absorberen en trekken grote hoeveelheden aan gevaarlijke chemicaliën aan zoals gifstoffen van de landbouw en industrie. Veel dieren verwarren deze microplastics voor voedsel en krijgen hier grote hoeveelheden van binnen. Ook zijn onze oceanen zo vervuild dat er in sommige gebieden zes keer meer plastic aanwezig is dan plankton. Ook de leerindustrie brengt een grote impact met zich mee. Een koe drinkt bijvoorbeeld 30.000 liter water per jaar. Het slachten en looien van een koeienhuid kost ook weer erg veel water. Zo een koeienhuid levert ongeveer 18 paar leren schoenen op. Dat betekent dan elk paar schoenen in totaal zo'n 1,4 miljoen liter water heeft gekost. Daarnaast stoot een koe per jaar net zoveel broeikasgassen uit als een auto die anderhalf keer rond de aarde heeft gereden. Ook zorgt de vee-industrie voor erg veel mest en vervuult grondwater. Toch zijn er al alternatieven bedacht voor traditionele materialen zoals plastic, leer en nog meer. Deze materialen zijn biobased en dragen dus bij aan een positieve impact op het klimaat. Sommigen van deze materialen kan je ook eenvoudig thuis maken, bijvoorbeeld bioplastic of fruitleather. In deze handleiding vind je recepten voor het maken van bioplastic en fruitleather. Ook staan er nog extra voorbeelden in van andere innovatieve ideeën op het gebied van duurzaam materiaal.

NIEUW MATERIAAL CREËREN

Fruitleer

We leven in een wereld waarin onze hulpbronnen elke dag schaarser worden. Elk jaar wordt er wereldwijd zo'n 1,3 ton aan voedsel weggegooid. Dit is ongeveer een derde van de algehele productie. Van al het fruit dat we voor consumptie produceren, wordt 45% weggegooid. 30% van de landbouwgrond op aarde wordt gebruikt om voedsel te produceren dat uiteindelijk wordt weggegooid. Elk jaar worden meer dan een miljard dieren geslacht zodat de huiden kunnen worden gebruikt. Het reinigingsproces die de huiden ondergaan zorgen wereldwijd voor ongeveer 650 miljoen kilo aan CO2. Koen Meerkerk en Hugo de Boon zijn een designer duo uit Rotterdam die beide afgestudeerd zijn van de Willem de Kooning academie in Rotterdam. Samen hebben zij het bedrijf Fruitleather opgezet. Fruitleather vraagt zich af wat er zou gebeuren als we het fruitafval niet als residu zouden zien, maar als waardevol uitgangsmateriaal? In de loop der jaren heeft Fruitleather geëxperimenteerd met het omzetten van overgebleven fruit in leerachtig materiaal. Op deze manier kan er een milieuvriendelijk en diervriendelijk product op de markt gebracht worden.

Bioplastic Planter

De uit Bioplastic bestaande Planters bevatten een jonge boom of plant en bestaan compleet van plastic van hernieuwbare middelen. Na het planten van de boom met de Bioplastic Planter, zal de planter de boom beschermen van omvallen. Ook zal het plastic langzaam beginnen met afbreken in de grond. Op deze manier keert de planter volledig terug naar de natuur, terwijl hij de boom voedt en ondersteunt. De handgrepen op de planter maken het transporteren en het planten van de boom erg handig. De lange nek beschermt de boom niet alleen van het omvallen, maar ook van het beschadigd worden door dieren. Terwijl de wortels van de boom hun weg vinden door de grond, voedt de planter zich letterlijk met de Bioplastic Planter terwijl hij langzaam afbreekt. De Planter van Bioplastic is een manier om traditionele kunststoffen te vervangen door gebruik te maken van kunststoffen die bestaan uit hernieuwbare bronnen. Dit project was genomineerd voor de Rene Smeets Award en de Melkweg Award.

Mestic

Inspidere is een biotechbedrijf dat gevestigd zit in Brainport regio Eindhoven. Inspidere voorziet, ontwikkeld, ontwerpt en implementeert duurzame nieuwe materialen en producten. Intensieve landbouw in vele delen van de wereld zorgt ervoor dat de bodem verzadigt raakt met voedingsstoffen uit mest. Een gemiddelde koe eet ongeveer 50 kilo gras per dag, wat betekent dat hij ook veel poep produceert. In koemest zitten de stoffen fosfaat en stikstof, wat in kleinere hoeveelheden goed is voor de bodem. Door de intensieve landbouw wordt er een overschot aan mest geproduceerd, dit is weer schadelijk voor de bodem, water en lucht. De overtollige mest is een acuut probleem dat moet worden aangepakt om grote milieurampen te voorkomen. Mestic is een gepatenteerde methode van Inspidere voor het produceren van papier dat gemaakt wordt van mest; bioplastics; en geregenereerde cellulosevezels. Hiermee wordt geprobeerd om het wereldwijde mestprobleem om te zetten in een nieuwe duurzame, lokale bron van grondstoffen voor meerdere industrieën. Door de implementatie van Mestic probeert Inspidere dus het wereldwijde mestprobleem te veranderen in een nieuwe duurzame en lokale bron van biologische afbreekbare materialen. Hiermee ontstaat een lokale mesteconomie.

AIR: Ink

Anirudh Sarma zag luchtvervuiling altijd al als een groot probleem waar hij zich machteloos over voelde, totdat hij medeoprichter werd van Graviky Labs. Graviky Labs is een spin-off van MIT dat werkt aan innovaties die een positieve impact op de wereld kunnen maken (MIT = Massachusetts Institute of Technology). Samen met zijn team bedacht Anirudh Sarma een slimme manier om smog te transformeren tot iets nieuws. Het team bouwde een apparaatje dat precies past op de uitlaat van een auto. Het apparaatje vangt schadelijke stoffen als koolstof, roet en andere stoffen op. Het materiaal dat wordt opgevangen wordt in het lab gezuiverd en weer omgezet tot inkt. Op deze manier wordt niet alleen de smog uit de lucht gefilterd, maar ontstaat er ook een nieuw product. De eerste batch van deze bijzondere inkt is gebruikt door allerlei kunstenaars en graffiti artiesten. Graviky Lab heeft als missie om uiteindelijk alle vervuiling uit de lucht te filteren zodat het niet langer in onze longen terecht komt, maar in inspirerende kunstwerken.

AlgaeFabrics

Project AlgaeFabrics ziet algen als een toekomstig ruw textiel materiaal en ontwikkelt een strategie om dit te kunnen bereiken. Organische algenorganismen worden wereldwijd verspreid in de oceanen en meren en zijn het cruciale element in de koolstofflux omdat het grote hoeveelheden CO₂ omzet in zuurstof. Dit heeft een positief effect op het omgaan met de opwarming van de aarde. Op plaatsen met een buitensporige groei, veroorzaken ongewenste algen problemen zoals verslechtering van de waterkwaliteit en negatieve effecten op lokale gemeenschappen. Van sommige meren wordt het al verwijderd, maar meestal wordt het gewoon afgebroken of verbrand zonder dat er daadwerkelijk gebruik van gemaakt wordt. Dit roept de vraag op welke nieuwe toepassingen kunnen worden bedacht voor algen.

MATERIAAL HERGEBRUIKEN

Njola

Njola is een artiest die industrieel afval uit de getto-gemeenschappen in Kampala, Bwaise, Kamwokya en meer opnieuw uitvindt. Ze werkt in gemeenschappen waar er slechte afvalverwijdering is, vooral van plastic. Ook zijn de leefomstandigheden er slecht, er zijn soms overstromingen of stilstaand water. Banden zijn broedplaatsen voor muggen die gedurende demonstraties in brand worden gestoken, of soms worden gebruikt om dieven te verbranden als rechtvaardigheid voor de menigte. Njola transformeert plastic tassen, autobanden en afgedankte sandalen in kunstwerken. Innovatieve vaardigheden heeft ze geleerd van haar moeder die een wever is van traditionele palmmatten. Njola wil een positieve verandering brengen door de materialen na de slecht associaties die men ermee heeft. Njola vindt juist de schoonheid en potentie in het niet-gewaardeerde of in het onbegrepen. Ze geeft les in afvalbeheer en in ontwerp om zo de 'Njola boodschap' weer door te geven. Njola betekent 'bandprofielen' in Luganda (taal van Oeganda) en de textuur die achterblijft op de grond. Ze stelt zich voor dat ze zelf ook een afdruk achterlaat met haar werk door een impact te creëren en positieve verandering aan te brengen. Ze is haar grootste kunst serie tot nu aan het plannen: namelijk straatmarsen voor een aantal sloppenwijkgemeenschappen. Professionele modellen zullen samen met gemeenschapjongeren publieke kunst vormen. Dit doen ze doordat ze door het verkeer, kunstinstallaties en geluidsinstallaties heen lopen.

Michelle Reader

Ook Michelle Reader is een kunstenaar die werkt met afvalstoffen in haar beeldende werk. Reader maakt beelden van huiselijk afval. Al sinds 1997 werkt ze met gerecyclede materialen. Naast dat ze zelf autonoom werk maakt is ze ook werkzaam als freelance educator binnen de kunsten. Je kunt verschillende workshops bij Michelle Reader volgen, hierbij kun je denken aan familie workshops, school workshops of ook workshops voor volwassenen. Ook binnen deze workshops ga je natuurlijk aan de slag met afvalstoffen. Ze is soms ook werkzaam op festivals en geeft hier haar workshops. Michelle Reader is dus een goed voorbeeld van hoe autonome kunst samen met een educatieve invalshoek gecombineerd kan worden. Ze maakt haar eigen kunst maar onderwijst daarnaast ook mensen over duurzaamheid.

Michelle haalt vaak haar inspiratie uit de natuurlijke wereld.

Zo maakt zij beelden van vogels, dieren en planten met behulp van een breed scala van afvalstoffen. Deze beelden benadrukken de invloed van de mens op de natuurlijke wereld, in een tijdperk van massaconsumptie.

DIY RECEPTEN VOOR DUURZAME MATERIALEN

Bioplastic maken:

Een ideaal (bio)plastic is zowel sterk als een beetje vervormbaar. Denk maar aan verpakkingen van eten of speelgoed. Bioplastic kun je onder andere maken van zetmeel, bijvoorbeeld uit aardappels. In aardappelzetmeel zit onder andere amylopectine. Amylopectine is hard en niet vervormbaar. Azijn zorgt ervoor dat het amylopectine vervormbaar wordt. Glycerine is van zichzelf soepel en zorgt ervoor dat het amylopectine, ook na het drogen, soepel blijft.

Wat heb je nodig om bioplastic te maken:

- 2 eetlepels
- Water
- Steelpan
- pollepel
- Aardappelzetmeel (bijvoorbeeld van Honig)
- 2 theelepels
- Azijn
- Glycerine (te koop bij apotheek of drogist)
- Bakpapier

Aan de slag:

- Begin met het schillen van de twee aardappels, snijd ze daarna in stukjes. Doe de blokjes aardappel in de mixer en voeg water toe tot ze kopje onder staan, begin het te mixen.
- Laat het gemixte mengsel ongeveer vijf minuten staan. Je ziet dat het zetmeel naar de bodem zakt. Je kunt het vocht nu voorzichtig van het zetmeel afscheppen. Het zelfgemaakte aardappelzetmeel is niet zo schoon, waardoor je plastic niet zo mooi wordt. Je kunt dus ook kant-en-klaar aardappelzetmeel gebruiken.
- Doe 250 ml water in een pannetje. Doe daar twee afgestreken eetlepels aardappelzetmeel bij en een eetlepel glycerol. Laat het mengsel 3 minuten doorkoken terwijl je goed roert.
- Kies een bakvorm die je wilt gebruiken en giet hier je mengsel in. Het mengsel moet nu 24 uur hierin blijven staan.
- Haal na 24 uur het mengsel uit de bakvorm, je bioplastic is nu klaar.

Fruitleer maken:

Fruitleer zegt eigenlijk al mooi wat het is en hoe het eruit ziet: als een dunne gedroogde huid. De huid is niet gemaakt van dier maar van fruit in gedroogde vorm. Hierdoor is het ook een lange tijd houdbaar.

Wat heb je nodig voor twee ovenplaten fruitleer:

- 750 gram – 1 kilo rijpe pruimen (of ander fruit: bramen, aardbeien, frambozen, nectarines, appels, ed.)
- evt. naar smaak zoetstof als je het wilt opeten (honing, kokosbloesemsuiker, Stevia) toevoegen (vaak niet nodig)
- 2 oven bakblikken

Aan de slag:

- Verwarm de oven voor op 40 graden Celsius (*).
- Was de pruimen en verwijder de pit.
- Voeg de pruimen in de blender of keukenmachine en mix het totdat het een egaal mengsel is.
- Voeg indien nodig de zoetstof toe en mix het nog een keer goed door.
- Bedek de ovenplaten met bakpapier.
- Verspreid de massa in gelijke mate over de bakplaten.
- Afhankelijk van de dikte heeft het 8-14 uur nodig om te drogen.
- Open de oven zo nu en dan zodat de damp uit de oven weg kan.
- Het fruitleer is klaar als de massa een vaste structuur heeft, het niet meer plakkerig is en je het eenvoudig van het bakpapier af kunt halen.
- Haal het uit de oven en laat het afkoelen.
- Je kunt het fruitleer gemakkelijk oprollen of in plakjes opslaan.
- Bewaar het fruitleer in een luchtdichte doos, trommel of glazen pot.

(*) Je kunt dit ook prima fruitleer in de voedseldroger maken of in de zomer in de zonedroger: 8-14 uur in de voedseldroger bij 42 graden/ 2 dagen in de zonedroger.

Gelatine Bioplastic (hard plastic) maken:

Het bioplastic zal in warm water (60°C) beginnen te smelten en een slijmerig oppervlak zal ontstaan. Het slijm zal verdwijnen als het bioplastic weer uit het water wordt gehaald om te drogen. Als het bioplastic in een magnetron wordt gedaan zal het beginnen met bubbelen en zal het ook uit elkaar vallen. Op kamertemperatuur kan het bioplastic van gelatine basis zonder problemen worden gebruikt. Het water zal verdampen gedurende de gietperiode, waardoor de dikheid van het materiaal ook zal afnemen. Het materiaal kan dus kleiner worden in omvang. De gelatine zorgt er in dit bioplastic voor dat het materiaal harder wordt, de glycerine werkt juist verzachter van het materiaal. Dit betekent dan ook dat wanneer je meer glycerine toe zal voegen, het plastic zachter zal zijn. Het bioplastic heeft van zichzelf een meer geelachtige kleur. Het is wel doorzichtig maar als je het schuim niet verwijderd tijdens het kookproces, dan zal het een effen witte kleur krijgen. Wanneer de mix gekookt is heeft het een sterke geur van verbrande dierenhuid. Om deze reden kan je het koken met een extractie of in een goed geïsoleerde ruimte. Extra ingrediënten als koffie of citrusschil kunnen dus worden toegevoegd tegen de geur.

Wat heb je nodig voor gelatine bioplastic:

- 120 milliliter koud water
- 24 gram gelatine
- 6 gram glycerine

Aan de slag:

- Doe het water in een schone schotel en voeg de gelatine toe en daaropvolgend de glycerol.
- Roer de mix tot alle klonten zijn verdwenen.
- Verwarm de mix tot en met 95 graden Celsius of tot het begint te schuimen, terwijl je continu blijft roeren.
- Tip: Check de temperatuur met een voedsel thermometer. Om een doorzichtig vel gelatine te krijgen verwijder je het overtollige schuim met een lepel.
- Giet de mix in de gewenste gietvorm.
- Laat het een paar dagen drogen en zorg ervoor dat de mix niet aan de gietvorm vast gaat plakken.
- Optioneel: Probeer kruiden/specerijen of kleurstoffen toe te voegen aan het mengsel.

Marshmellow Gelatin Bioplastic (zacht plastic) maken:

Wanneer het bioplastic in de magnetron wordt geplaatst zal het beginnen te borrelen en uit elkaar vallen. Het gebruik van het bioplastic op kamertemperatuur veroorzaakt daarentegen geen problemen. Het water zal verdampen gedurende de gietperiode, waardoor de dikheid van het materiaal ook zal afnemen. Het materiaal kan dus kleiner worden in omvang. De gelatine zorgt er in dit bioplastic voor dat het materiaal harder wordt, de glycerine werkt juist als verzachter van het materiaal. Dit betekent dan ook dat wanneer je meer glycerine toe zal voegen, het plastic zachter zal zijn. Het bioplastic heeft van zichzelf een meer geelachtige kleur. Het is wel doorzichtig maar als je het schuim niet verwijderd tijdens het kookproces, dan zal het een effen witte kleur krijgen. Wanneer de mix gekookt is heeft het een sterke geur van verbrande dierenhuid. Om deze reden kan je het koken met een extractie of in een goed geïsoleerde ruimte. Extra ingrediënten als koffie of citrus schil kunnen dus worden toegevoegd tegen de geur.

Wat heb je nodig voor Marshmellow Gelatin Bioplastic:

- 120 milliliter koud water
- 144 gram gelatine
- 72 gram glycerine

Aan de slag:

- Doe het water in een schone schotel en voeg de gelatine toe en daaropvolgend de glycerol.
- Roer de mix tot alle klonten zijn verdwenen.
- Verwarm de mix tot en met 95 graden Celsius of tot het begint te schuimen, terwijl je continu blijft roeren.
- Tip: Check de temperatuur met een voedsel thermometer
- Giet de mix in de gewenste gietvorm.
- Laat het een paar dagen drogen en zorg ervoor dat de mix niet aan de gietvorm vast gaat plakken.
- Optioneel: Probeer kruiden/specerijen of kleurstoffen toe te voegen aan het mengsel.

Zetmeel Bioplastic (rubberachtig plastic) maken:

Het bioplastic zal drastisch beginnen te smelten als het met warm water (60°C) in contact komt. Het materiaal zal heel kleverig worden en het zal poreus blijven nadat je het opnieuw giet. Wanneer je het bioplastic in de magnetron doet zal het materiaal beginnen te branden en zullen de ingrediënten zich weer scheiden van elkaar. Het bioplastic heeft een solide consistentie en laat bijna geen tekenen van verdamping zien bij het gieten. Het zetmeel zorgt er in dit bioplastic voor dat het materiaal harder wordt, de glycerine werkt juist als verzachter van het materiaal. Dit betekent dan ook dat wanneer je meer glycerine toe zal voegen, het plastic zachter zal zijn. Wanneer je dit recept volgt zou het plastic een soort rubberachtige substantie moeten krijgen. Het bioplastic heeft van zichzelf een transparante melkachtige kleur. Gekookt is het vrij neutraal van kleur met een lichte geur van maïs of aardappel (afhankelijk van wat voor soort zetmeel je hebt gebruikt).

Wat heb je nodig voor Zetmeel Bioplastic:

- 11 milliliter koud water + 1,5 gram bakpoeder
- 37,5 milliliter koud water
- 4 gram zetmeel
- 7,5 gram azijn
- 11 gram glycerine

Aan de slag:

- Mix het bakpoeder en het water in een kom (11 milliliter water + 1,5 gram bakpoeder) en zet dit aan de kant.
- Mix de rest van de ingrediënten in een pan.
- Verwarm dit terwijl je roert tot het dikker wordt.
- Giet het eerste mengsel van bakpoeder en water in de pan en roer tot het kookt en het een soort kleverige substantie krijgt.
- Spreid de substantie in een mal of vorm het in de gewenste vorm.
- Laat het voor ongeveer 1-2 dagen drogen.
- Optioneel: Probeer kruiden/specerijen of kleurstoffen toe te voegen aan het mengsel.

Bijlage 5 – Prototype een – Groene Challenges

MISSIE & VISIE

De Vrijstaat zoekt naar **vormen van kunst en cultuur** die zich **direct verhouden tot de samenleving**. Naar kunst die **buiten zijn oevers** treedt en daarmee **onderdeel wordt van het dagelijkse leven**. Wij smeden **samenwerkingsverbanden** met diverse **kunstenaars** en **(culturele) organisaties**. Om uit te dagen en te reflecteren, om chaos te creëren en orde te scheppen in het leven van de Leidsche Rijnbewoner, de Utrechter, de kunstliefhebber. Kunst en cultuur zijn wezenlijk in het bouwen aan dit nieuwe stadsdeel, in het zoeken naar wortels, het **creëren van een gedeelde identiteit**.

De Vrijstaat kiest voor een werkwijze waarbij **intergenerationeel denken** de basis vormt. In onze projecten proberen wij steeds meer de **diverse generaties** met elkaar samen te laten werken. Kinderen, jongeren, studenten, jonge professionals en ervaren makers en ouderen vormen schakels die elkaar met hun eigen dynamiek en kijk op het leven kunnen inspireren.

Volgens het aloude principe van de meester-gezel-leerling biedt De Vrijstaat op verschillende niveaus en in verschillende vormen een werkplaats waar je direct het ambacht kunt leren van de meester. Door dicht op de huid van de kunstenaar te zitten en direct zelf aan de slag te gaan met de geboden materialen en technieken, biedt De Vrijstaat een praktijkgerichte leeromgeving. De Vrijstaat zoekt nadrukkelijk **samenwerking met diverse kunstvakopleidingen** en is daarmee een (leer)werkplaats voor jonge kunstenaars en makers.

Kunst is een handvat om invulling te geven aan een samenleving waar respect, nieuwsgierigheid en inlevingsvermogen de basis vormen. Kunst leert kinderen om **buiten gebaande paden** te treden en **vergroot** hun **referentiekader**. Door kennis te maken met nieuwe invalshoeken en door het ontwikkelen van hun creatieve vermogen leren zij **vorm te geven aan hun wereld en die van anderen**. De Vrijstaat wil daar graag een rol in spelen!

Belangrijk visie:

- Intergenerationeel denken (wisselwerking tussen verschillende generaties)
- Diverse generaties samen
- Kunst verhoudt zich direct tot samenleving
- Kunst treedt buiten zijn oevers
- Leert kinderen buiten gebaande paden treden
- Helpt referentiekader te vergroten
- Helpt vorm te geven aan eigen wereld en die van anderen

In mijn ontwerponderzoek onderzoek ik ook kunstenaars/kunstprojecten die bezig zijn met duurzame materialen, iets dat ik heb ondervonden heb zijn een aantal categorieën: kunstenaars die zelf nieuwe duurzame materialen ontwikkelen, kunstenaars die oud materiaal hergebruiken, kunstenaars die met duurzaam materiaal autonoom werk maken, kunstenaars die met duurzaam materiaal toegepaste kunst maken.

Dus:

- nieuwe materialen
- materiaal hergebruiken
- autonome kunst
- toegepaste kunst

Misschien dat ik deze categorieën kan gebruiken in het product (eventueel uit te breiden met meer categorieën als ik er meer vind)

Product kan dan eventueel uit twee delen bestaan:

Deel 1, Soort kunstbeschouwing: Leren kijken & erover te praten

Kaarten maken met foto's van de kunstwerken per categorisering. Dus bijvoorbeeld: ze krijgen een setje/stapeltje met kaarten met foto's van de kunstwerken/materialen. Achter op de kaarten staan kenmerken van de kunstwerken. (Voor de ouders zou ik dan een soort handleiding kunnen maken over wat voor vragen ze zouden kunnen stellen aan de kids)

Deel 2, Maken: Toepassen van wat ze hebben geleerd van het beschouwen

Per categorisering komt er een opdracht.

- Denk bijvoorbeeld aan het maken van eigen papier door oud papier te recyclen. (Wederom komt er dan een soort versie voor de kids van het product & een voor de ouders met bijvoorbeeld instructies). Nadat ze het papier zelf hebben gemaakt kunnen ze hier bijvoorbeeld een autonoom werk van maken. (Een opdracht zou kunnen zijn, maak van het zelfgemaakte papier een duurzaam voertuig door alleen maar basis vormen te gebruiken)
- Of ze moeten afvalmateriaal verzamelen (denk aan plastic, oud karton, etc.). En maken vervolgens van het verzamelde materiaal een autonoom werk of een toegepast werk. (Bijvoorbeeld een kunstwerk op zichzelf, of ze maken van het verzamelde materiaal een eigen bloempot of pot voor hun pennen o.i.d.)
- Van oude kleding/stof maken ze hun eigen nieuwe kleding stuk (voor de jongere kids met stof lijm, voor de oudere kids eventueel echt naaien), dit hoort dan weer bij toegepaste kunst.

Van alle opdrachten komen dan eventueel voorbeelden waar ze naar kunnen kijken.

- Intergenerationele samenwerking door: het samen werken en nadenken met hun ouders (of andere familieleden).
- Leert kinderen buiten gebaande banen te treden door: gebruik van veel verschillende soorten materialen, ook door het zelf creëren van materiaal.
- Helpt vorm te geven aan eigen wereld door: ze geven hun eigen identiteit vorm door het creëren en uiten van eigen ideeën over bijvoorbeeld hun eigen kledingstuk.
- Kunst verhoudt zich tot samenleving/helpt referentiekader te vormen door: ze zijn continu bezig met de thematiek duurzaamheid tijdens de opdrachten, dit is een gegeven dat speelt in de samenleving. Het helpt ze ook hun referentiekaders te vergroten, doordat ze misschien bezig zijn met iets wat ze normaliter niet per se meekrijgen vanuit huis/school/andere plekken.

Challenge 1 | Toegepaste kunst

Maak je eigen voertuig op groene energie. Denk aan bijvoorbeeld energie die ontstaat via lucht- of waterkracht. Het voertuig moet zich ook echt kunnen voortbewegen én bestaat uit duurzaam materiaal, dus bijvoorbeeld materiaal dat gerecycled is. Gerecycled materiaal is bijvoorbeeld: *oud plastic, papier, stof, karton en nog veel meer*.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Een voertuigje dat voortgedreven wordt door een leeglopende ballon,
- Een voertuigje dat aangedreven wordt door een aangedraaid elastiek,
- Of een voertuigje dat in het water vooruit komt door een soort watermolen constructie.

Zorg ervoor dat je voertuig in een **thema** is gemaakt. Een thema zou bijvoorbeeld kunnen zijn: *snellheid, vuur, water, fruit, je lievelingsdiersoort*, etc. Doe dit door de **5 beeldelementen** toe te passen: *de stip* (punt), *de streep* (lijn), *de vlek* (vlakke vorm), *toon* (licht- en donkerwerking) en *kleur*. Door verticale lijnen te gebruiken druk je bijvoorbeeld snellheid uit. Dit kun je bijvoorbeeld doen door papier uit te knippen, te kleuren, te verven, etc.

Visie:

- Leert kinderen buiten gebaande banen te treden door: gebruik van veel verschillende soorten materialen.
- Helpt vorm te geven aan eigen wereld door: ze geven vorm aan hun eigen identiteit door het creëren en het uiten van eigen ideeën. Dit doen ze door hun eigen voertuig vorm te geven.
- Kunst verhoudt zich tot samenleving/helpt referentiekader te vormen door: bezig zijn met de thematiek duurzaamheid tijdens de challenges. Duurzaamheid is een thema dat zich afspeelt in de samenleving. Het helpt ze ook hun referentiekaders te vergroten, doordat ze misschien bezig zijn met iets wat ze normaliter niet per se meekrijgen vanuit huis, of school.
- Intergenerationele samenwerking door: het samen werken en nadenken met hun ouders (of andere familieleden).

Challenge 2 | Autonomoom

Maak je lievelingsplek op A4 formaat door alleen maar gebruik te maken van oud papier. Je mag dus geen potloden, stiften of verf gebruiken. Dit kan bijvoorbeeld gerecycled papier zijn zoals oud krantenpapier of papier uit oude tijdschriften. Dit kan bijvoorbeeld ook papier zijn wat je zelf hebt gemaakt door papierpulp te maken van oud papier.

Je kunt bijvoorbeeld:

- Vormen uitknippen uit papier,
- Kleur toevoegen door gekleurd papier te gebruiken,
- Meer dieptewerking creëren door het papier niet alleen plat op te plakken, maar het bijvoorbeeld te vouwen of op te rollen.

Maak je eigen papier

Dit heb je nodig: *oud fotolijstje, horgaas, oud papier, emmer, schaar, punaises of spijkertjes, mixer, langwerpige emmer of krat waar je het fotolijstje in kan leggen, spons, handdoek*

- **Zeef maken**
Knip het horgaas op maat van het oude fotolijstje. Bevestig dit met de spijkertjes of punaises. Zorg ervoor dat het gaas zo strak mogelijk is aangespannen. Doe dit samen met je ouders!
- **Weken**
Scheur oud papier in stukken en voeg water toe in de pan tot al het papier onder water staat. Laat het weken tot het papier zacht is en verscheur het daarna nog wat kleiner.
- **Papierpulp mixen**
Giet water uit de pan tot nog ongeveer 1/3 van de papiersnippers onder water staat. Gebruik de mixer om de mix tot fijn papierpulp te mixen.
- **Zeven**
Vul je emmer of krat voor de helft met warm water en voeg een paar handjes papierpulp toe. Roer dit door. Haal de zeef van beneden naar boven omhoog zodat er papierpulp op de zeef komt te liggen.
- **Blad maken**
Laat het water uit de zeef lekken boven de emmer of krat. Hierna druk je voorzichtig met de spons het water uit het papier.
- **Drogen**
Druk met een handdoek voorzichtig maar stevig het papier aan zodat het overige vocht eruit gaat. Haal daarna voorzichtig het papier uit de zeef. Als het niet goed lukt kun je voorzichtig een mesje gebruiken om de randjes los te snijden. Gebruik hiervoor de hulp van je ouders. Laat het papier aan de waslijn drogen, leg het buiten neer of gebruik voorzichtig een föhn.
- **Klaar**
Als het papier helemaal droog is kan je hierop tekenen, verven, schrijven erin knippen, erop plakken, etc.

Visie:

- Leert kinderen buiten gebaande paden te treden doordat: ze gebonden zijn aan een soort materiaal, namelijk papier. Dit helpt ook het stimuleren van de creativiteit.
- Helpt vorm te geven aan eigen wereld doordat: ze hun eigen lievelingsplek in gedachten nemen en deze omzetten in een papieren kunstwerk.
- Kunst verhoudt zich tot samenleving/helpt referentiekader te vormen door: het maken van eigen papier komen ze in aanraking met het maakproces van papier. Normaal is papier iets wat vanzelfsprekend is voor ze, nu maken ze zelf mee hoe papier gemaakt wordt.

Extra aantekeningen:

Dit is wat ik tot nu toe verder heb uitgedacht. Ik ben begonnen met de challenge van het duurzame voertuigje. Ik zocht naar iets wat ook goed aan zou sluiten bij de rally. Dit leek me er goed bij aansluiten aangezien het bij de rally draait om energie transformeren en duurzame energie. Ik heb bij deze challenge geprobeerd het vooral leuk te houden en niet te veel een schoolse opdracht ervan te maken. Om toch nog iets dieper in te gaan op het kunsteducatieve gedeelte heb ik de beeldelementen toegevoegd die ze kunnen gebruiken.

De tweede challenge is de challenge van het alleen gebruiken van papier. Bij de vorige challenge mochten ze juist alle soorten gerecycled materiaal gebruiken, bij deze zijn ze juist gefocust op 1 soort materiaal waardoor ze creatiever moeten gaan nadenken over hoe ze bepaalde dingen gaan oplossen. Ook komt het maken van eigen materiaal hierin terug doordat ze ook gebruik kunnen maken van papier dat ze zelf hebben gemaakt. Dit geeft hen ook inzicht in het maakproces van hoe

papier tot stand komt. Ik zou graag nog wat meer challenges willen bedenken, misschien nog wat anderen die ook op ander materiaal gefocust zijn.

Het stukje van de visie komt natuurlijk niet op het uiteindelijke product, maar staat er nu even onder als richtlijn/hulp. Zodat duidelijk wordt waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt of waar het bij kan helpen.

Challenge 1 | Duurzaam Voertuig

Maak je eigen voertuig op groene energie. Denk aan bijvoorbeeld energie die ontstaat via lucht- of waterkracht. Het voertuig moet zich ook echt kunnen voortbewegen én bestaat uit duurzaam materiaal, dus bijvoorbeeld materiaal dat gerecycled is. Gerecycled materiaal is bijvoorbeeld: *oud plastic, papier, stof, karton en nog veel meer.*

Denk bijvoorbeeld aan:

- Een voertuigje dat voortgedreven wordt door een leeglopende ballon,
- Een voertuigje dat aangedreven wordt door een aangedraaid elastiek,
- Of een voertuigje dat in het water vooruitkomt door een soort watermolen constructie.

Zorg ervoor dat je voertuig in een **thema** is gemaakt. Een thema zou bijvoorbeeld kunnen zijn: *snellheid, vuur, water, fruit, je lievelingsdiersoort, etc.* Denk bij het maken van je voertuig bijvoorbeeld aan **waar het voertuig gaat rijden of varen**. Wat voor kleuren kies je? En welke vormen kies je? Doe dit bijvoorbeeld door de **5 beeldelementen** toe te passen: *de stip* (punt), *de streep* (lijn), *de vlek* (vlakke vorm), *toon* (licht- en donkerwerking) en *kleur*. Door verticale lijnen te gebruiken druk je bijvoorbeeld snelheid uit. Dit kun je bijvoorbeeld doen door papier uit te knippen, te kleuren, te verven, etc.

Challenge 2 | Landschap

Maak een landschap op A4 formaat door alleen maar gebruik te maken van oud papier. Je mag dus geen potloden, stiften of verf gebruiken. Oud papier is bijvoorbeeld oud krantenpapier of papier uit oude tijdschriften.

Papier wordt gemaakt van natuurlijke grondstoffen zoals bomen. Nadat je een nieuw landschap hebt gecreëerd van oud papier is de cyclus dus eigenlijk weer rond. Het papier dat ooit is gemaakt van bomen is weer terug in jouw landschap te vinden.

Je kunt bijvoorbeeld:

- Vormen *uitknippen* uit papier,
- Kleur toevoegen door *gekleurd papier* te gebruiken,
- Meer *dieptewerking* creëren door het papier niet alleen plat op te plakken, maar het bijvoorbeeld te *vouwen* of op te *rollen*.

Challenge 3 | Windvanger

Bij kinetische kunst staat de beweging van het kunstwerk centraal. Het kunstwerk kan bijvoorbeeld bewegen door windkracht. De wind is een grote voorziener van energie, zulke energie noemen we ook wel windenergie.

Maak je eigen windvanger van restafval of natuurlijk materiaal. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan:

- *Lappen stof,*
- *Schelpjes,*
- *Bladeren die op de grond zijn gevallen,*
- *Flessendopjes,*

- Oude flessen,
- Een leeg blik,
- Oud papier, etc.
- Denk hierbij aan wat je wilt uitstralen. Welke kleuren gebruik je bijvoorbeeld en waarom?

Challenge 4 | Fantasiedier

Maak je eigen fantasiedier in 2D op A4 formaat door alleengebruik te maken van oud papier. Je creatie bestaat uit *meerdere dieren*, bijvoorbeeld een hond en een uil samen of een kat en een vleermuis. Waar leeft jouw dier?

Challenge 5 | Planten Pot

Door materiaal te recyclen draag je een steentje bij aan de natuur, oud materiaal krijgt zo weer een nieuw leven. **Maak van een oude fles planten pot.** Door de oude fles te gebruiken krijgt hij een nieuw leven, en ook in het potje ontstaat nieuw leven doordat er een plantje in kan groeien.

Bedenk hoe je de fles wilt vormgeven. Voor wat voor soort plant of bloem wordt het? En welke kleuren en vormen passen bij deze plant of bloem?

Challenge 6 | Papier Maken

Nieuw papier wordt van natuurlijke grondstoffen als riet, bamboe of hout gemaakt. Om van houtpapier te maken wordt er eerst een pulp gemaakt. Er worden hele kleine houtsnippertjes vermengd met water. Omdat hout natuurlijk materiaal is moet het ook eerst uitgebreid gewassen worden. De pulp wordt steeds dunner gemaakt en uiteindelijk door een hele fijne zeef gedrukt. Daardoor verdwijnt een groot deel van het water. Je kunt zelf ook op een duurzame manier papier maken door oud papier te recyclen.

Maak je eigen papier

Dit heb je nodig: *oud fotolijstje, horgaas, oud papier, emmer, schaar, punaises of spijkertjes, mixer, langwerpige emmer of krat waar je het fotolijstje in kan leggen, spons, handdoek*

- **Zeef maken**
Knip het horgaas op maat van het oude fotolijstje. Bevestig dit met de spijkertjes of punaises. Zorg ervoor dat het gaas zo strak mogelijk is aangespannen. Doe dit samen met je ouders!
- **Weken**
Scheur oud papier in stukken en voeg water toe in de pan tot al het papier onder water staat. Laat het weken tot het papier zacht is en verscheur het daarna nog wat kleiner.
- **Papierpulp mixen**
Giet water uit de pan tot nog ongeveer 1/3 van de papiersnippers onder water staat. Gebruik de mixer om de mix tot fijn papierpulp te mixen.
- **Zeven**
Vul je emmer of krat voor de helft met warm water en voeg een paar handjes papierpulp toe. Roer dit door. Haal de zeef van beneden naar boven omhoog zodat er papierpulp op de zeef komt te liggen.
- **Blad maken**
Laat het water uit de zeef lekken boven de emmer of krat. Hierna druk je voorzichtig met de spons het water uit het papier.

- **Drogen**
Druk met een handdoek voorzichtig maar stevig het papier aan zodat het overige vocht eruit gaat. Haal daarna voorzichtig het papier uit de zeef. Als het niet goed lukt kun je voorzichtig een mesje gebruiken om de randjes los te snijden. Gebruik hiervoor de hulp van je ouders. Laat het papier aan de waslijn drogen, leg het buiten neer of gebruik voorzichtig een föhn.
- **Klaar**
Als het papier helemaal droog is kan je hierop tekenen, verven, schrijven erin knippen, erop plakken, etc.

Waar gaat het mij nou eigenlijk om?

06.2020

Ik vind het bijzonder aan de kunstenaars die ik heb onderzocht dat zij allemaal echt de drang voelen om iets te willen veranderen in de wereld op het gebied van duurzaamheid. Ze zien dat er iets mis is en willen hier op hun manier iets aan doen. Ze constateren dus een problematiek en proberen iets aan deze problematiek te verbeteren op hun eigen creatieve manier. Die creativiteit uit zich op verschillende manieren, maar een ding hebben ze gemeen en dat is hun interesse in materiaal.

Vanuit de kunstacademie werk ik ook altijd graag met materiaal. Ik heb in verschillende periodes op de academie gewerkt met bijvoorbeeld fotografie en videobewerking. Toch merkte ik altijd dat het werken met echt tastbaar materiaal me meer deugd deed. Het voelen en bewerken van het materiaal vind ik fijn, het helpt mij ook om mijn creatieve proces op gang te houden. Met digitale kunsten vind ik dit toch lastiger. Hier komt denk ik ook mijn interesse voor materiaal vandaan.

Deze interesse in materiaal en de wereldveranderingsmentaliteit zou ik mee willen nemen in mijn product: dus de drang voelen om iets beter te maken in de wereld en de drang om dit op een creatieve manier te doen.

Een echte verandering op gang brengen in gedragspatronen is lastig met zulke kleine en korte challenges. Echter hoop ik wel dat ik met mijn product een verandering in het denken op gang kan brengen. Dat andere jonge, creatieve makers gaan nadenken over het thema duurzaamheid en dat dat gepaard gaat met het maken van artistiek werk.

Ik denk dat het accent nu meer verlegd is naar de maakbaarheid en tastbaarheid van al bestaand materiaal. Eerder was ik meer op zoek naar 'bijzondere' materialen die je zelf moest gaan creëren. Ik vind die materialen die duurzame materialen nog gecreëerd moeten worden (zoals bioplastic, fruit leather, palm leather, etc.) nog steeds erg interessant, maar ik zie dit nu meer als inspiratie. Het gaat mij nu meer om het bezig met, en het bewerken van materiaal dat niet per se een slechte bijdrage geeft aan de planeet. Hiermee doel ik op bijvoorbeeld het recyclen van materiaal.

Wat is dus belangrijk?

- > **Gedachten verandering, meer nadenken over duurzaamheid door bezig te zijn met de challenges**
- > **Het bezig zijn met materialen op een duurzame manier, d.m.v. materiaalrecycling**

Hoe zet ik het eerste in gang? Door in de challenges hier duidelijk op in te zetten: bijvoorbeeld het hebben over groene energie. Of Waarom recyclen belangrijk is.

Bijlage 9 – Feedback Begeleider

1.

Fijn dat je de visie en werkwijze van De Vrijstaat als uitgangspunt hebt genomen voor je productontwikkeling. Ik denk dat je wel in de richting zit maar we nog moeten verder moeten kijken naar de doelstellingen van het product.

Zoals ik het nu voor mij zie kan het product een cadeautje zijn voor de deelnemers die mee hebben gedaan aan de Groene Challenges. (Dat betekent dus ook dat we een oplage van 250 stuks moeten kunnen maken omdat dat het beoogde aantal deelnemers is).

Het is leuk als het product dus op een bepaalde manier verwijst of aanhaakt bij hetgeen wat ze hebben gedaan/ervaren bij de Rally.

Ik mis nu nog een beetje de link met deze activiteit. Natuurlijk gaat het over duurzaamheid, maar dat is een heel breedspectrum. Je zou het moeten kunnen zien als een Groene Challenge voor thuis.

Ik zou het fijn vinden als het ook een grote funfactor heeft. Ik vind de opdrachten goed maar ze voelen nog wel een beetje als een huiswerkopdracht. Dit zijn eerder opdrachten die we binnen onze Kunstkeet of Kunstacademie zouden doen. Het product moet uitnodigen om direct aan de slag te gaan en laagdrempelig zijn. De uitdaging is altijd om iets te bedenken wat net wat verder gaat dan iets wat je ook op school doet of thuis en van een Pinterest pagina af kunt plukken.

Ik vind het leuk om de verschillen tussen autonome kunst en toegepaste kunst in de opdracht te verwerken. Dingen die bestaan omdat ze zijn wat ze zijn en dingen die een praktische toepassing hebben.

Een kaartenset vind ik leuk maar is ook kostbaar. Kun je hier een goedkope en duurzame oplossing voor vinden?

Het idee om zelf papier te maken van papier vind ik interessant. (Misschien ook van het papier waarop de opdracht staat.) Zou je hier verder op door kunnen denken naar aanleiding van de bovenstaande opmerkingen.

2.

Ik snap je overwegingen en het lijkt mij een prima oplossing om meerdere 'groene challenges' te ontwikkelen en dat je daarbij je duurzame materiaal centraal stelt.

Denk ook aan de vorm hoe we deze challenges kunnen meegeven.

Ik ben benieuwd!

3.

Ik vind de beide opdrachten leuk.

Al zijn ze beide best bewerkelijk en moeilijk.

Beide opdrachten schat ik op 8+ wil je ze goed uitvoeren.

Maar dat hoeft niet een probleem te zijn.

Bij opdracht 2 vind ik 'de autonome' opdracht vaag en een beetje los staan van het zelf papier maken.

Ik vind het wel leuk dat je een kunstwerk maakt van alleen maar oud papier.

En dat je zowel met verschillende materialen, kleuren, structuren kunt werken.

Maar misschien kan de opdracht dan duidelijker zijn.

Papier komt van een boom, maak van oud papier weer een boom en de cirkel is rond.
Of maak een natuurlandschap en geef het papier weer terug aan de natuur.

Ik zou deze opdracht en het papier maken tot verschillende opdrachten maken.
Dat is wel zo overzichtelijk.

Een website maken vind ik wel weer ver gaan. Je mist dan ook het tastbare en het fysieke van het 'cadeautje'.
Gebruik gerecycled papier en stop het in een gerecycled papieren zakje. Geef het een duurzame uitstraling, handgeschreven, gestempeld, in een gebruikte envelop o.i.d.
Zoek hoe je het product een feel kunt laten hebben die bij de duurzaamheid van de challenge past.

Als je meer opdrachten wilt maken zou ik er nog 2 of 3 maken die voor een jongere doelgroep geschikt zijn, dus vanaf 4 jaar. Dan kun je twee pakketjes aanbieden die voor twee doelgroepen geschikt zijn.

4.

Ik snap wat je zegt.

Als je te veel wil, voor alle doelgroepen, binnen het thema, je eigen ideeën m.b.t. duurzaam materiaal, loop je het risico dat je te veel compromissen gaat sluiten en dat het product kwalitatief niet meer interessant is.

Dat lijkt nu een beetje te gaan gebeuren als ik zo naar je brainstorm kijk.

Probeer weer even terug te gaan naar je eigen fascinatie. En formuleer wat jouw doel was om dit te doen. Wat wil je hiermee bij de kinderen bereiken? En dan van daaruit de ontwikkelde opdrachten weer even bekijken. Passen deze nog bij je uitgangspunten? Sta jij achter het product?

4.

De uitwerking lijkt mij prima.

Goed dat je het voor de beide leeftijdsgroepen hebt uitgewerkt.

Ik krijg niet helemaal duidelijk of je de auto echt moet maken, vooral in de tweede opdracht voor de jonge kinderen.

Je gebruikt dezelfde bewoordingen maar volgens mij wil je dat de jongste groep meer een ontwerp maakt (2D) en de oudere kinderen een echt model.

Dit zou ik duidelijker in de opdracht willen terugzien.

Het thema streep, stip ect. Is ook niet helemaal duidelijk.

Hoe verwerk je dat in de opdracht.

Ik zou ook graag wat voorbeelden willen zien van de techniek, het is moeilijk om je voor te stellen hoe dat werkt als je het nog niet kent.

Bijlage 10 – Feedback kunstwerkplaatsen en basisschooldocenten

Kunstwerkplaatsen

Kunstwerkplaats Art-Co

Fijn om je te helpen, momenteel heb ik alleen 1 op 1 begeleidingen in mijn werkplaats en geen groepen. Ik had het graag voor je uitgeprobeerd.

Maar kan zeker feedback geven.

Sluit een afbeelding mee van de krantenopdracht van afgelopen jaar.

Challenge Sarah:

Voorbeeld 1, autorijgend voorwerp

- Zouden jullie het product uitvoeren? Waarom wel of niet? Niet in mijn werkplaats doen we alleen activiteiten rondom schilderen, tekenen, mixed media. Maar het lijkt me een prima activiteit voor de leeftijd.

Challenge 2, krantenpapier

- Zouden jullie het product uitvoeren? Waarom wel of niet? Zeker is een materiaal wat inderdaad buiten kaders laat denken, gebruik van de kleur die het papier in zich heeft.

Zeker een les waarbij je kunt uitbreiden tot meerdere lessen(project). Ik denk aan een hele stad naast elkaar b.v.

Een les die zeker zal inspireren.

- Waar loop je tegenaan als je naar het product kijkt/wat lijkt niet te werken? Ik zou persoonlijk geen gekleurd papier als optie erbij geven, dan gaan ze al in bestaande kleuren denken (van zo moet het eruit zien.)

- Wat lijkt wel goed te werken? Het materiaal. Heerlijk om met kranten een compositie te maken.

- Tips: Voor de jonge nog niet zo ervaren leerlingen zal een materiaal lesgegeven kunnen worden met het maken van 2-dimensionale vormen, zoals rolletjes, vouwen, een experimenteer les zou hierbij prima passen.

Extra les: met pastelkrijt/ inkt details aanbrengen in het werk

Kunstwerkplaats Kunstform Velsen

Zouden jullie het product uitvoeren? Waarom wel of niet?

Ik zou het product wel uitvoeren, als je vraag de kwaliteit van de opzet betreft en niet of wij het product daadwerkelijk zouden afnemen. In praktijk ontwikkelen wij als docenten bij Kunstform Velsen zelf onze lessen en doen wij ook wel vergelijkbare lessen op scholen en in ons centrum

Waar loop je tegenaan als je naar het product kijkt/wat lijkt niet te werken?

Bij de eerste les (Duurzaam voertuig 8-12 jaar) zijn de vijf beeldelementen misschien niet een handig voorbeeld als thema.

Daarnaast vind ik zelf bij het gebruik van plastic in lessen het belangrijk om geen lijm en verf aan te brengen op het plastic, omdat het dan niet meer gerecycled kan worden als het werkstuk later wordt weggegooid. Het plastic wordt dan juist onttrokken aan de kringloop. Je zou dit kunnen ondervangen door als voorwaarde te stellen dat het voertuig weer in "schone" onderdelen uit elkaar te halen moet zijn. Een uitdaging om andere constructies te bedenken!

Het voertuig kan natuurlijk niet echt bewegen uit zichzelf. Je zou dat kunnen veranderen in dat het moet kunnen voortbewegen zonder het te duwen, of iets dergelijks

Wat lijkt wel goed te werken?

Het is een leuke uitdaging voor de kinderen en goed om ze te laten nadenken over het milieu/klimaat/duurzame energie/afval.

Het thema is in de les Duurzaam voertuig 6-8 jaar beter uitgelegd (dan bij 8-12 jaar)

Tips

Sommige soorten lijm zijn slecht voor het milieu. Ik ben daar zelf helemaal niet consequent in, maar bij het werken met papier zou je lijm op waterbasis kunnen gebruiken (glutofix of behanglijm). Al is het maar voor een keer, zodat ze zich ook daar bewust van worden en misschien iets zuiniger omgaan met "slechte" lijm.

Voor de lessen voor 6-8 jaar aan het begin van de les de begrippen "voertuig" en "landschap" even bespreken. In die leeftijd zijn dat misschien nog lastige begrippen.

Latere toevoeging: Ik zie nu dat de zin over de vijfbeeldelementen een beetje plompverloren erin staat. Wat ik bedoelde is eigenlijk dat beeldelementen onderdelen van het werken in 2D zijn, waar eigenlijk ieder 2D werk uit is opgebouwd. En dit is een 3D opdracht. Bovendien is een thema meer inhoudelijk zou ik denken, een soort onderwerp. Om deze reden vind ik wat je beschrijft bij de jongere doelgroep beter.

Géretta

Challenge – Duurzaam voertuig (8-12)

- Duurzaam is een moeilijk woord. Leg uit wat het is en waarom het belangrijk is. Waarom moet dit voertuig duurzaam zijn? Laat de kinderen meedenken over duurzaamheid en laat een aantal kinderen voorbeelden noemen.
- Misschien verwijzen naar afval scheiden? Doen jullie dat thuis? Gooi je bijvoorbeeld plastic in een aparte bak, net als papier? Zo komt het gerecyclede materiaal wat meer in hun belevingswereld.
- Wat bedoel je met thema? Bedoel je: rijden/vliegen/varen? Of bedoel je kies een beeldelement? Of is een thema bijvoorbeeld ook reddingsvoertuigen of 'om mee op reis te gaan'?

Challenge Landschap – (8-12)

- Ook geen lijm of plakband gebruiken?
- Uitleggen wat CO2-uitstoot is

Challenge – Duurzaam voertuig (6-8)

- Mooie uitleg
- Welke vorm kies je?
- Wordt het begrip 'warme kleuren' nog expliciet uitgelegd? Of ga je ervan uit dat zij dit al weten? Ik heb eens een hele les gedaan over de uitleg tussen warme en koude kleuren.
- De kinderen kiezen dus van tevoren hoe het voertuig eruitziet? Hoe wil je ervoor zorgen dat de kinderen zich aan hun ontwerp houden? Moeten ze dit ergens opschrijven? Voor een 6-jarige zijn dit veel vragen. Een 6-jarige zit waarschijnlijk in groep 3. Ze leren net lezen en schrijven...

Challenge – Landschap (6-8)

- Ik zou hier goed uitleggen wat je bedoelt met dieptewerking.

Groene Challenge is wel een toffe naam. Kinderen zien veel Challenges op Youtube en zo. Dus dat spreekt vast aan!

Zou je het product uitvoeren (in theorie)? Waarom wel of niet?

Ja. Ik vind het een super leerzame en creatieve manier om te leren over duurzaamheid. Dit onderwerp gaat steeds meer spelen. Het is belangrijk om kinderen voor te bereiden op de toekomst. Als dat kan via een beeldende/creërende les, is dat super!

Waar loop je tegenaan als je naar het product kijkt/wat lijkt niet te werken?

Hoe wordt de opdracht Duurzaam Voertuig (8-12) in de klas gedaan? Doen zij het individueel of in groepjes? Hoe komen de kinderen aan die materialen? Misschien als je het in een eerdere les over duurzaamheid hebt, kun je de kinderen al de opdracht geven om recyclebare producten te verzamelen. Dan zijn ze zich nog meer bewust van afval scheiden

Wat lijkt wel goed te werken?

De combinatie van lerend en beeldend onderwijs. De opdrachten zijn goed toepasbaar in de klas, qua materialen.

Tips

- Let goed op je woordgebruik. Dieptewerking/duurzaam/voertuig/2D. Het zijn jonge kinderen. Vooral bij de jongere groepen (leeftijd 6-8) mag je wel in Jip en Janneke taal praten.
- Voorbeeld foto's van eindwerken zijn wel fijn om erbij te hebben. Net als bij de eerste opdracht.
- Tijdsindicatie (hoelang duurt deze les?) en materialen erbij zetten. Handig voor in een docentenhandleiding.
- Verder heb ik nog wat geschreven tussen de tekst door. Mijn mening is geen waarheid! Dus blijf goed kijken naar wat jij zelf goed vindt!

Esther

Ik ga er vanuit dat voor de uitvoering van deze producten eerst een les gegeven wordt over:

- 1 duurzaamheid (dan gaat het leven bij kinderen)
- 2 Brainstorm sessie (Wat weten kinderen, waar denken ze aan)
- 3 Iets maken kosteloos materiaal

- Zou je het product uitvoeren (in theorie)? Waarom wel of niet?

Duurzaam voertuig 8-12

Geweldig uitdagend!

Kinderen kunnen mbv de plaatjes ideeën opdoen, Voor een bovenbouw groep (11/12 jarige) zou je juist de platen weg kunnen halen dan "verplicht" je ze tot meer creativiteit.

Goed uitvoerbaar

Landschap 8-12

Ik moest de opdracht meerdere keren lezen voordat ik het voor me zag. Kinderen kennende schieten in de paniek (Wat heb ik nodig? Wat wordt er van mij gevraagd?) Idee is misschien dan toch om vooraf kort een afbeelding te laten zien, zodat ze weten wat is een landschap, Hoe zien de verschillende landschappen er uit?

Ik zie een lessenserie voor me met dit als eindproduct zeker zeer goed inzetbaar.

Duurzaam voertuig 6-8

Geweldige opdracht hier kunnen de kinderen helemaal op los gaan, hoewel 3D makkelijker voor ze zou zijn (denk ik)

Landschap 6-8

Zie opmerkingen landschap 8-12

- Waar loop je tegenaan als je naar het product kijkt/wat lijkt niet te werken?

Duurzaam voertuig 8-12

Hechting van de verschillende materialen is altijd een gedoe (in een klas dan) 1 op 1 werkt dat natuurlijk makkelijker

Landschap 8-12

Met een kleine aanpassing (bv kaarten laten zien met verschillende landschappen zie voorbeeld in bijlage)

Geen problemen zeer goed uitvoerbaar

Duurzaam voertuig 6-8

Goed te doen, denk wel dat 2 d pittig is

- Wat lijkt juist wel goed te werken?

Deze opdrachten stippen alle 7 intelligenties aan, dat is altijd goed. Ontdekkend leren wat werkt wel wat werkt niet. Werken d.m.v. proberen. Samenwerken en probleemoplossende opdrachten altijd een must in het onderwijs!

Ziet er echt leuk uit Sarah, Alle producten zijn goed uit te voeren.

Zelf ben ik altijd erg van een lesopbouw (zie boven in) maar volgens mij gaat het alleen om het product

Kelly (basisschool stagiair)

1: welk materiaal mogen de kinderen gebruiken voor het bewerken van hun voertuig? Is daar begeleiding bij?

Een kind van 6 kan nog niet goed omgaan met bijvoorbeeld een stanleymes.

Heel leuk idee als ouders thuis mee helpen! Zelfstandig is het voor de jonge kinderen niet haalbaar.

2: heel leuk idee! Zeker iets wat de kinderen aankunnen! Misschien handig op tips in de opdracht te verwerken hoe de kinderen diepte kunnen creëren.

3: leuke aanpassing op de eerste opdracht. Zeker haalbaar voor jonge kinderen. Wordt alleen weer veel begeleiding van ouders verwacht. Als ouders hiervoor open staan is dit haalbaar!

Ik zou zelf kiezen voor of het thema of waar het gaat varen ed. Zo hoeven kinderen zich maar op 1 onderwerp te focussen en kan dat goed uitgevoerd worden. Zo worden niet beide onderwerpen "afgeraffeld"

4: heel goed concept! Zeker iets wat de kinderen zelfstandig kunnen uitvoer, hebben eventueel wel begeleiding van ouders nodig bij het knippen.

Hele leuke lessenserie waar de kinderen hun creativiteit op een andere manier in kwijt kunnen. Wel zal er rekening gehouden moeten worden met de beschikbaarheid van ouders. Staan ook leuke voorbeelden in maar voor de hele jonge kinderen kan dit misschien iets meer. Dan is beginnen de kinderen net wat makkelijker aan t project!

Jolanda

Wat een duidelijk beschreven lessen. Ik als leerkracht heb al helemaal zin om zulk soort lessen te geven.

Het speelt enorm bij kinderen, ze zijn zich erg bewust van zuinig omgaan met de energie en goed zorgen voor de natuur. Het verduurzamen en recyclen is van groot belang.

Ik heb nu een kleutergroep en toevallig hadden we het gisteren nog over de "plastic soep" in de oceaan. We werken aan het thema "water".

Kinderen riepen ook daar kun je ook wat mee doen. We lieten een paar kunstwerken zien, die gemaakt zijn van plastic flessen.

Kinderen waren enorm geboeid.

Ik zou je dat als tip willen geven om de kinderen "warm" te maken voor het onderwerp en veel beeldend te introduceren. Bij je eerste ontwerp heb je foto's geplaatst, dat is heel fijn voor kinderen. Ze kunnen het zich dan voorstellen. Je zou je doel misschien wat duidelijker kunnen omschrijven. Nu is vooral het recyclen van materiaal en gebruik maken van andere energie (zon en wind).

Wat is het doel van de les, wat gaan we leren en wat moeten we weten om het te kunnen maken. Ook zal ik nog duidelijker de vrijheid in uitvoeren neerzetten. Laat ze maar zelf bedenken hoe het wordt vormgegeven.

Het doel is een rijdend duurzaam voertuig. Hoe ze het gaan verzinnen met al de materialen die klaarliggen is aan hen.

Het is best wel lastig denk voor sommige kinderen, je zou ze in groepjes kunnen laten werken. Gebruik maken van elkaars talent!

De opdracht "landschap" is denk makkelijker en daar kan iedereen zijn eigen fantasie gebruiken.

Heel duidelijk omschreven en zeker goed uitvoerbaar. Ik ben zelf erg van het ontwikkelen fantasie en voorstellingsvermogen. Als het allemaal dezelfde werkjes zijn is het een productielijn van de juf.

Groene Challenge - Duurzaam Voertuig (8-12 jaar)

Maak je eigen voertuig op groene energie.

Denk aan bijvoorbeeld energie die ontstaat via lucht- of waterkracht. Lucht en water zijn natuurlijke elementen, het gebruiken van deze krachten is niet schadelijk voor de aarde. Het voertuig moet zich ook echt kunnen voortbewegen én bestaat uit gerecycled materiaal.

Scheiden jullie thuis ook afval? Gooien jullie bijvoorbeeld ook plastic in een aparte bak net als papier? Door materiaal te recyclen, geef je het oude materiaal weer een nieuw leven. Hiermee verminder je bijvoorbeeld de afvalberg.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Een voertuigje dat beweegt door een leeglopende ballon
- Een voertuigje dat beweegt door een aangedraaid elastiek
- Of een voertuigje dat in het water beweegt door een soort watermolen constructie

- **Maak je voertuig in een thema.**

Denk er ook aan of jouw voertuig gaat rijden, vliegen of varen?

- **Het voertuig moet zich kunnen voortbewegen zonder dat je het bijvoorbeeld duwt**

- **Het voertuig is 3D**

3D is wanneer het voertuig niet plat zoals een papiertje is. Het voertuig neemt ruimte in.

Je voertuig is dus duurzaam doordat je gebruik hebt gemaakt van gerecycled materiaal én omdat je voertuig op duurzame energie kan voortbewegen

Tip: Gebruik voor je voertuig bijvoorbeeld oude flesjes of lege melkpakken! Maak aan je ballon een rietje vast zodat je via het rietje de lucht in je ballon kan blazen. Knijp het rietje dicht als de lucht erin zit, en laat het rietje los als je je voertuig wilt laten bewegen!

Groene Challenge - Landschap (8-12 jaar)

Maak een landschap op A4 formaat. Gebruik hiervoor alleen maar oud papier. Je mag dus geen potloden, stiften of verf gebruiken. Het opnieuw gebruiken van papier is beter voor de aarde dan het gebruiken van nieuw papier. Zo wordt er bijvoorbeeld minder gebruik gemaakt van nieuwe grondstoffen. Met oud papier kunnen nog super veel coole dingen maken!

Papier wordt gemaakt van bomen. Nadat je een nieuw landschap hebt gecreëerd van oud papier is de cyclus dus eigenlijk weer rond. Het papier dat ooit is gemaakt van bomen is weer terug in jouw landschap te vinden.

- **Je landschap heeft dieptewerking**
Dieptewerking is wanneer iets niet helemaal plat meer is. Een papiertje is helemaal plat. Rol of vouw je papier bijvoorbeeld op!

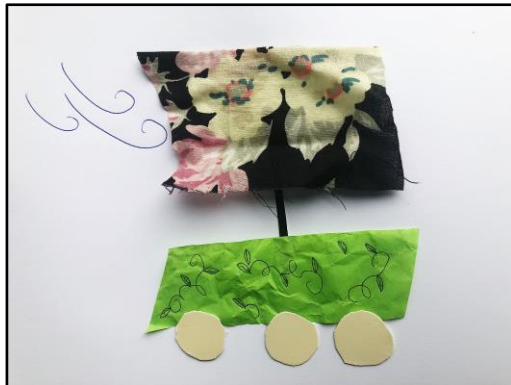

Groene Challenge - Duurzaam Voertuig (6-8 jaar)

Misschien hulp nodig van een ouder of ander familielid.

Schets je eigen duurzame voertuig. Een voertuig is bijvoorbeeld een auto of een fiets. Duurzaam betekend wanneer iets goed voor de aarde is! Het voertuig dat je gaat maken is dus niet slecht voor de aarde! Gebruik voor het maken oud materiaal: oud papier, oud stof of oud karton. Het opnieuw gebruiken van materiaal is beter voor de aarde dan het gebruiken van nieuw materiaal.

- **Het voertuig krijgt een thema**
Een thema zou bijvoorbeeld kunnen zijn: *snelheid, vuur, water, fruit, je lievelingsdiersoort*, etc. Wat voor kleuren kies je? En welke vormen kies je? Je kunt bijvoorbeeld vormen uitknippen, scheuren of vouwen.
- **Het voertuig is 2D**
2D is wanneer het plat is net zoals een papiertje, het gaat niet de ruimte in. Knip bijvoorbeeld vormen uit.
- **Hoe laat je zien dat je voertuig duurzaam is?**
Heet je voertuig bijvoorbeeld een propeller omdat hij op windenergie beweegt?

Groene Challenge - Landschap (6-8 jaar)

Misschien hulp nodig van een ouder of ander familielid.

Maak een landschap van oud papier.

Je mag dus geen potloden, stiften of verf gebruiken. Oud papier is bijvoorbeeld oud krantenpapier of papier uit oude tijdschriften. Door papier opnieuw te gebruiken zorg je ervoor dat er minder bomen worden gekapt, papier wordt namelijk van bomen gemaakt. Dit is beter voor de natuur. Met oud papier kan je nog super veel coole dingen maken!

Papier wordt gemaakt van bomen. Nadat jij van het oude papier je eigen landschap hebt gemaakt, komt het papier weer terecht bij waar het vandaan is gekomen, namelijk in een landschap.

- **Je landschap is 2D**

2D is wanneer het landschap helemaal plat is net als een papiertje, het gaat niet de ruimte in. Je knipt bijvoorbeeld verschillende vormen uit en die plakt je op.

- **Denk aan verschillende kleuren**

Je kunt verschillende kleuren in je landschap toevoegen door bijvoorbeeld verschillende kleuren papier te gebruiken.

